

Začasno na tujem
stran 19 do 26

4 rodna gruda

april 1971

revija za Slovence po svetu

Slovenija

rodna gruda 4

IZ VSEBINE

Iz vaših pisem

Ob pomembni obletnici

Novi jugoslovanski konzulati

Turistična sezona se je že začela

Kmečka ohcet 1971

Slovenec doma in po svetu ob dvajsetletnici Slovenske izseljenske matice

Frank Česen: Spominski utrinki

Tone Krašovec: Gospodarska prizadevanja

Barvna televizija v Sloveniji

Beograjski »Corps diplomatique«

Prvi slovenski učitelj v ZR Nemčiji

Možnosti vračanja

Ivo Štrakl: Citre so nekaj posebnega

Filatelija

Vaš kotiček

I. English Section

Partie française

Pagina en español

II. Začasno na tujem

Naši po svetu

Izseljenska srečanja

Naši pomenki

Azra Kristančič: Čustva ali denar

Kulturni razgledi

Ivan Potrč: Naša beseda — celovit izbor iz slovenske knjige

Janez Poštrak: Na klancu

France Novak: Stilne razlike v besednem zakladu knjižnega jezika

Vaše zgodbe

Nelly Schuster: Tujka

Otroci berite

Jože Olaj: Življenje je prvi april

Slika na naslovni strani:

Črni Vrh nad Polhovim gradcem

Slika na prejšnji strani:

Milenko Pegan: Stara hiša v Podbrdu

izdaja Slovenska izseljenska matica

leto osemnajsto

urejajo Božo Kovač (glavni urednik)
Jože Prešeren (odgovorni urednik)
Ina Slokan (urednica)

uredniški odbor Tone Gošnik, Mile Klopčič,
Stane Lenardič, Ernest Petrin,
Zdenko Roter, Aca Stanovnik,
Franc Šebjanič, Franc Šetinec

prevajalci Milena Milojevič (za angleščino),
Viktor Jesenik (za francoščino),
Albert Gregorič (za španščino)

uredništvo Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102

uprava Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234

naročnina letna naročnina za posamezne države
znaša: Anglija 1,25 Lstg, Avstrija
80,00 Schl, Belgija 150,00 Bfr, Danska
21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm,
Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr,
Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit,
Jugoslavija 37,50 din, Nemčija 12,00 DM,
Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr,
Švica 13,00 Sfr, ZDA, Kanada in vse
ostale prekmorske države 5 US dolarjev

vplačila za dinarska vplačila: 501-8-51
za devize: 501-620-2-32002-10-3796
JUGOBANKA LJUBLJANA
ali po mednarodni poštni nakaznici

izhaja mesečno — v poletnem času izideta dve številki skupno

rokopisi rokopisov uredništvo ne vrača

tisk tiskarna »Kočevski tisk«, Kočevje

Poljanska dolina

I enjoy your magazine very much and would like you to write and have some pictures of my home town which is Poljanska dolina. I have been away from there since 1913 and have never seen any article or picture since. Hope to see something soon.

Frank Mezek, Price, Utah, ZDA

Fotografije in sestavke o Poljanski dolini smo v Rodni grudi že objavili. Ker pa je tam več vasi, vas prosimo, dragi rojak, da nam posebej napišete, iz katere vasi ste bili doma. Prav gotovo jo bomo objavili.

Our beautiful homeland

My husband and I are on pension and with all our spare time we greatly enjoy each issue of the Rodna Gruda which keeps us close touch with our beautiful homeland which we can never forget.

Mrs. Anna Buck, Chicago, Ill. ZDA

»Like many other Slovenci...«

Like many other Slovenci I too look forward to the day when Rodna Gruda arrives, the rest of the day evening I don't want to be disturbed it's RG from cover to cover. But there are so many new want to be rest of the day evening I don't but somehow, I manage to get the meaning. I particularly enjoyed the January 1971 number with the little sketches of different localities described in the article. For us oldtimers whose geography is rather hazy a sketch is of great help. I am hoping that some of these days you will print a history of Poljanska dolina, illustrated, from Škofja Loka, via Dr. Tavčar's grad, Poljane, Gorenja vas, Žiri. My family of ten, were visitors there in 1969 and whenever we get together our talk is mostly about Slovenija and planning a future trip.

**Ralph Palmer (Rudolf Paleček),
Geneva, Ill. ZDA**

**VISOKI
BONBONI**

Hum pri Ormožu

Moram napisati, da je Rodna gruda čedalje zanimivejša. Zame je to res lepa in zanimiva revija. Čestitam celotnemu uredništvu. Lepo bi vas prosila, če bi kdaj objavili v Rodni grudi sliko mojega rojstnega kraja Hum pri Ormožu. To je štajerska dežela, kjer je doma dobra kapljica.

**Marta Dornik,
UHINGEN, ZR Nemčija**

Hum pri Ormožu in še kaj iz tega konca bomo objavili v najbližji prihodnosti. Hvala za priznanje naši reviji!

Kaj je z IMV?

Z Rodno grudo sem zelo zadovoljen in pri srčna hvala za ves vaš trud. Zadnje čase pa žal opažam malo sestavkov, ki bi bili namenjeni tistim, ki se nameravajo vrniti v domovino. Še vedno jih zadržuje carina; doba, ki omogoča razne olajšave, je občutno predolga. To že skoraj kaže, da smo nezaželeni, tako se vsaj počutimo. Naši poslanci bi morali to zadevo urediti in vplivati na spremembo, vsaj na polovico, pet let. Mi nismo proti carini — za motorna vozila naj bi bila še večja. Zakaj bi v tujini kupovali stvari, ki jih imamo tudi doma? Carine bi morale biti oproščene razne malenkosti, ki jih vsak dan potrebujemo — razna orodja, gospodinjski stroji in podobno.

Želim tudi, da bi v Rodni grudi objavili sliko kombija IMV iz Novega mesta. Rad bi nekaj podatkov in ceno ter malo opisa. Pogovarjal sem se že z več ljudmi, ki se zanimajo za to vozilo. Nekateri so pisali direktno na tovarno, pa niso dobili odgovora. Ne vem, zakaj.

**Johan Kuzma,
Oshawa, Kanada**

Več smo o možnostih za vrnitev in o olajšavah, ki se pripravljajo, pisali v izdaji za naše ljudi v Zahodni Evropi. Zdaj pa vidimo, da je tudi v Kanadi veliko rojakov, ki so tam le *začasno* zaposleni. Sicer pa je naš članek spet govoril le o predlogih in o pripravah, konkretnih sprememb carinskih predpisov pa še ni. Ko bodo novi carinski predpisi sprejeti, in to pričakujemo v kratkem, bomo to seveda objavili v obeh izdajah. Vse kaže, da bo sprejeta doba, ki bo omogočala olajšave pri uvozu, *tri leta bivanja v tujini*. To pa

bo vsekakor ugodno. Govori se tudi o splošnem znižanju carinskih dajatev, tudi za avtomobile.

Na Industrijo motornih vozil v Novem mestu smo se pismeno obrnili takoj po prejemu vašega pisma. Naši zastopniki so bili v tej tovarni že večkrat, pa kaže, da nimajo kaj preveč razumevanja. No, upajmo, da bodo zbrali toliko denarja, da bi v Rodni grudi plačali oglas, kjer bi obvestili o možnostih nakupa njihovega znanega kombija.

Skromna želja

Že osemnajst let živim v Nemčiji, kljub temu imam še vedno ogromno domotožje. Z velikim hrepenenjem pričakujem vsako Rodno grudo, ki je lepa in zelo zanimiva in do zadnje pike prebrana takoj, ko dospje.

Danes imam skromno željo: Tako dolgo sem že v tujini, vendar še znam marsikatero pesem iz šole na pamet. Dobesedno in živo v spominu mi je ostala posebno pesem »Mati«. Če boste imeli kaj prostora v Rodni grudi, vam bom zelo hvaležna, če boste objavili te moje besede s pesmico, katero je menda spesnil pesnik Cvetko Golar.

Mati

Videl sem tvoje razpokane dlani, ki delo vrezalo je vanje žulje — do gorke krvi! Slišal utripati srce sem, ki je trpelo za druge — ne zase — le za druge je misli imelo.

Zanje izmučilo je svoje mlade moči.

Dekla gospodova!

Sužnja ljubezni!

Delavka!

Kdo se s poljubom bo sklonil do svetih teh rok?

Tvoje življenje je: Delavnik! Poln truda, opravka.

Tvoje plačilo: Pozaba! Grob skromen, ubog...

Meni je ta pesem zelo všeč. Upam, da bo tudi vam in bralcem Rodne grude. Učili smo se je v Ljubljani v trgovski šoli pred približno tremi desetletji, a v mojem srcu je ostala živo zapisana.

**Elica Ridel,
iz Walldorfa pri Frankfurtu**

Kaj pišete o naših publikacijah

Dragi prijatelji, rojaki doma! Poslali ste mi Izseljenski koledar za leto 1971, česar sem se zelo razveselil. Imam že celo vrsto teh koledarjev. Če pogledam enega ali drugega, vsak je lepši in zanimivejši. Zato bom tudi ostal vaš naročnik Rodne grude in koledarja. Vsem Slovencem doma želim srečno leto 1971!

Ferdinand Ščap iz Švice

Želel bi vas pohvaliti k izvrstni kvaliteti revije in slik. Če boste kdaj zašli po soški dolini, ne pozabite Tolmina. Poglejte »kaku se jëmaje tam gare«. Rad bi tudi vedel »a sa uvse bajte še gore pakonc«. Čestitam vam tudi k odličnim prispevkom v filatelističnem kotičku.

Andrej Obleščak North W'gong, Avstralija

Živim v Neustadtu v Nemčiji. Ko sem obiskal prijatelja Janeza Skoka v Frankfurtu, sem pri njem videl Rodno grudo, ki jo je pravkar bral. Pripovedoval mi je, kaj vse je novega po svetu in kje vse žive Slovenci, kar je prebral v Rodni grudi. Priporočil mi je tudi nemški jezikovni tečaj, ki izhaja v reviji. Zato želim postati vaš naročnik od leta 1971 dalje. Naročam tudi Izseljenski koledar za leto 1971. Če imate še Rodno grudo za november in december lani, mi jo, prosim, tudi pošljite. Za uslugo že vnaprej lepa hvala. Pozdravlja vas

Jože iz Nemčije

Že dalj časa sem zaposlen v tujini in mi je zelo dolgčas po slovenskem jeziku. Odločil sem se, da se obrnem na vas in vas prosim, da mi pošljete Slovenski izseljenski koledar in revijo Rodno grudo. Lep pozdrav in uspehov polno leto 1971.

Slovenec iz Avstralije Avgust Žagar

Že veliko sem slišala o naši lepi reviji Rodni grudi. Zdaj pa sem jo končno tudi sama videla in spoznala. Zelo mi je všeč. Ne morem sicer reči, da sem daleč, daleč od svoje domovine, pa vendar je daleč ta naša lepa, mila skupna mati. Ko sem se vrnila z obiska v Sloveniji, sem se takoj odločila, da naročim Rodno grudo in tudi letošnji Izseljenski koledar. Tu sem sama med tujimi ljudmi, pa tudi doma nimam nikogar. Samo brata imam, ki pa je trenutno na Japonskem. On je pomorščak in veliko potuje po svetu. Tako sva vsak na

Vasica Hotavlje v Poljanski dolini — ostalo je malo starega. Fotografijo je želel M. B. Nickel-son (Miklavčič) iz La Jara, Colo. ZDA. Prihodnjič bomo o vasici napisali še kaj.

svojem koncu. Upam, da me bo revija reševala solza in osamljenosti in da bom ob njej morda kdaj le tiho zaihtela od sreče ob pogledu na slike naše in vaše lepe domovine.

Lojzka Možina iz Švice

Želim vam uspeha polno leto 1971 in ostajam še vnaprej zvesta naročnica vaše revije, tega prekrasnega odmeva iz domovine.

Kristina Silver, Rochester, ZDA

Zelo sem vam hvaležen za Izseljenski koledar, ki je res zlata vreden.

Johann Jerič, Mülheim, Nemčija

Lepa hvala za redno pošiljanje Rodne grude, ki je res lepa revija. Komaj čakamo dneva, ko jo prejmemo in jo potem z veseljem preberemo do zadnje vrstice. Dostikrat nam je vse prekratko. Zelo me veseli, da tudi na Pomurje ne pozabljate. Solze mi zalijejo oči, ko gledam slike domačih krajev. Moja rojstna vas je Gornja Bistrica ob Muri. Mož pa je Kamničan. Pošiljam vam sliko naše družinice, da se bomo spoznali.

Olga Požar, Montreal, Kanada

Preteklo je že leto, odkar sem prvič prejel eno najlepših revij za nas vse po svetu izgubljene Slovence — Rodno grudo. Seveda mi je zelo všeč, saj jo vsakokrat komaj pričakujem. Meni in družini prinaša veliko veselja. Vsebina je tako lepa,

ganljiva, da bi se kamen razjokal in požel nazaj v rodni kraj.

Škoda, da nisem prej vedel za njo. Upam pa, da mi jo boste redno pošiljali. Tukaj v našem kraju je Slovencev malo. Na prste bi nas lahko prešteli. Daleč smo pač od domovine. Med temi tujci se včasih počutim kot puščavnik. Tuje sonce nikoli ne greje tako toplo, kakor v naši lepi slovenski deželi. Saj zraven greje tudi domača beseda. Bodi mlad ali star, svojo mater ne pozabi nikdar. Čeprav ti tujina nudi vse, a roko na srce, ter se spomni rodne zemljice in svoje matere...

Dragi na Matici: Najlepša zahvala tudi za koncert Lojzeta Slaka v Vancouveru. To je bil večer, ko so se naša srca počutila kot doma, kakor da smo v srcu naše lepe domovine. Pozabili smo na vse težave in jokali od veselja.

Toni Borkovič, Victoria, Kanada

O Rodni grudi naj vam na kratko povem, da je zame Rodna gruda — Zlata gruda. Danes vam spet pošiljam naslov novega naročnika. Tudi vnaprej vam bom rad pomagala.

Rok Leskovšek, Berlin

Revija mi je v veliko razvedrilo. Kraji, ki jih objavlja, so mi znani, ker sem tam rasla. Kmalu bom stara 80 let in ne bom imela več priložnosti videti svoje rojstne domovine, zato rada gledam slike in čitam o krajih, kjer mi je tekla zibelka.

Frances Zumek, Diamond, Wash. ZDA

Dragi bralci!

Tisoči Slovencev po svetu se vsak mesec razveselijo

Rodne grude,

tisoči z zanimanjem prebirajo naš vsakoletni zbornik

Slovenski izseljenski koledar

Publikaciji sta najboljši prijateljici in svetovalki naših ljudi na tujem, zato, dragi bralci, postanite reden naročnik naše revije in našega koledarja!

Spomnite se tudi svojih prijateljev in znancev, ki si v tujini želijo novic iz rojstnega kraja ali pa jih zanimajo razni predpisi in zakoni v zvezi z zaposlitvijo in priporočite jim naš tisk!

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II.
Jugoslavija

Naročam

revijo RODNA GRUDA od dalje

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR za leto
Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....
.....

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Podpis:

.....

ORGANIZIRAMO SKUPINSKA
IN INDIVIDUALNA POTOVANJA
V JUGOSLAVIJO V LETU 1971

ZASTOPAMO VSE LETALSKE LINIJE

Pišite takoj. Vse informacije dobite pri:

ADRIA TRAVEL SERVICE

Vladimir URBANC
4159 St. LAWRENCE BLVD.
MONTREAL 131, P. Q.
Telefoni 888-5662 in 844-5292

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM ilustrirano revijo **TOVARIŠ**

Ime:

»TOVARIŠ«

Ulica:

LJUBLJANA

Mesto:

Tomšičeva 3

Država:

JUGOSLAVIJA

Letna naročnina je 14,00 USA dolarjev, trimesečna 4,00 USA dolarje, plačljiva vnaprej na Ljubljansko banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000 -10-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

.....

Čitljivo izpolnite in odpošljite v pismu!

Ob pomembni obletnici

Slovenija praznuje letos 27. aprila trideseto obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte. Z odločitvijo na tedanjem zgodovinskem razpotju je slovenski narod stopil na pot svobode, samostojnosti, na pot, ki pelje v samoupravno socialistično družbo. Ob tej pomembni obletnici vas želimo spomniti na nekatere značilne misli dokumenta »Socialistična zveza danes«: »Z drugo svetovno vojno je za slovenski narod nastopil usoden čas. V obrambo slovenskega naroda so se na pobudo Komunistične partije združile vse njegove svobodoljubne in napredne sile. Ustanovljena je bila — na revolucionarnih izkušnjah izpred vojne — Osvobodilna fronta.

Ob programu Osvobodilne fronte so se ne glede na mnoge svetovno-nazorske in druge razlike izjemno združili delovni ljudje. Ljudske množice so prvič v zgodovini slovenskega naroda postale subjekt političnega odločanja. Osvobodilna fronta je postala najširša politična osnova narodnoosvobodilnega boja in nove ljudske oblasti. Program Osvobodilne fronte je po volji ljudi in pod vodstvom najprogressivnejših sil postal dogovor in sinteza teženj in hotenj različnih družbenih skupin, slojev in subjektov v političnem življenju.

Najpomembnejši dosežek naše družbe po osvoboditvi je uvedba samoupravljanja. Gradimo takšne odnose, v katerih delovni človek čedalje bolj popolno in neposredno nadzoruje, raz-

polaga in upravlja s preseženim delom. Takšen samoupravni družbeni položaj delovnega človeka čedalje bolj postaja tudi sredstvo za premagovanje politične in ekonomske odtujenosti človeka v sodobnih razmerah.

Iz samoupravnega odnosa izvira tudi sedanja vloga Socialistične zveze. Postati mora tvoren dejavnik za politično dogovarjanje različnih družbenih subjektov, različnih nosilcev družbenih akcij. Delovati mora kot demokratična organizatorka boja mnenj, kot nosilka sinteze in tudi kot usmerjevalka k progresivnemu oblikovanju družbene zavesti. V tem samoupravnem in političnem delovanju Socialistične zveze je torej mesto za družbeni dogovor in njemu sledečo družbeno akcijo. V takšnem položaju se kaže nov samoupravni značaj Socialistične zveze, hkrati pa tudi kontinuiteta s tradicijo Osvobodilne fronte...

V Socialistični zvezi delovnega ljudstva Slovenije, ki je splošna družbeno-politična organizacija in hkrati bistven sestavni del samoupravljanja, se združujejo vsi ljudje v Sloveniji, ki sprejemajo socialistično in samoupravno pot demokratičnega razvoja Slovenije oziroma Jugoslavije. Ta pot je temelj in edini okvir usmeritve Socialistične zveze. Za nikakršen program, ki bi zanikal ta načela samoupravne socialistične graditve, v Socialistični zvezi ni prostora. Delovni ljudje, organizirani v Socialistični zvezi, se po pravicah in dolžnostih ne razvrščajo v nikakršne kategorije, po nikakršnih razlikah, ne po svetovno-nazorskih, filozofskih, religioznih, nacionalnih, ne po pripadnosti socialnim kategorijam.«

Zunanjepolitična vprašanja

V začetku letošnjega leta je slovenski izvršni svet ustanovil komisijo za zunanja politična vprašanja in imenoval za njene predsednika dr. Franceta Hočevarja, ki je obenem podpredsednik izvršnega sveta Slovenije. Pred tem je bil več let jugoslovanski ambasador v nekaterih državah in velja za dobrega poznavalca jugoslovanskih mednarodnih odnosov.

O namenu in delu komisije smo se pogovarjali z njenim članom in republiškim podsekretarjem v izvršnem svetu Staneom Kolmanom. Pred skoraj dvajsetimi leti je bil jugoslovanski konzul v Metzju v Franciji in med drugim nam je tudi pripovedoval, kako se z veseljem spominja svojega dela med našimi rojaki na tem področju. Posredno je tako sodeloval tudi pri ustanavljanju Slovenske izseljenske matice in prenesel željo naših rojakov v Franciji, da bi se ustanovila radijska oddaja za izseljence.

Ustanovitev komisije za zunanja politična vprašanja pri slovenskem izvršnem svetu, je začel, sovpada s spremembami političnega sistema v Jugoslaviji. Zunanja politika Jugoslavije tudi po novem še vedno ostaja v okviru funkcije federacije, vendar pa je prišlo tudi tu do določenih premikov. Vedno bolj se kaže potreba, da bi tudi posamezne republike bolj sodelovale pri ustvarjanju in izvajanju jugoslovanske zunanje politike. Za Slovence je to še bolj važno glede na sosede — Italijo, Avstrijo in Madžarsko, s katerimi ima Slovenija zelo razvite stike. Posebna pozornost je v teh stikih posvečena vprašanjem slovenske manjšine v teh deželah, zelo razvit pa je tudi maloobmejni promet in obmejno sodelovanje.

Ta nova komisija torej spremlja, proučuje zunanja politična vprašanja, ki so pomembna za Slovence in obenem tudi za vso Jugoslavijo. Komisija mora seznanjati izvršni svet z aktualno problematiko in dajati ustrezne predloge. Pri svojem delu sodeluje tudi s podobnimi komisijami v drugih republikah ter seveda z državnim sekretariatom za zunanje zadeve, ki je nosilec jugoslovanske zunanje politike.

Omenimo naj še, da pri slovenskem izvršnem svetu deluje tudi urad za zunanje zadeve, ki ima v svojem programu tudi migracijska vprašanja, vključuje konzularno problematiko, pravno pomoč, vzdržuje stike s konzulati in konzuli, ki so akreditirani pri nas. Vprašali smo še, če se bo nova komisija ukvarjala tudi s problemi

izseljencev. Stane Kolman nam je odvrnil, da se bo komisija ukvarjala tudi z izseljenskimi problemi s političnega vidika in z migracijskim problemi nasploh.

Omenili smo, da naši rojaki pogosto negodujejo zaradi neustrezne kadrovske zasedbe nekaterih naših konzulatov, kjer se ne morejo pogovoriti v materinem jeziku, in vprašali, če bo komisija reševala tudi taka vprašanja. Stane Kolman nam je ob koncu zatrdil, da bo komisija razpravljala tudi o kadrovskih vprašanjih in skrbela, da se bo povečalo zastopstvo Slovencev v naših diplomatsko-konzularnih predstavništvih, zlasti tam, kjer živijo tudi naši rojaki.

Novi jugoslovanski konzulati v ZR Nemčiji

Zvezni izvršni svet je na predlog zveznega sekretariata za zunanje zadeve konec preteklega leta sklenil, da v letu 1971 odpre v ZR Nemčiji več novih konzulatov. Že v kratkem bodo začeli z delom novi konzulati v Dortmundu, Nürnbergu in Mannheimu, kasneje pa še v Hannoveru in vicekonzulat v Ravensburgu.

Širjenje konzularne mreže v ZR Nemčiji je odsev vse večjega števila naših delavcev v tej državi, obenem pa seveda tudi vse večjega zanimanja domovine za reševanje njihovih problemov. V ZR Nemčiji je bilo konec preteklega leta 472.000 jugoslovanskih delavcev, s čemer so po številu prvi med tujimi delavci v tej državi.

Državni sekretariat za zunanje zadeve namerava že letos povsem reorganizirati diplomatsko-konzularno službo zlasti v državah, kjer je več naših delavcev. Konzulate bodo tudi strokovno okrepili, da bodo lahko bolj skrbeli za enakopravno zaščito Jugoslovancev v tujini, spremljali tržišče cen, gospodarska gibanja in podobno.

Socialno službo, ki je zdaj urejena v ZR Nemčiji, bomo razširili tudi na Francijo, Švico, Belgijo in Švedsko. Izračunali so, da obišče letno posamezen naš konzulat v zahodni Evropi po 16.000 strank in da pride na enega uslužbenca več kot 3500 strank.

Turistična sezona se je že začela

Na letališču Brnik je 25. februarja prvič pristalo veliko letalo znane ameriške družbe Pan American, ki je pripeljalo iz

Socialistična zveza in naši zdomci

Glede na številne predloge in želje, ki so jih zvezni konferenci Socialistične zveze delovnega ljudstva posredovali iz republiških vodstev ter jugoslovanskih klubov in ki zadevajo vprašanja naših ljudi na tujem, je posebna delovna skupina pripravila dokumentacijsko gradivo o najaktualnejših problemih zaposlovanja zunaj domovine. O teh vprašanjih bo razpravljal izvršni odbor zvezne konference SZDL in sprejel ustrezne sklepe.

Iz pripravljenega gradiva je razvidna dejavnost vseh zveznih organov, ustanov in organizacij, ki se kakorkoli ukvarjajo s problematiko zaposlovanja na tujem. Zanimivo je omeniti, da je takih organov v federaciji najmanj deset, med drugimi so: komite za zunanje migracije pri zveznem izvršnem svetu, zvezni svet za delo in zvezni biro za zaposlovanje (le-ta tudi skrbi za praktično izvedbo zaposlovanja v tujini).

Posebno poglavje je posvečeno dejavnosti izseljenskih matic, ki so se v zadnjem času v precejšnji meri usmerile k novim naselbinam Jugoslovancev v nekaterih evropskih in drugih državah, naših delovnih ljudi v tujem okolju ter nekajletni dejavnosti Socialistične zveze glede zaposlovanja zunaj domovine. Pri tem je poudarjena nujnost, da bi se poleg organizacij v občinah in republikah tudi zvezni forumi Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije morali še bolj zavzeti za razreševanje odprtih družbenih vprašanj začasno zaposlenih občanov v tujini.

Predstavniki posameznih zveznih organov in ustanov kakor tudi predstavniki republiških in pokrajinskih vodstev menijo, da bi zainteresiranost zveznih organov naše najštevilnejše družbenopolitične organizacije lahko bila v veliko oporo vsem tistim, ki kakorkoli skrbijo za urejanje zadev s področja zaposlovanja naših ljudi zunaj domovine.

Večja zavzetost za vprašanja naših zdomcev bodo najboljši odgovor na pisma posameznikov in organizacij, ki se z njimi obračajo tudi na naslov zvezne konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije.

Posel za Renault?

Doslej je bila v Sloveniji že velikokrat omenjena možnost velikoserijske proizvodnje avtomobilskih delov za celotno proizvodno francoskih avtomobilov Renault. Ti posli se najbolj uspešno razvijajo na relaciji Litostroj, Ljubljana—Renault. V Litostroju tudi sicer že montirajo po nekaj tisoč avtomobilov znamke Renault na leto. Pred nedavnim so se za možnost večjega sodelovanja francoski strokovnjaki zanimali tudi pri Kovaški industriji v Zrečah. Tu so med drugim ugotovili, da je zreška tovarna zaradi svoje tradicije in kvalitete izdelkov za motorno industrijo sposobna prevzeti izdelavo nekaterih delov za industrijo Renault. Konkretno so se že pogovarjali o štirih delih, ki bi jih v Zrečah izdelovali v velikih serijah.

Pogovori o tem sodelovanju še niso zaključeni, ker morajo slovenski partnerji zagotoviti izgradnjo povsem nove tovarne. Pogodba bi veljala deset let.

Kmečka ohcet '71

Letošnja kmečka ohcet, ki bo konec maja v Ljubljani, bo spet ena izmed naših največjih folklornih turističnih prireditvev. Na tej veliki ohceti je vsako leto kaj novega. Novosti in zanimivosti tudi letos ne bo manjkalo. Tako so lani nevestino balo vozili po gorenjskih običajih v Preddvoru pri Kranju.

V želji, da bi našo kmečko ohcet današnjih dni še bolj približali starim slovenskim običajem, pa so prireditelji sklenili, da bodo letos vozili balo po starih belokranjskih običajih. Dan pred slavnostno poroko slovenskega, jugoslovanskih in inozemskih parov na ljubljanskem magistratu bodo vozili balo v Metliki čisto tako, kakor so jo vozili v starih časih, ko še ni bilo mogoče priti v poldrugi uri iz Ljubljane prek Gorjancev v Belo krajino. Nevestin dom bo za ta dan stara hiša v Metliki na Starem trgu št. 17, v kateri sta se rodila dva pomembna Metličana — kipar Alojz Gangl in njegov nečak književnik Engelbert Gangl. Izpred te hiše, ki stoji nasproti cerkve in stoletne lipe, bodo balo odpeljali skozi stari del Metlike in nazaj do Trga svobode 1, kjer bo tisti dan ženinov dom.

Kakor v starih časih bodo balo vozili skozi Metliko od štirih do petih popoldne. Na tem slavlju bodo navzoči vsi ženini in

neveste s kmečke ohceti, razen njih si bo ta slovenski običaj ogledala tudi skupina 120 ameriških turistov, ki bodo preživljali svoj dopust v Uvali Scott in so izrazili željo, da bi bili navzoči na najbolj zanimivih prireditvah letošnje kmečke ohceti. Prišli bodo tudi udeleženci avtisti dan v Ljubljani 380—»otuh tane ts tomobilskega rallyja, katerega start bo tisti dan v Ljubljani in cilj v Metliki, pa seveda še številni drugi. Med njimi bodo prav gotovo tudi številni naši izseljenci, ki bodo v tistih dneh konec maja že na obisku pri nas.

Pomurje v tujem tisku

Ugledna nizozemska pisateljica in publicistka Nell de Bock-Luiting, ki že več let obiskuje našo deželo, dvakrat pa se je mudila tudi v svetu ob Muri, je pred nedavnim objavila v nizozemskem tisku več potopisnih in drugih sestavkov o tej slovenski pokrajini.

V nizozemski turistični reviji »Reizen«, ki izhaja v Amsterdamu, je ta prijateljica naše dežele odkrivala svojim rojakom zgodovinske, kulturne in turistične znamenitosti Pomurja. Svojo reportažo »Visoko sije sonce nad Pomurjem« je opremila tudi z lepimi slikami.

V listu »De Boerdern«, ki je priloga revije »Novi svet«, pa Nell de Bockova predstavlja v sliki in besedi etnografske znamenitosti Pomurja. Zlasti obširno opisuje danes še ohranjeno lončarsko obrt v Filovcih.

ETA Cerknosodeluje z Nemci

Tovarna elektrotehničnih aparatov ETA iz Cerknega že tri leta sodeluje z zahodnonemško družbo EGO iz Stuttgarta. Po uspešnih izkušnjah iz tega sodelovanja je sklenil zahodnonemški partner vložiti svoj del kapitala v razvoj cerkljanske tovarne. ETA namerava precej razširiti proizvodnjo, tuji partner pa bo vložil svoja sredstva v razmerju 49 : 51. Preden je prišlo do pogodbe s tujim partnerjem, so cerkljanski strokovnjaki proučili tržišče doma in v tujini in ugotovili, da bi lahko več izdelovali in tudi več izvažali. Razen Italije, Nemčije, Francije in Švice so njihovi odjemalci še na Češkem, Madžarskem, Poljskem, Kostariki, zanimanje pa je tudi v Sovjetski zvezi. V zadnjih letih je ETA povečala izvoz za petkrat tako, da so lani izvozili za 1.200.000 dolarjev.

Detroitu 180 potnikov, večinoma naših rojakov. To je bila druga večja skupina, ki je prispela na obisk v Slovenijo v letošnji zimski sezoni, prva je prispela ob novoletnih praznikih. Večina potnikov je takoj odpotovala v Bohinj in na Vogel, kjer je bila nekaj dni na smučanju, nekateri pa so odpotovali k svojcem. Med potniki je bilo izredno veliko mladih rojakov, ki so morda prvič v življenju hoteli preskusiti »slovenski sneg«, bilo pa je tudi nekaj starejših, ki so prispeli v domovino prvič po mnogih letih.

Vsi potniki so se vrnili v Detroit v soboto 6. marca.

Po nekaterih prijavah sodimo, da bo letošnja sezona obiskov naših rojakov v domovini izredna. Javljajo se nam številni posamezniki, ki bodo vodili na izlet v Slovenijo skupine, in žele, da bi jim pomagali pri organizaciji izletov in urejanju drugih zadev, svoj obisk pa nam napovedujejo tudi številni drugi naši naročniki in znanci. Pridružite se jim!

Po dosedanjih glasovih je razvidno, da bo letos prispelo v Slovenijo po več skupin iz Kanade, ZDA, Argentine in Avstralije. Iz evropskih držav še nimamo točnih prijav, brez dvoma pa bo prišla kaka skupina iz Holandije ali Francije.

Povabilo na ogled delovnih mest

Podjetje Alples in obrat Iskre v Železnikih na Gorenjskem nameravata letos postopoma zaposliti prvo dvesto in drugo osemdeset novih delavk. S posredovanjem krajskega in celjskega zavoda za zaposlovanje so povabili tam pripravljena nezaposlena dekleta na skupen ogled delovnih mest. V celjskem zavodu iščejo zaposlitve predvsem dekleta s Kozjanskega, iz brežiške, žalske in konjiške občine. V obeh obratih so dekleta toplo sprejeli in jih zatem v skupinah pod strokovnim vodstvom popeljali skozi oddelke ter jim razložili delovne postopke. Po obširnih razgovorih sta obe podjetji pripravili gostjam skupno kosilo, kjer so jih predstavniki podjetij seznanili z osebnimi dohodki, nastanitvenimi možnostmi, možnostmi vključevanja v družbeno življenje v prostem času itd. Izreden vtis je na obiskovalke napravila predvsem skrb obeh podjetij za svoje delavce in to tudi za čas, ko niso zaposleni. Čeprav jim niso napovedali posebno visokega zaslužka — mesečno okrog 900 din, je tudi celodnevna prehrana v tovarniški menzi izredno poceni, saj znaša samo osem dinarjev.

ob dvajsetletnici Slovenske izseljenske matice

V času, ko pripravljamo XII. redni občni zbor Slovenske izseljenske matice in hkrati počastitev njene dvajsetletnice, živi zunaj državnih meja socialistične republike Slovenije več kot četrtnina Slovencev. Za enega izmed najmanjših evropskih narodov je ta resnica izredno pomembna, posebej še v današnjem času, ko so možnosti preseljevanja, medsebojne izmenjave, vplivov in stikov vse večje, povezovanje med pripadniki različnih narodov na kulturnih, narodnostnih in drugih osnovah pa vse bolj potrebno. Slovenska kultura je del mednarodnega kulturnega življenja in le v enakopravnem sodelovanju s kulturami drugih narodov bo ustrezno vrednotena in upoštevana. Zavaljo ohranjanja narodnostne zavesti pa je vse bolj nujno povezovanje med pripadniki slovenskega naroda, ki žive po svetu, in Slovenci, ki žive v matični domovini; to povezovanje bi bilo potrebno razširiti tudi na gospodarsko, turistično in druga področja. Prizadevanja za čim boljše stike med Slovenci ne glede na to, kje živijo, morajo mimo vseh osebnih in drugih preživelih predsodkov, sodelovanje med slovenskimi organizacijami po svetu z organizacijami in društvi po Sloveniji pa naj bi sloanelo ne zgolj na čustvenih temveč na stvarnih osnovah.

Veliki kulturni, gospodarski in drugi dosežki Slovencev po svetu so obenem dosežki slovenskega naroda, plod njegovih zgodovinskih tradicij. Slovenija je ena in naša želja je, da bi jo kot svojo domovino sprejemali tudi tisti številni rojaki, ki so že desetletja ločeni od nje.

Slovenska izseljenska matica je v preteklih dvajsetih letih navezala prijateljske stike in začela sodelovati s tisoči Slovencev po vsem svetu, s sto in sto slovenskimi društvi, organizacijami in kulturnimi skupinami. Matica je bila v tem času edino društvo v domovini, ki je vsa svoja prizadevanja posvečala Slovenecem po svetu; pri tem je dobivala podporo tako njih samih kot tudi domače slovenske javnosti. Medsebojne stike in sodelovanje je Matica doslej snovala na obojestranski pripravljenosti in volji in odklanjala sodelovanje s tistimi, katerih delovanje je v nasprotju z rodoljubnimi težnjami večine Slovencev. Zavedamo se, da nam zaradi pomanjkanja možnosti še vedno ni uspela zadovoljiti težnjam vseh. Prepričani smo, da bo v prihodnje možnosti za naše uspešno delo več in da bomo v sodelova-

nju z vsemi rodoljubnimi Slovenci po svetu in doma zgradili še trdnjše mostove prijateljstva in sodelovanja.

Prizadevali si bomo za ustvaritev takšne Matice, ki bo povezovala vsa sorodna društva v domovini in vse tiste organizacije in ustanove, ki posvečajo ali bi lahko posvečale del svoje dejavnosti Slovenecem v svetu. Na XII. rednem občnem zboru Slovenske izseljenske matice bomo pretehtali dosedanje delo, nato pa razpravljali in odločali o prihodnjem programu Matice. Brez dvoma bo najtrdnjše temelj nadaljnega dela dolgoročni program, v katerem naj sodelujejo še bolj kot doslej tudi Slovenci, ki živijo v svetu in njihove skupnosti. Zagotoviti moramo sodelovanje kulturnih, znanstvenih, gospodarskih in drugih družbenih ustanov v domovini. Središče prizadevanj za vsestransko sodelovanje med Slovenci po svetu in doma naj bi bila Matica tudi v prihodnje, obogatila pa naj bi ga še z medsebojnim sodelovanjem med slovenskimi društvi po svetu.

Dovolite, da vas seznanimo z nekaterimi osnovnimi mislimi iz programa Matice: Pisana beseda ima še vedno izreden pomen za ohranjanje narodnostnih tradicij, zato bo Matica njej tudi v prihodnje posvečala še večjo pozornost, okrepila bo svojo publicistično in izdajateljsko dejavnost ter spodbujala k sodelovanju tudi druge založbe v domovini. Revijo za Slovence po svetu Rodno grudo, ki jo prejemajo v svoje domove tisoči naših rojakov, bomo še naprej izboljševali in jo širili med nove bralce. Koristen vodnik naj bi bila tudi tistim, ki še danes odhajajo na delo v tujino ali se za stalno izseljujejo.

Slovenski izseljenski koledar bo ostal tudi v prihodnje zbornik, ki naj bo prikaz ustvarjalnosti naših ljudi po svetu in doma.

Učbenik slovenščine »Zakaj ne po slovensko« je že zdaj v veliko pomoč posameznikom v angleško govorečih deželah, ki se žele naučiti ali izpopolniti v slovenskem jeziku, ter slovenskim šolam in šolskim tečajem, v prihodnje pa bo treba poskrbeti za podobne publikacije še za druga jezikovna področja. Publikacije v tujih jezikih pa naj mlajšim generacijam naših na tujem rojenih rojakov pomagajo pri spoznavanju zgodovine, kulture in dosežkov slovenskega naroda. Matica bo morala v prihodnje pomagati tudi pri seznanjanju Slovencev v do-

movini z literarnimi, znanstvenimi in drugimi dosežki slovenskih avtorjev na tujem. Slovenskim društvom in organizacijam bo Matica pomagala pri nabavi kulturnega, prosvetnega in informativnega gradiva ter pritegnila k sodelovanju tudi slovenska časopisna podjetja ter radio in televizijo, ki naj razširita sodelovanje s slovenskimi radijskimi urami po svetu.

Skupaj s slovenskimi kulturnimi skupinami v tujini bo Matica tudi v prihodnje pripravljala gostovanja znanih kulturnih in zabavnih skupin iz Slovenije v krajih, kjer živi večje število naših rojakov. Sodelovali bomo tudi s skupinami, organizacijami ali slovenskimi potovalnimi agencijami, ki organizirajo obiske domovine. Še posebej pa bomo pomagali pri organizaciji gostovanj in nastopov slovenskih kulturnih skupin iz tujine v Jugoslaviji.

Slovenska izseljenska matica bo še bolj kot doslej spremljala socialni položaj naših državljanov, zaposlenih v tujini ter republiškim in zveznim oblastem predlagala ureditve perečih problemov. Prav tako bo pomagala ustvarjati realne možnosti za vračanje vseh tistih naših rojakov, ki se želijo vrniti v domovino. Ustvarjala bo možnosti za šolanje otrok naših izseljencev v Jugoslaviji in se pridružila prizadevanjem za uresničitev dejanskih možnosti za dopolnilno šolanje slovenskih otrok v slovenskem jeziku v zahodnoevropskih državah.

Slovenska izseljenska matica bo tudi v prihodnje sodelovala z bratskimi izseljenskimi maticami v drugih jugoslovanskih republikah in avtonomnih pokrajinah.

To je nekaj osnovnih misli iz dolgoročnega programa Slovenske izseljenske matice, o katerem bomo razpravljali na XII. občnem zboru, 11. maja v Ljubljani. Vabimo vas, da nam poveste svoje mnenje o tem programu, ga dopolnite, obenem pa nam poveste tudi mnenje o dosedanjem delu Matice. Le skupno bomo lahko sestavili program, ki bo sprejemljiv za najširši krog rojakov po svetu in le skupno ga bomo lahko uresničevali.

Rojake, ki bodo na dan občnega zbora v domovini, prisrčno vabimo, da se ga udeležite ter s svojim sodelovanjem prispevajo k slovesnemu in delovnemu vzdušju občnega zbora Matice v njenem jubilejnem letu.

Škofja Loka, Dolenjske Toplice, Lovrenc ob Dravi

Letos bo za naše rojake, ki bodo na obisku v domovini, vrsta privlačnih prireditev, kjer se bodo lahko skupno poveselili ter se seznanili z novimi kraji, ljudmi in značilnimi slovenskimi običaji. Prav ta izseljenska srečanja so prireditve, ki nikoli niso zgolj veselice in jih prav zaradi tega radi obiskujejo tako domačini kot tudi tuji gostje.

Tradicionalni izseljenski piknik 4. julija bo letos ponovno v Škofji Loki, ki si je pridobila že precejšnje organizacijske izkušnje. Podrobnejšega programa letošnjega piknika nam še niso poslali, prepričani pa smo, da bo vsaj tako uspešen, kot je bil lani.

Letošnja zanimivost v Škofji Loki bo tudi kolonija za otroke naših izseljencev, o kateri smo pisali v prejšnji številki. Otroci bodo stanovali pri škofjeloških družinah, skupno pa se bodo učili slovenskega jezika, pesmi in hodili na izlete v okolico.

Srečanje dolenjskih izseljencev je bilo lani v Čateških Toplicah, letos pa ga bodo dolenjske občine skupno pripravile v Dolenjskih Toplicah 18. julija. Podrobneje bomo o tem srečanju napisali prihodnjič. Pomurska podružnica Slovenske izseljenske matice bo tudi letos pripravila prireditev za svoje rojake, vendar pa še nimamo točnega datuma in kraja.

Prejeli pa smo že prijazno vabilo na izseljensko srečanje, ki bo 8. avgusta v Lovrencu na Dravskem polju. Prireja ga krajevna skupnost Lovrenc skupaj z drugimi domačimi društvi in organizacijami, vabijo pa predvsem rojake, ki so doma na njihovem področju. Sestavljen imajo tudi že pisan program z nastopi pevskih zborov, godb na pihala, folklorne skupine in drugega. Vsekakor zelo privlačno, predvsem pa to kaže resna prizadevanja domačinov, da bi imeli s svojimi rojaki, ki žive na tujem, res dobre odnose. O Lovrencu na Dravskem polju bomo pisali prihodnjič, ko vas bomo obvestili tudi o drugih privlačnejših letošnjih prireditvah.

DOPISUJTE

V
RODNO GRUDO

Ena izmed velikih akcij Matice je bila tudi organizacija turneje Glasbene matice iz Clevelanda

Spominski utrinki

Letos bo Slovenska izseljenska matica v Ljubljani praznovala dvajseto obletnico ustanovitve. Z njo vred jo bomo praznovali tudi ameriški Slovenci, kajti vsa ta leta nam je nudila mnogo uslug bodisi potom materiala za kulturna društva, ali kadar smo bili tam na obisku. Brez Matice bi bili izseljenci več ali manj izgubljeni. Naši izletniki so tudi veseli prisrčnega sprejema na Brniku od strani Matičinih zastopnikov. Razen tega nam Matica nudi mnogo duševnega užitka in zanimivih podatkov pri izdajanju Slovenskega izseljenskega koledarja, ki je vreden naslednik Ameriškega družinskega koledarja in mesečne revije Rodna gruda. Obe publikaciji sta priljubljeni med ameriški Slovenci. Le žal, da prvi rod, ki bere slovensko, naglo izumira. Za zabavo in razvedrilo pa Matica prireja vsakoletni piknik 4. julija, kjer se v veselem vzdušju snide na tisoče izseljencev in domačinov. Ta piknik, ki je hkrati tudi vaš dan borca, je postal že tradicija. Dobro se spominjam skupnega sestanka na Matici za prvi piknik v Kamniški Bistrici.

Povod za ustanovitev Matice je pravzaprav prišel iz Amerike. Ko so bili leta 1950 tukaj Tone Seliškar, Drago Šega in dr. Franja Bidovec, so se ustavili tudi v uradu SNPJ v Chicagu, kjer se je ta zamisel sprožila. Na konvenciji Slovenskega ameriškega narodnega sveta (SANS) v Clevelandu in na konvenciji SNPJ v Detroitu,

so pa delegati idejo za ustanovitev Matice uradno sprejeli.

Na Matico hranim še par drugih spominov. Tako smo imeli leta 1960 v Matičinem uradu važen sestanek zaradi zbiranja zgodovinskih podatkov za knjigo »Zgodovina ameriških Slovencev«. V ta namen smo izvolili začasni odbor, v katerem sta bila: Joseph Culkar, predsednik, Josie Zakrajšek, tajnica. Ker pa je bila vsa stvar površno zasnovana, je zamisel zadremala; ne pa zaspala. Enkrat se bo treba s to zadevo resno spoprijeti, dokler ne bo prepozno, kajti važnega zgodovinskega gradiva je dovolj, le poiskati ga je treba.

Ker je bilo takrat pri vas na obisku mnogo starejših rojakov, je Matica izposlovala sprejem pri predsedniku slovenske vlade Mihi Marinku, kjer smo si ogledali novo palačo skupščine, zborovalne prostore in umetniško slikarsko delo na stenah, ki predstavlja glavne faze slovenske zgodovine. Tudi tam smo govorili o zgodovinski knjigi.

S tega obiska hranim še fotografije, na kateri so: pisec teh vrstic, J. Culkarjeva dvojica, Tone Garden, L. Poljšakova dvojica, C. Zarnik, J. Tratnik, I. Shiffrer in C. Samanicheva dvojica ter več domačinov. Slovenski izseljenski matici iskreno čestitam k dvajsetletnici plodovitega dela med slovenskimi izseljenci in ji želim še mnogo uspeha v bodočnosti!

Frank Česen, Cleveland

Že dobrih pet mesecev je minilo, odkar je konferenca jugoslovanskih komunistov z burnim aplavzom pozdravila napoved predsednika zveznega izvršnega sveta Mitje Ribičiča o stabilizaciji gospodarstva. Takoj so bili tudi že uveljavljeni nekateri ukrepi praktične narave, kot na primer zamrznjenje cen in omejitev potrošniških posojil. Te so se nadaljevale tudi kasneje. Po petih mesecih bi seveda zaman iskali že dokončno oceno, koliko nam je uspelo gospodarski razvoj dejansko uravnovesiti in speljati v mirnejšo strugo, saj so prizadevanja še v teku, naloga pa je nedvomno trajnejšega pomena.

Nekaj ugotovitev pa le pove svoje: proizvodnja zadovoljivo narašča, v zadnjih mesecih prvič po daljšem obdobju opazimo ožji razkorak med izvozom in uvozom, počasi naraščajo devizne rezerve, v delovnih organizacijah pa je čutiti poživiljeno zavzetost za boljše poslovanje v spremenjenih sistemskih razmerah, k čemur jih je spodbudila predvsem devalvacija dinarja.

Če hočemo podati prerez pomembnejših značilnosti trenutnih gospodarskih dogajanj, lahko začnemo ravno tu. Nova pariteta dinarja je bila — tako kot je v podobnih priložnostih povsod po svetu — predvsem trenutek resnice. Torej priznanje ugotovitve, ne pa nova odločitev, kot pravi francoski finančni minister Giscard d'Estaing. Razumljivo je, da tak ukrep ne more pustiti na miru nobenega podjetja. Povsod so najprej začeli preračunavati, kaj s tem pridobijo in kaj izgubijo. To je bila značilnost prvih dni po uveljavljeni spremembi. Kmalu pa je začelo temeljito prodirati spoznanje, da devalvacija v bistvu daje predvsem možnosti za resnejše soočenje z zahtevanim svetovnim trgom. To je spodbudilo delovne organizacije, da imajo zdaj v glavnem oblikovane načrte o tem, katere najpomembnejše spremembe in prizadevanja morajo opraviti znotraj delovnih kolektivov, pri čemer so seveda povsod v okviru možnosti upoštevali, kako zaščititi življenjsko raven delavcev z najnižjimi prejemki. Prvi računi, koliko bo mogoče po devalvaciji dinarja zvišati cene, so se pokazali nerealni, saj zvezna vlada, republike in občine (razen izjem) v glavnem uspešno preprečujejo podražitve. Tu bi bil uspeh še večji,

če bi imeli na voljo bolj usposobljene in učinkovite kontrolne organe. Res je, da je tak način v bistvu nesamoupraven, vendar v podobnih položajih uberejo tako pot vsa gospodarstva po svetu in tudi mi se ji začasno nismo mogli izogniti. Sicer pa je razumljivo, da bo postopno sproščanje cen, ki se je v bistvu že začelo, kar se da trezno in realno. Vendar je tudi res, da so marsikateri pripombe gospodarstva, da ne more natančno presoditi svojih poslovnih možnosti, upravičene, ker se gospodarski sistem še vedno spreminja.

Kljub temu to ni ovira, da bi gospodarske organizacije ne preučevale in uresničevale notranje možnosti in rezerve za izboljšanje poslovnih rezultatov. Sicer te tolikokrat omenjene »notranje rezerve« ne redko izzvenijo že kot oguljena fraza, vendar bodo obstajale tako dolgo kot gospodarstvo samo. Imajo jih v najbolj primitivnih, takorekoč še naturalnih gospodarstvih in v najbolj razvitih socialističnih in kapitalističnih deželah po svetu. Vendar so oči delovnih kolektivov upravičeno vprašujoče uprte tudi na občine, republiko, federacijo, razna združenja, skupnosti itd. Gre za vprašanje, v kakšni meri dejansko nameravajo ustrezni družbeni organi uresničiti tako glasno proklamirano načelo o razbremenitvah gospodarstva in o krepitvi njegove finančne moči in samostojnosti. Glede tega naj predvsem omenimo čvrsto odločitev, ki se je držijo vsi, od najmanjše občine do beograjske vlade — da proračuni letos ne smejo narasti več kot za 10,8 % v primerjavi z lanskim letom. S tem so močno zavrte težnje po novih obdavčitvah gospodarstva, ki smo jih opazili vrsto let nazaj. Od te izhodiščne točke bi morali zdaj obrniti tok določenih finančnih sredstev nazaj v gospodarstvo. Morda je prva poteza pri tem družbeno soglasje, da bodo vsi proračunski presežki iz minulega leta vrnjeni gospodarstvu. Seveda ne tako, da bi vsaki delovni organizaciji do dinarja in pare natančno vrnili del že plačanih družbenih obveznosti (to bi bilo predrago in se finančno verjetno sploh ne bi izplačalo) pač pa tako, da proračunske presežke na osnovi ustreznih dogovorov uporabimo na najbolj perečih točkah v gospodarstvu. Glede drugih možnosti na tem področju pa je do zdaj napravila nekaj

potez predvsem federacija, ko je ukinila posamezne zvezne dajatve. Drugi so v glavnem še na vrsti, da pokažejo, kaj razumejo pod okrepitvijo finančne samostojnosti gospodarstva. Razumljivo je, da bi bilo ob obilici zahtevanih nalog v raznih družbenih službah (zdravstvu, šolstvu, otroškem varstvu, socialni politiki, pokojninah itd), ki terjajo veliko sredstev, ne-realno pričakovati, da bo ta proces sunkovito stekel. Za zdaj bi se bolj kot z obsegom razbremenitev gospodarstva pri vsej zadevi zadovoljili z ugotovitvijo »in vendar se giblje«. K temu daje viden prispevek tudi sprememba znatnega dela kratkoročnih posojil gospodarstvu v dolgoročna 25-letna posojila. Zamisel ni nova, saj jo je že pred leti predlagala slovenska gospodarska zbornica in znova potrjuje resnico, da z vstrajnostjo celo kaplja izvotli kamen.

To so nekateri glavni odenki pisanega spektra gospodarskih dogajanj na začetku letošnje pomladi. Ob tem pa bi omenili še stvar, o kateri ta čas v Sloveniji toliko slišimo — družbeno usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov. Gre za realno uskladitev razmer na tem področju in za onemogočenje raznih pretiravanj, ki smo jih do zdaj opazili. Na osnovi dokaj široko zasnovanega zakona s številnimi možnostmi se zdaj delovne organizacije po posameznih gospodarskih vejah pogovarjajo o tem, kako bodo delile dohodek in osebne dohodke in snujejo medsebojne sporazume. Ker gre za prvi tak poizkus v Jugoslaviji, so seveda oči vseh drugih republik uprte v Slovenijo in čakajo, kako se bo stvar obnesla, ker nameravajo tudi sami ubrati podobno pot. Odgovornost slovenskih delovnih organizacij je zato pri vsej zadevi toliko večja. In še bolj zato, ker gre za enega prvih poizkusov samoupravnega urejanja tako pomembnih zadev, ki bi jih sicer moral urediti državni odlok.

Seveda, če bi hoteli spregovoriti o vseh novostih, ki se v gospodarstvu letos še obetajo, bi se nedvomno morali lotiti tudi ustavnih sprememb, o katerih razpravljamo. Te bodo namreč prenesle tudi vrsto gospodarskih nalog iz zvezne pristojnosti na republike, občine, gospodarske organizacije in njihova združenja. To pa je že tema, ki zasluži poseben sestavek.

Barvna televizija v Sloveniji

Od 1. februarja naprej ima televizijski studio v Ljubljani — prvi v Jugoslaviji — na sporedu program v barvah! Res da ga ne morejo gledati v vsej Sloveniji, saj gre prek oddajnika Nanos in je namenjen predvsem Primorski in sosednjim italijanskim deželam, vendar je signal tako močan, da lahko spremljajo barvni spored tudi v dobrem delu Ljubljane in še marsikje drugje. Ta program za zdaj še ni kdo ve kako obširen, traja le približno poldruho uro vsak večer, a začetek je tu in pozdraviti ga je treba. Ko se bo stvar malce bolj utekla, bodo v novem televizijskem studiu v Kopru z aprilom začeli uvajati bolj izpopolnjen spored, v katerem bo med drugim tudi dnevna informativna oddaja v italijanščini. Seveda bi bilo napak pričakovati, da bo ves program šel od vsega začetka v barvah, saj spričo tehničnih in kadrovskih težav to tudi ne bo mogoče. Sicer pa tega ne delajo tudi mnogo bolj razvite dežele na svetu, ki imajo barvno televizijo že precej več časa. Barvna televizija v Ljubljani je v takomenovani PAL tehniki, gledalci pa jo lahko spremljajo prek oddajnika Nanos na 27. kanalu UHF področja, ki je dodeljen jugoslovanski TV mreži. In še nekaj drugih novic o televiziji v Sloveniji.

Ljubljanska televizija ima v načrtu postaviti TV oddajnik na Golici. S tem bo dobila gornje savska dolina dober sprejem slovenske televizije, pa tudi precejšnje področje onstran meje v Avstriji bo lahko sprejemalo ta program.

Metropola Pomurja — Murska Sobota — bo po vsej verjetnosti s 1. majem postala televizijski center. Prizadevni amaterji tega mesteca s 15 tisoč prebivalci namreč pripravljajo lasten televizijski studio. V ta namen jim je občina prispevala milijon starih dinarjev, s katerim so kupili malo japonsko TV kamero, ljubljanska televizija jim je podarila štiri monitorje, medtem ko bodo pretvornik in druge naprave izdelali sami s pomočjo podjetja Elra iz Gornje Radgone. Program bodo predvajali na UHF frekvenci, določeni za amaterje.

Sentjernež na Dolenjskem

Beograjski »Corps diplomatique«

V Beogradu stalno živi in deluje preko 340 tujih diplomatskih predstavnikov iz 61 držav in iz agencij Organizacije združenih narodov. V tem številu pa niso všteti diplomati iz 14 držav, ki so v Jugoslaviji akreditirani, vendar pa tu stalno ne živijo.

Pred nedavnim je list »Mednarodna politika« izdal publikacijo »Diplomatski zbor Beograda«, po kateri povzemamo, da Jugoslavija še nikoli v svoji zgodovini ni imela tako raznovrstnih zvez s tujino kakor danes. Tudi Beograd še nikoli prej ni imel toliko tujih diplomatov, kot jih ima danes. Skoraj z vsemi državami ima Jugoslavija odnose na najvišjem nivoju.

Kot je pričakovati, imata najštevilnejši zastopstvi obe supersili — Sovjetska zveza ima 39, Združene države Amerike pa 35 diplomatov. Za tema dvema ima najštevilnejše zastopstvo presenetljivo Avstralija — 21 diplomatov. Ta država je šele pred kratkim občutno povečala svoje zastopstvo v Jugoslaviji in ima zdaj v Beogradu kar 21 ljudi, ki se ukvarjajo izključno z imigracijo, kar je vsekakor odsev velike avstralske zainteresiranosti za priseljevanje iz Jugoslavije.

Avstraliji sledi po številu diplomatskih predstavnikov Demokratična republika Nemčija (18 ljudi), Poljska (17), Velika Britanija (16), Madžarska in Turčija (po 13), Grčija (12), Francija, Zvezna republika Nemčija, Bolgarija in Češkoslovaška (s po 11), Italija, Romunija in Kanada (po 10)

itd. Za nekatere države lahko celo menimo, da imajo po več svojih predstavnikov v Jugoslaviji, kot bi to bilo potrebno (seveda je to povsem njihova stvar), opazovalci pa menijo, da je občutno premalo predstavnikov iz skandinavskih držav, ki imajo le po dva ali tri svoje predstavnike v Beogradu. Majhno je tudi število predstavnikov iz Ljudske republike Kitajske, s katero je Jugoslavija preteklo leto obnovila diplomatske odnose na nivoju ambasad. Kitajska ima v svojem predstavništvu pet ljudi.

Nekateri šefi diplomatskih misij, ki imajo svoj sedež v Beogradu ali ne, so istočasno akreditirani tudi v drugih državah. Pri tem ima laoski ambasador svojevrsten rekord: njegov sedež je v Moskvi, akreditiran pa je še v Češkoslovaški, Jugoslaviji, Poljski in Romuniji.

Očitno je Beograd zanimiv tudi za vojaške misije, saj ima svoje vojaške poslanca v Jugoslaviji kar dvajset držav.

Dolg seznam tujih diplomatov v Beogradu povečuje še število družinskih članov, tehnično osebje, ki je včasih veliko številnejše kot diplomatsko, trgovski predstavniki, dopisniki tujih listov in agencij. Tako je beograjska tujska kolonija ena izmed največjih v tem delu Evrope.

Številni tujei so v svojih razgovorih poudarjali, da je Beograd zanimiv in hvaležen za delo diplomatskih misij: dela je vedno dovolj, pogosto celo več, kot bi bilo treba, mesto pa ima tudi zelo ugodno lokacijo — na meji med vzhodom in zahodom, med Evropo in Bližnjim vzhodom ter med razvitim in nerazvitim svetom.

Prvi slovenski učitelj v ZR Nemčiji

Konec februarja je začel delovati v Stuttgartu, središču pokrajine Baden-Württemberg prvi slovenski učitelj, ki je bil poslan iz domovine. To je Franc Sedmak, dosednji pedagoški svetnik v Celju. Na republiškem sekretariatu za prosveto in kulturo v Ljubljani menijo, da je bil s tem prebit led in da se bodo sčasoma odprle možnosti za slovenske dopolnilne razrede tudi v drugih nemških mestih in seveda tudi v drugih državah, kjer živijo naši rojaki v večjem številu.

Ob novoletnih obiskih naših rojakov v domovini je bila izvedena tudi širša akcija za prijavljanje šoloobveznih otrok, ki se ji je pridružila tudi naša revija. Odziv nanjo je bil sicer skromen, vendar pa zadovoljiv, saj je tako sekretariat za prosveto in kulturo dobil vsaj približno sliko o tem, kje je največje število naših otrok. Sekretariat je dobil največ prijav iz Švedske in ZR Nemčije, posamezne prijave pa tudi iz Švice, Francije, Avstrije in Nemške demokratične republike.

Glede na šolske predpise večine držav, kjer so zaposleni naši delavci, sta možni dve obliki dopolnilnega šolanja:

— pripravljalo šolanje za nadaljnje šolanje na tujejezični šoli (v Nemčiji Einführungsklassen, na Švedskem anpassning). Pri tem šolanju naj bi se učenci toliko usposobili v tujem jeziku, da bi se lahko kasneje vpisali v redne šole. Pripravljalo šolanje naj bi vodili učitelji slovenske narodnosti, in sicer v slovenskem ter tujem jeziku, ki bi postopoma prevladoval kot učni jezik;

— druga oblika je dopolnilno šolanje v slovenskem jeziku, ki obsega pouk slovenskega jezika, zemljepisa in zgodovine. To šolanje naj učencem pomaga ohranjati stik z domovino in po vrnitvi olajšati šolanje v domovini. Te vrste šolanje je seveda namenjeno učencem, ki sicer redno obiskujejo tujejezične šole.

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo bo skušal čimprej ustreči krajem, od koder je do zdaj prejel največ prijav. Dogovori s tujimi šolskimi oblastmi pa trajajo precej časa, zato se bo slovenski pouk marsikje začel šele v prihodnjem šolskem letu.

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo (naslov: Ljubljana, Župančičeva 3) še vedno sprejema prijave šoloobveznih otrok. Otroke pa lahko prijavite tudi najbližjemu jugoslovanskemu diplomatsko-konzularnemu predstavništvu, kjer je pred kratkim začelo delovati tudi nekaj šolskih atašejev. Pismena prijava naj vsebuje naslednje podatke: priimek in ime otroka, rojstni podatki, točen naslov bivanja v tujini (tudi okraj in dežela), točen naslov šole, ki jo otrok obiskuje, razred, ki ga otrok obiskuje v tem šolskem letu. Sekretariat za prosveto in kulturo zbira tudi podatke o otrocih, ki še ne hodijo v šolo.

Uspeh slovenskih smučič

V Münchnu v ZR Nemčiji so pred nedavnim zaprli sejem športnih izdelkov, na katerem je sodelovala tudi tovarna ELAN iz Begunj. Naša tovarna je na tem sejmu prikazala nekaj pomembnejših novosti, kot so zatrjevali tudi številni tuji strokovnjaki. Elanova novost so močni magneti, vdelani v sredino smučič. Zato smučarjem ne bo več treba vezati smučič z jermeni, marveč ju samo stisnemo drugo k drugi, tako da se drsni ploskvi stisneta in dobimo »eno« smučko.

Na sejmu je bilo razstavljenih okrog 2000 parov različnih tipov smučič in prav Elanove so vzbudile izredno pozornost.

Če boste obiskali Gorjance

Tisti, ki so doma z Dolenjske, pa njihovi otroci in vnuki, ki pridejo letos v Slovenijo na oddih, bodo prav gotovo obiskali tudi Gorjance, ta skrivnostni svet Trdinovih bajk. Gorjanci imajo neomejene možnosti za izlete. Izhodišče zanje je lahko Novo mesto, lahko pa krenete na izlete od Gospodične na Gorjancih, kjer je Dom Paderšiča, ki ga upravlja novomeško Planinsko društvo. Za tiste, ki žele preživeti na Gorjancih več dni, naj povemo, da lahko prenoče v Domu, kjer je 18 ležišč.

Možnosti vračanja

V preteklem letu se je zaposlilo v tujini okrog dvesto tisoč Jugoslovancev tako, da je zdaj v tujini okrog devetsto tisoč naših delavcev. To je že meja, ki bi je ne smeli prekoračiti, če ne želimo povzročiti resnejših gospodarskih, političnih in socialnih težav.

Mednarodna organizacija za delo je izdelala »model vračanja«, kjer je raziskala povratni tok migracij v Evropi. Po tem modelu se konec prvega in drugega leta vrne v svoje dežele 10 odstotkov emigrantov, po tretjem letu se jih vrne 40 odstotkov, po četrtem in petem letu pa se jih vrne po 15 odstotkov. Preostalih deset odstotkov se jih sploh ne vrne.

Ko bi ta model primerjali z našimi razmerami, bi ugotovili, da bi se v preteklih letih moralo vrniti v Jugoslavijo kakih 130 tisoč naših delavcev iz tujine, vrnilo pa se jih je samo 36 tisoč. Seveda ta podatek ni popoln, drugih podatkov pa ni na voljo.

Za jugoslovanske razmere bi bilo verjetno najbolje, ko bi se število zdomcev ustalilo pri kakih sto tisoč na leto, število povratnikov pa naj bi postopoma raslo. Poudariti je treba, da večina ljudi odhaja iz nerazvitih krajev in brez kakih kvalifikacij, vračajo pa se s precejšnjimi industrijskimi delovnimi navadami in dejanskimi kvalifikacijami. Na potek dogodkov pa bodo brez dvoma vplivali tudi drugi. V Nemčiji je bilo v preteklih mesecih opaženo sorazmerno višanje števila nezaposlenih, istočasno pa zmanjševanje števila novih delovnih mest. Negotovo pa je še, kakšno bo zaposlovanje sredi tega desetletja ali še kasneje. Niti največji optimisti ne pričakujejo, da bi Jugoslavija že do takrat rešila problem zaposlovanja. Stopnja rasti zaposlovanja bi morala biti najmanj 5 odstotkov, če bi želeli doseči ta cilj. (Dežele, članice Evropske gospodarske skupnosti planirajo v višini 1 %). V negotovem gospodarskem položaju v svetu in doma je težko oblikovati dolgoročne načrte, vsekakor pa je treba z drugimi ukrepi že vnaprej zagotoviti tudi obratne migracijske tokove. Zvezni izvršni svet je zato predlagal vrsto stimulativnih ukrepov, vključno s carinskimi olajšavami za uvoz pohištva in gospodinjskih strojev, ki naj bi popestrili migracijska gibanja jugoslovanskih delavcev — že ob odhajanju v tujino je treba misliti na vračanje.

Most čez Savo pri Litiji

Načrti za novi prepotrebni most čez Savo v Litiji bodo končani do letošnjega marca in takoj bodo pričeli z gradnjo. Most projektirajo v trboveljskem IBT in bodo načrte izdelali v dveh variantah. Most bo zgrajen v enem letu.

Obnovljeni vinogradi

V metliški občini in tudi drugod letos na veliko obnavljajo vinograde. Lastniki večjih vinogradov (nad 40 arov), ki so bili potrebni obnove, so za obnovitvena dela dobili posojilo iz občinskega sklada za pospeševanje kmetijstva. Poleg tega imajo še razne ugodnosti: lahko nabavijo cepljenke, opravijo rigolanje, dobili bodo tudi žico in drugo za ureditev sodobnih vinogradniških nasadov. Če bo rigolanje v metliški občini napredovalo kakor doslej, v petih letih ne bo na tem območju nobenega po starem urejenega vinograda več. Vinogradniki so spoznali, da se danes izplača le obdelovanje trtja na sodoben način. Saj se ne dobi več delavcev za kopanje in druga nujna dela v vinogradih.

Njegošev spomenik na Lovčenu

Že vrsto let uresničujejo načrt za gradnjo monumentalnega spomenika velikemu črnogorskemu pesniku in državniku Petru Petroviču Njegošu na vrhu Lovčena po načrtih svetovno znanega kiparja Ivana Meštroviča. Monumentalna zamisel našega velikega kiparja, ki se je uresničevala skozi dolga leta, bo kakor predvidevajo, letos uresničena. Lani so do vrha Lovčena izvrtali 124 metrov dolg predor, ki omogoča dostop do vrha, kjer gradijo mavzolej. Dele mavzoleja so izdelali že pred leti v Splitu. Enako tudi nad tri metre visoko skulpturo pesnika Njegoša, izklesano iz jablaniškega granita, ki tehta 28 ton. Odbor za postavitev spomenika je za to mogočno gradnjo doslej zbral okrog osem milijonov dinarjev. Zbrati pa morajo še enkrat toliko sredstev. Pomoč so obljubile tudi druge republike. Akcijo so podprli tudi številni jugoslovanski državljani v tujini in naši izseljenci. Lepe uspehe je marsikje dosegla tudi zbiralna akcija po šolah v raznih krajih Jugoslavije.

Motiv iz Skopega blizu Štanjela na Krasu. Foto: Milenko Pegan

Devet desetletij Draščke mame

V letošnjem februarju je praznovala svoj devetdeseti rojstni dan Marija Štefaničeva, najstarejša Draščanka. Njeno življenje je bilo polno trpljenja, ki ga je prenesla kot naše mnoge hrabre slovenske matere. Bila je dobra skrbna žena in mati devetim otrokom. Danes od teh živita le dve hčerki doma in sin v Ameriki. Zadnja vojna ji je prizadela veliko gorja. Štirje njeni sinovi so odšli v partizane med prvimi v Draščih, leta 1942. Vsakega od njih je spremljala nenehno z mislijo in skrbjo. Rada je imela vse partizanske borce. Zanje je bil njen dom vedno odprt. Mati Marija danes živi na domačiji s snaho in vnukoma.

Osamele pohorske domačije

Nekdaj tako mogočne kmetije sredi pohorskih gozdov so vse bolj osamele. Stari gospodarji umirajo, mladi odhajajo v svet. Tako je na primer v Šmartnem na Pohorju v zadnjih letih zapustilo svoje domačije blizu sto mladih ljudi. Tudi v drugih krajih ni drugače. Stari Pohorci so vajeni samote sredi zelenih gozdov,

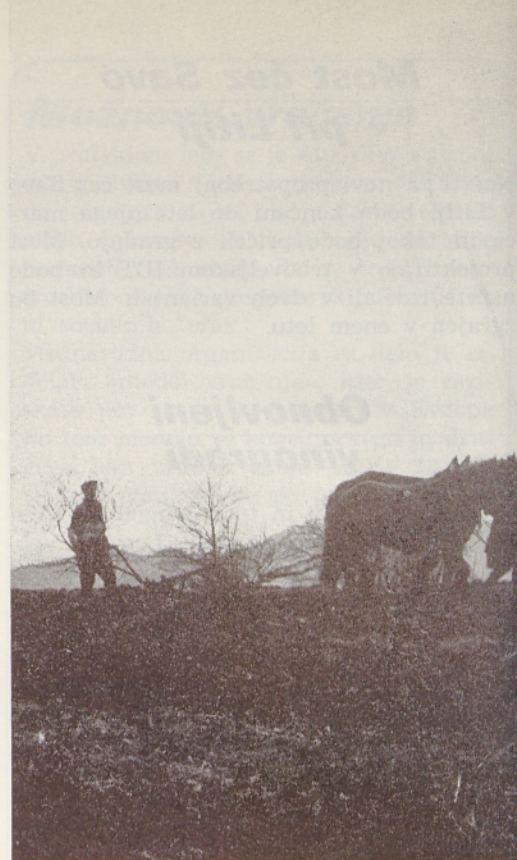
kjer so nekatere kmetije oddaljene druga od druge tudi po uro in več hoda. Za mlade je pa to preveč samotno. Kaj, če ob nedeljah prihajajo gor ljudje iz mest v dolini. To je premalo. Še bolj pomemben pa je zaslužek. Za njim odhajajo mladi v dolino, v mesta, največ v tujino.

Kočevje bo letos praznovalo

Kočevje bo letos praznovalo 500-letnico, odkar je dobilo mestne pravice. Svoje jubileje bodo imele tudi razne organizacije in društva v tem mestu. Med njimi sta tudi kočevsko Turistično društvo in Filatelistično društvo. Za proslavo jubileja pripravljajo več zanimivih prireditev. Pravijo, da bodo v počastitev teh slovesnosti pred praznovanji kurili kresove na hribih in gričih vse od Vinice preko vrhov kočevske in ribniške doline do Ljubljane in to povsod tam, kjer so naši predniki imeli svoje tabore in so zažigali kresove pred turškimi vdori. Imeli bodo tudi več razstav, ki bodo vsaka po svoje zanimive. Od 18. do 26. julija bo v Kočevju filatelistična razstava, od 30. julija do 8. avgusta bo numizmatična razstava, od 24. septembra do 4. oktobra bo pa polharska razstava. V tem času bodo organizirali tudi nekaj lovov na polhe.

Planina v Podbočju. Foto:
Ančka Tomšič

Začelo se je spomladansko oranje. Ne orjejo
še povsod s traktorjem. Foto: Janez Zrnc

Motiv iz Bovca. V ozadju Ka-
ninsko pogorje, kjer bodo
zgradili novo zimsko smu-
čarsko središče.

Središče Ormoža se spreminja le počasi, saj ga vsi želijo ohraniti čim dlje takega, kot je bil nekdanj (zgoraj). V ormoškem gradu je danes sedež občinske skupščine, občinskih organizacij in društev, pa še kako stanovanje.

Vas Betajnova nad Polhovim gradcem, to je nekaj samotnih, močnih kmetij.
Foto: Ančka Tomšič

V Sloveniji vedno bolj priljubljen: ansambel Mihe Dovžana s pevskim kvartetom Gorenjci in pevko Ivanko Kraševc

Trio Mihe Dovžana, Ivanka Kraševc in Gorenjci

Ivo Štraki

Citre so nekaj posebnega

Kadar igra instrumentalni trio Mihe Dovžana, je jasno, da bodo na oder stopili tudi priljubljeni in imenitni pevci slovenske pesmi, vokalni kvintet Gorenjci in pevka Ivanka Kraševc.

Miha Dovžan iz citer izvablja najtoplejše tone, ki segajo prav do srca. Ivanka poje kot nihče drugi, Gorenjci pa prisilijo še tako zakrknjenega ljubitelja glasbe, da prisluhne njihovi pesmi.

V triu Mihe Dovžana igrata še njegov brat Ive ritem kitaro in Borut Kraigher bas. Miha Dovžan s to instrumentalno zasedbo nastopa že skoraj dvanajst let. Miha

in Ive pišeta viže, besedila pa jim napiše mlada slovenska pesnica in igralka Svetlana Makarovič.

Miha Dovžan je zaposlen pri veleblagovnici za uvoz in izvoz blaga, pri Astri. Je visok, temnolas fant, tako da se mu citre med rokami kar izgubijo. Če bi ga srečali na cesti, bi menili, da je košarkar ne glasbenik.

»Zakaj ste si izbrali citre in ne recimo harmonike?«

»Zame so citre nekaj posebnega,« pravi Miha. »Morda je to staromodni instrument, ki je pri nas v Sloveniji že precej

časa pozabljen, vendar je iz njega mogoče izvajati lepe melodije tako kot iz harmonike ali iz kakega drugega instrumenta. Pri nas so citre res posebnost in morda že zato ljudje radi poslušajo naše igranje.«

Ni človeka, ki bi Miho Dovžana prepričal, da je denimo, harmonika za domačo glasbo najbolj prikladen instrument. Sicer pa tudi ni nikogar, ki bi ga v to prepričeval. Miha Dovžan je precej časa igral na citre, ki mu jih je podaril njegov stari oče. Ker pa je zob časa opravil svoje, je moral kupiti nove. Teh ni imel dolgo, saj si jih je nekdo na Gorenjskem sejmu v Kranju

»sposodil« in nato pozabil vrniti. Tako si je moral spet kupiti nove citre. Kot smo že omenili, nastopa Miha že približno dvajset let, skoraj sedem let pa spremlja pevko Ivanka Kraševc in vokalni kvintet Gorenjci. Ivanka Kraševc in Gorenjci so gotovo pripomogli, da so viže bratov Dovžan postale še bolj priljubljene širom naše domovine in tudi v tujini.

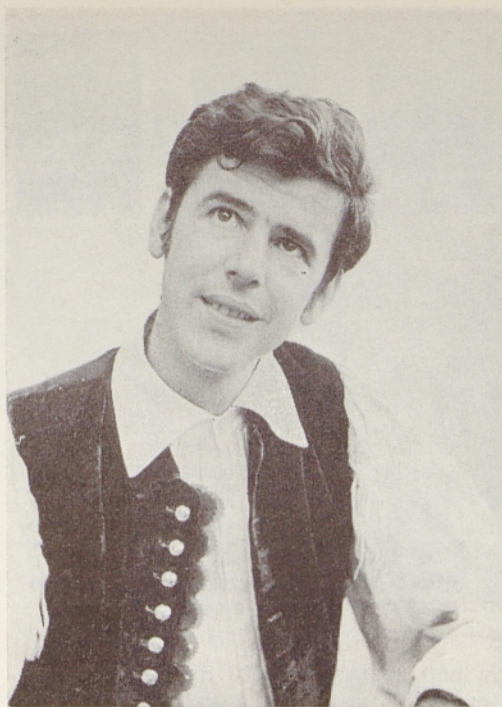
»Kaj menite, kje je ključ vašega uspeha?«
 »Vsak ansambel, ki želi uspeti, mora urediti odnose znotraj ansambla. Lahko vadiš deset in več ur na dan, toda če člani ne hodijo z veseljem na vaje, z veseljem do glasbe, in z željo, da med vajo poklepetaš s prijatelji, potem je bolje da ansambel takoj razpade. Menim, da je bistvo našega uspeha prav v tem, da igramo skupaj že sedem let, ne le instrumentalisti, z nami so vsa ta leta Ivanka Kraševc in vokalni kvintet Gorenjci, in doslej se še nismo sprli; med nami še ni bilo slišati ostre besede. Naši odnosi so vse pristnejši in naše prijateljske vezi vse trdnjše. In to je bistvo našega uspeha...«

Ansambel Mihe Dovžana, pevka Ivanka Kraševc (sicer uslužbenka na RTV Ljubljana) in vokalni kvintet Gorenjci so zelo iskani pri kupcih gramofonskih plošč. Prve plošče so izdali pri RTV Beograd, takoj ko je bila ustanovljena slovenska tovarna gramofonskih plošč Helidon, pa so sklenili pogodbo s to tovarno. In kako je Miha Dovžan zadovoljen s sodelovanjem s Helidonom?

»S Helidonom smo zelo zadovoljni. Ti ljudje vedo, kaj hočejo. Zelo so ekspeditivni, držijo se sklenjenih rokov, plošča pa izide takrat, ko je pesem še priljubljena, ko jo ljudje še radi poslušajo in ne takrat, ko so je vsi že naveličani.«

»In kateri je vaš nastop, na katerega ste najbolj ponosni?«
 Miha ni dolgo razmišljal...

»Najraje se spominjam nastopa, ko smo igrali predsedniku Titu in avstrijskemu kanclerju Jonasu. To je bilo 1969. leta. Priznanje predsednika Tita je zame in za vse člane ansambla največ, kar smo dosegli, in menimo, da je to tudi za nas največji uspeh. Moram pa priznati, da sem imel v Gornji Radgoni, ko smo igrali za oba visoka gosta, doslej največjo tremo. Na naše veliko presenečenje in v naše veliko zadovoljstvo je predsednik Tito rad prisluhnil naši glasbi, tako da je trema kar hitro izginila. Prav neverjetno je, koliko slovenskih pesmi predsednik Tito pozna. Z nami je celo pel. Po nastopu sem mu v imenu ansambla poklonil zbirko naših gramofonskih plošč. Prosil je, da se vsi podpišemo, in nato sem mu dejal: »Tovariš predsednik, gotovo ne utegnete po-

Miha Dovžan — življenje ob citrah...

slušati plošče.' Pa je odgovoril: »Po delu rad prisluhnem glasbi...«

Ansambel Mihe Dovžana je prav pred nedavnim pri tovarni Helidon izdal novo LP ploščo, na kateri je veliko prijetnih viž. Plošča nosi naslov »Zaljubljen par«. Njegove citre, Ivanka Kraševc in Gorenjci — vsi skupaj tvorijo neločljivo celoto. Za poslušalce in za ansambel.

Hotel za otroke v Portorožu

Letos poleti bodo na slovenski obali, v Portorožu med številnimi drugimi novostmi odprli tudi hotel »Barbara«, ki bo namenjen zgolj otrokom. V hotelu bodo poskrbeli za otroke staršev, ki bodo hoteli zvečer na zabavo ali sami na plažo. Hotel je že vpisan v seznam vodilnih evropskih turističnih agencij. Po dosedanjih rezervacijah kaže, da bo hotel zaseden vso sezono.

Angleži hvalijo slovenska vina

Kot gost podjetja Slovenija vino iz Ljubljane se je pred kratkim mudil v Sloveniji predsednik angleškega združenja za vina

in žgane pijače gospod Gordon Clark. Gost iz Anglije si je ogledal tudi kraje, kjer pridelujejo znana slovenska vina, predvsem v okolici Ljutomera in drugod. Predstavniki slovenskih vinarskih podjetij so ga seznanili s kletarjenjem in mu priredili manjšo pokušnjo svojih vin. Angleški gost je zelo pohvalil kvaliteto slovenskih vin in napovedal možnosti za še večji plasm in prodajo naših vin v Veliki Britaniji.

Kičo Slabinac v Dublinu

V Domžalah je bil v začetku februarja jugoslovanski finale za izbor popevke, ki zastopa Jugoslavijo na festivalu Evrovizije v Dublinu na Irskem. Tristočlanska komisija iz tridesetih jugoslovanskih mest je potem, ko je slišala devet izbranih popevk, izbrala pesem »Tvoj fant je žalosten«, ki jo je zapel zagrebški pevec Krunoslav Slabinac. Skladbe slovenskih avtorjev in pevcev so se uvrstile slabše. Lani je na festivalu Evrovizije zastopala Jugoslavijo popevka, ki jo je zapela mlada Eva Sršen.

Valilnica v Črensovcih

Lendavska kmetijska zadruga je v Črensovcih preuredila staro strojno lopo v valilnico za piščance. Valilnica je že montirana in bo v marcu dala tržišču že osem do devet tisoč enodnevnih piščancev. Kmetovalci se za takšne piščance zelo zanimajo, saj je reja perutnine precej donosna. Preureditvena dela in nakup valilnice je veljal zadrugo 30 milijonov starih dinarjev.

Na Mirni tovarna za predelavo krompirja

Letošnjo jesen bo na Mirni na Dolenjskem začela obratovati tovarna za predelavo krompirja. Zgradila jo bo ljubljanska tovarna — Kolinska. Že prvo leto nameravajo predelati v krompirjevo moko in kosmiče šest milijonov kilogramov krompirja. Po dogovorih s trebanjsko kmetijsko zadrugo bo Kolinska tovarna odkupovala krompir za predelavo od trebanjskih in mirenskih kmetov. Plačevala ga bo po 50 par za kilogram.

Vesoljstvo v službi znanosti

Neslutena znanstvena dogajanja in dosežki so omogočili človeku stopiti na Luno in potovati po vesoljstvu oziroma doseči tudi druge planete v našem neskončnem prostoru. Znanost je v zadnjem desetletju odprla pot, ki ponašajo človeka in raziskovalne naprave na Luno, Venero in Mars. Ogromne uspehe pri raziskovanju vesoljstva in človeških pohodih na Luno so počastile že številne države, nekatere že po večkrat, s posebnimi spominskimi znamkami.

V krog teh držav se je ponovno vključila tudi naša država. Novo serijo »Vesoljstvo v službi znanosti« smo dobili 8. februarja. To ravno v času, ko se je z Lune vračal Apollo 14 z vesoljci Alanom Shepardom, Edgarjem Mitchelom in Stewartom Roosom in ko se je začel ponovno gibati po Luni sovjetski Lunohod.

V seriji je šest znamk v skupni vrednosti 14 din. Celih serij je 200.000. Na vseh znamkah so v pestrih barvah prikazane razne vesoljske zanimivosti.

Prva znamka za 50 par predstavlja »Razširitev kroga držav, ki raziskujejo vesolje«. Na njej so sateliti raznih držav (Francije, Italije, Kanade in Velike Britanije), ki izpričujejo uspehe Sovjetske zveze in ZDA na tem področju.

Na drugi znamki za 75 par »Uporaba umetnih satelitov« je ponazorjena uporaba umetnih satelitov v razne namene, kot so telekomunikacije, vremenoslovje, odkrivanje rudnih bogastev itn.

Na tretji znamki za 1,25 din »Avtomati raziskujejo Luno« so razne avtomatske postaje, ki so se spustile na Luno ali so krožile med Zemljo in Luno.

Na četrti znamki za 2,50 din »Prodiranje v vesolje« so avtomatske vesoljske ladje za zbiranje podatkov z drugih planetov. Te so nam poslale ogromno dragocenih podatkov z Venere in Marsa.

Na peti znamki za 3,25 din »Prva eksperimentalna vesoljska postaja« je posvečena zapletenim medplanetnim postajam. Na znamki je prva eksperimentalna postaja »Sojuz«. Te bodo omogočile uspešnejše prodiranje v vesoljske prostranosti.

Zadnja znamka za 5,75 din prikazuje človeka na Luni, največji dosedanji uspeh vesoljske znanosti.

Osnutke za znamke je napravila beograjska slikarka Bojana Spremo. Natisnila jih je v večbarvnem globokem tisku Dunajska državna tiskarna v polah po devet znamk. Na zgornjem in spodnjem belem robu je nad prvo in zadnjo znamko in pod njima napis »Vesolje v službi znanosti« v vseh štirih narodnih jezikih. Nad srednjo znamko zgoraj in spodaj pa je napis »Jugoslavija 1971«. Pole z znamko po 5,75 din so na desnem belem robu pri zadnji znamki v prvi vrsti oštevilčene.

Znamke so velike 43 × 31 mm, brez belega roba pa 39 × 27 mm in z grebenastimi zobci 13 1/2.

Poroka v Ameriko

Slovenec, star 27 let, se želi za stalno preseliti v Združene države Amerike, zato bi rad spoznal pošteno Slovenko, ki živi v omenjeni državi ali pa se namerava tja v kratkem preseliti za stalno. Stara naj ne bo prek 30 let. Sem mirnega značaja, nealkoholik in nekadilec, poročen še nisem bil.

Sabran Jean (P. M.)
21 Arthur st. pr. 3072
Melbourne, Vic., Australia

VAŠ KOTI
ČEK VAŠ
KOTIČEK

Zahvala

Odboru društva Triglav in njegovemu predsedniku Mirku Štruklju se iskreno zahvaljujemo za novoletno darilo. Vse priznanje zasluži društvo za svoje plemenito delo, saj se vsako leto spomnijo tudi invalidov, ki jim je usoda vzela zdravje, da si ne morejo sami zaslužiti kruha.

Darinka Grčar in njena mati
Merlebach

Dve poizvedbi

Iščem brata Franka Grilca. Njegov zadnji naslov je bil: Box 172, Glenfield, New York, ZDA. Brat Frank je bil rojen leta 1889. V Ameriko je odšel leta 1913, ko je bil star 24 let. Že leto dni ne dobim o njem nobenega glasu. Kdorkoli bi kaj vedel o njem, ga lepo prosim, da mi to sporoči na moj naslov ali v uredništvo Rodne grude.

Katarina Mrak, Ravnica 4
64246 Kamna Gorica

Anica STARIČ, Restaurant Kreuzstrasse
8479 ALTIKON, SCHWEIZ

poizveduje za svojimi sorodniki: Anton STARIČ, Johnson's Park, Milwaukee, Wisconsin, ZDA. V družini je menda šest otrok, njenih bratrancev, s katerimi si želi dopisovati.

Dve čestitki

Letos 27. februarja je proslavljal naš rojak Jozef Videc iz Brunssumerweg 14, v Waubachu, Holandija, svoj 89. rojstni dan. Čestitamo mu z željo, da doživi še mnogo let. Predvsem mu želimo zdravlja, da bi ga še veliko let imeli v svoji sredi, naprednega Jugoslovana in dobrega svetovalca za vsakega! Torej še na mnogo leta!

Franc Anderluh

Pri Lettigovih v Schwäbisch Gmündu v Nemčiji so dobili novoletno darilo, ki jih je še posebej osrečilo. To darilo je mala hčerka Milenca. Čestitamo k veselemu dogodku, mali Milenci pa želimo vso srečo!

Čestitkam se s toplimi željami pridružuje tudi uredništvo!

Slovenski pust 71

V soboto, 6. februarja so se Slovenci že drugič zbrali na velikem slovenskem srečanju v ausstellungshalle v Sindelfingnu pri Stuttgartu. Tokrat je bilo to slovensko pustovanje, na katero je po radiu in prek listov vabil pripravljalni odbor za ustanovitev slovenskega društva v Stuttgartu.

V dvorani se je zbralo za pogrnenimi mizami okrog 700 obiskovalcev od blizu in daleč. Naši rojaki so prišli celo iz Frankfurta in Münchna, pa iz Švice in Francije. In niso bili razočarani. Med gosti so bili tudi predstavniki jugoslovanskega generalnega konzulata iz Stuttgarta na čelu s konzuloma Ladom Miheličem in Matjažem Jančarjem.

Pripravljalni odbor je poskrbel za bogat program. Najprej je za prijetno vzdušje poskrbel ansambel Teodosijevski z Esmo Redžepovo, ki je bil takrat na turneji po ZR Nemčiji, nato pa je za dobro voljo in ples poskrbel ansambel Slavček iz Stuttgarta. Ob polki in valčku, slovenskem traminču so spet lahko vsi po domače zadihali, zapeli in zavriskali. Ko smo se vroči in utrujeni oddihovali od razigranega plesa, nam je nekaj lepih slovenskih narodnih zapel še pevski zbor Domači zvon pod vodstvom Milana Edra.

Morda je bilo naše pustovanje še malo prezgodaj pred pravim pustom, zato je bilo mask bolj malo. Tako ni bilo težko izbrati najlepše, to je bil par piroška s spremstvom, drugo nagrado pa je dobila družinica iz Stuttgarta. Nagradili smo tudi kraljico srčkov in drugo najlepšo. To sta bili dve dekleti, ki sta v teku večera zbrali največ listkov z rdečim srcem in napisom »Slovenski pust 1971«. Kraljica je zbrala nič manj kot 141 srčkov!

Slovensko pustno rajanje v Sindelfingnu je trajalo pozno v noč, do zgodnjega jutra. Razhajali smo se z obljubami, da se kmalu spet vidimo in se čisto po naše, po slovensko poveselimo.

Metka Vrhunc

Fotografije je posnel Mate Dolenc

Zakaj ste odšli na tuje

Sodelavci Centra za raziskovanje javnega mnenja pri slovenskih sindikatih so decembra 1970 na obmejnih prehodih Podkoren, Ljubelj, Šentilj in Gornja Radgona anketirali 1313 naših delavcev, ki so zaposleni v tujini in so prišli na obisk v domovino. Posredujemo vam nekaj izsledkov te ankete.¹⁾

Zakaj odhajajo naši delavci na delo v tujino

Mišljenja o vzrokih, ki vodijo naše delavce na delo v tujino, so pri nas še vedno precej različna. To niti ni čudno, saj jih lahko opiramo le na zaključke, ki jih omogočajo statistični podatki, družbenoekonomske razmere pri nas in pa razgovori s posamezniki. S to raziskavo smo prvič ugotavljali, kateri vzroki nastopijo pri posamezniku, torej subjektivno plat.

Anketiranim smo postavili naslednje vprašanje: »Kaj je bilo odločilno, da ste odšli na delo v tujino?« Analiza odgovorov je pokazala, da so vzroki, zaradi katerih se odločajo naši ljudje za delo v tujini, dokaj zapleteni. Nekvalificirani in polkvalificirani odhajajo predvsem zaradi boljšega zaslužka v tujino. Pri delavcih z višjo kvalifikacijo in pri delavcih s strokovno izobrazbo pa pridobiva na pomenu vrsta dela, ki ga opravljajo. V tujini pričakujejo zanimivejše delo, bolj ustrezno njihovi strokovnosti, ki pa bo obenem tudi bolje plačano.

Naslednji motiv za odhajanje v tujino je pomanjkanje zaposlitve na nekaterih področjih v Sloveniji. Seveda pa moramo ta motiv povezovati s prejšnjim, z višino zaslužka. Dejstvo je namreč, da je bilo v Sloveniji leta 1970 nezasedenih preko deset tisoč delovnih mest in da je pri nas zaposlenih že preko 120 tisoč delavcev iz drugih republik. Kaže, da gre pri naših delavcih za razmišljanje nekako v naslednji smeri: če ni dela v bližini doma, če bi se moral seliti, potem grem delat tja, kjer bom res dobro zaslužil.

Med motivi odhajanja so bili razen zgornjih treh še naslednji: želja po spoznavanju tujih krajev (»nagon po radovednosti«), ljudi ali običajev, slabi odnosi in konflikti v podjetju oz. delovni organizaciji, kjer so bili zaposleni pred odhodom v tujino, pomanjkanje stanovanj in še vrsta drugih, zlasti osebne narave (spor z ženo ali možem, ločitev ipd.). Vendar so najpomembnejši: zaslužek, pomanjkanje delovnih mest in vrsta dela.

Za koliko časa v tujino

Večina naših delavcev je zaposlenih v ZR Nemčiji in Avstriji. Zlasti tisti z visoko strokovno izobrazbo se manj kot ostali zaposlujejo v Avstriji, več pa v Švici. Več kot tri četrtine zdomcev je mlajših od 35 let, le delavci z višjo in visoko strokovno izobrazbo so nekoliko starejši. Skoraj 40 % je neporočenih.

Na splošno ocenjujejo, da se naši delavci zaposlujejo v tujini le začasno in da se jih želi večina vrniti domov. Tudi med anketiranimi jih je bilo precej, ki so zaposleni zunaj šele relativno kratko dobo. Tako je npr. izjavilo, da so zunaj zaposleni manj kot dve leti 61 % nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev, 45 % kvalificiranih in visokokvalificiranih ter 29 % delavcev s srednjo, višjo in visoko strokovno izobrazbo. To pomeni, da so v zadnjih dveh letih odhajali v tujino predvsem delavci z nižjo kvalifikacijo, da pa se odhod kvalificiranih in delavcev s strokovno izobrazbo počasi zmanjšuje.

Spraševali smo jih tudi o tem, koliko časa še nameravajo ostati v tujini. Dobršen del, nekaj preko dveh petin, jih je odgovoril, da ne vedo, da se še niso odločili. Od tistih, ki so dali določen odgovor, koliko časa še nameravajo ostati zunaj, jih je več kot polovica izjavila, da se bodo vrnili prej kot v dveh letih. Spet se je pokazalo, da delavci s strokovno izobrazbo in višjo kvalifikacijo nameravajo ostati dalj časa.

Stalno jih v tujini ne namerava ostati veliko, saj je to izjavilo le 2,2 % nekvalificiranih in polkvalificiranih, 3,3 % kvalificiranih in visokokvalificiranih ter 6,1 % de-

lavcev s srednjo, višjo in visoko strokovno izobrazbo. Verjetno jih bo dejansko ostalo nekoliko več, saj tisti, ki nameravajo ostati za stalno, najbrž manj kot ostali hodijo na obisk v domovino in jih z anketo nismo zajeli.

Za kaj varčujejo

Kot smo videli, je višina dohodka tisto, kar večino delavcev najbolj vleče na delo v tujino. Želja po visokem zaslužku je le pri redkih utemeljena z željo po kopičenju denarja, praviloma pa pomeni prizadevanje, da bi si omogočil potrošnjo. Anketirane delavce smo spraševali tudi, v kakšne namene nameravajo porabiti svoje prihranke. Naša domneva, da ima prihranke večina, je bila potrjena: prihranke ima preko 90 % zaposlenih. Do prihrankov pridejo deloma zaradi višjega zaslužka v tujini, deloma pa tudi zaradi skromnega življenja v tujini, ki je pač pogojeno z željo čim hitreje, čim več zaslužiti.

Glavni cilj, ki ga želijo s porabo prihrankov doseči, je gradnja ali nakup stanovanja oz. družinske hiše — torej nepremičnine trajne vrednosti. Več kot tri četrtine tistih, ki imajo opredeljen cilj porabe prihrankov, je navedla ta cilj. Primerjava po kvalifikacijskih skupinah ni pokazale nobene razlike. Pri vseh je na prvem mestu gradnja hiše oz. nakup stanovanja. Sledi nabava raznih strojev, bosisi za obrtniško dejavnost, za gospodinjstvo oz. za kmetijska dela in nakup avtomobila. Vendar je delavcev, ki varčujejo v te namene, dvakrat manj kot onih, ki varčujejo za hišo oz. stanovanje. Zanimivo je tudi to, da imajo nekvalificirani in polkvalificirani praktično vsi opredeljen cilj, da pa polovica delavcev z visoko strokovno izobrazbo izjavlja, da še ne ve, za kaj bodo prihranke porabili.

Takšna struktura porabe prihrankov je verjetno zagotovilo, da se bo večina res vrnila nazaj v domovino. Seveda pa je razumljivo, da v domovini pričakujejo kar najugodnejše pogoje, zato da bi svoj cilj res lahko uresničili.

Bogdan Kavčič

¹⁾ Izvedbo so finansirali: Republiški svet sindikatov, Republiški zavod za zaposlovanje, Republiški zavod za socialno zavarovanje in Ljubljanska banka.

Izseljenec, zdomec, zdomar...

V slovenskih dnevnikih in tedenskih listih se je pred kratkim pojavila skoraj povsem nova beseda, ki označuje naše ljudi, ki so zaposleni v tujini, beseda *zdomec*. Nova je, neudomačena in marsikdo je noče uporabljati preprosto zato, ker je do zdaj ni imel v glavi. V Rodni grudi uporabljamo največkrat besedo izseljenec, vendar pa s tem mislimo naše ljudi, ki so se za stalno izselili iz domovine že pred davnimi leti ali pa se še danes za *stalno* izseljujejo. Številni drugi ste »naši rojaki, ki ste začasno zaposleni v tujini«. Krajše oznake res ni bilo. Tudi do besede »zdomec« ima naše uredništvo določene pridržke, zato želimo, da se o njej predvsem izjasnite vi sami, ki ste tudi najbolj prizadeti. Vabimo vas, da nam sporočite svoje mnenje, veseli bomo seveda tudi vsakega drugega predloga.

Ponatiskujemo tudi oba sestavka, ki sta o »zdomcu« govorila v dnevniku DELO.

Uredništvo

Ko že prebiramo poročila o tem, kako si Nemci belijo glave z iskanjem primerne izraza za skoraj dva milijona tužcev, ki delajo pri njih, si moramo priznati, da tudi pri nas nismo razčistili pojmov. Nemce pri tem sicer teži dediščina bližnje preteklosti, saj so tujcem dajali vse mogoče vzdevke — mi pa spoznavamo — čeprav smo bili še do včeraj prepričani o ustreznosti besede »začasno« — da moramo danes poiskati primernejše ime za teh 60 do 80 tisoč naših rojakov v Zahodni Evropi.

Opravimo najprej z začasnostjo! Po mednarodnih ugotovitvah in izkušnjah so pravi začasni delavci le sezonci in tako jih Italijani, Svicarji, Francozi, Nemci in drugi tudi imenujejo. Še če bi v Jugoslaviji hoteli svoje stalne delavce v tujini — tudi v deželah, kjer delajo, jih imajo za stalne in jih ločujejo od sezonskih — imenovati začasne, bi morali ugotoviti, da smo že prestopili vsa poprečja te sicer navadne »začasnosti«, saj so naši ljudje zunaj v poprečju že več kot tri leta.

V zadnjih letih smo doma vsi — delavci. Toda zunaj naše »delavce« po tradiciji delijo na »delavec« (Arbeiter, ouvrier) in »nameščence« (Angestellter, employé). Prvi so plačani na uro po akordu, drugi pa dobivajo mesečno plačo. Za prve veljajo takšni predpisi o socialnem zavarovanju, za druge pa drugačni. In tako naprej. Stežka bi torej brez pripomb vztrajali pri tem, da naše strokovnjake (zdravnike, inženirje) kar tako poimenujemo »naše delavce na delu v tujini«. Posebej pa bi kazalo pomisliti še na to, da je z njimi tudi okoli 20 tisoč družinskih članov, ki sploh niso niti »delavci« niti »nameščenci«.

V slovenskem besednjaku imamo že dva ustaljena izraza za rojake zunaj naših meja: zamejci — Slovenci v Italiji, Avstriji in na Madžarskem; izseljenci — tisti, ki so se že pred prvo in drugo svetovno vojno izselili, si večinoma pridobili tuje državljanstvo ter si zgradili svoje domove v tujih deželah, predvsem v prekomorskih. Sčasoma bo tudi del naših sedanjih »delavcev v tujini« prešel med izseljence — vsekakor pa danes nočejo biti niti obravnavani kot izseljenci. Bistveni razloček je morda le državljanstvo: medtem ko pri prvih dveh skupinah govorimo predvsem o rojakih s tujim državljanstvom (tu in tam z dvojnimi), pa gre pri le-teh za samo naše državljanke. Taki hočejo tudi ostati!

Zanje se nam je skozi mala vrata ponudil izraz »zdomci«. Ribniški »zdomar« pomeni krošnjarja, ki gre po svetu prodajat suho robo, zato seveda ne pové tega, kar bi bilo treba. Morda pa ima celo malce poslabšalni prizvok? Beseda »zdomec« je kratka in tudi precej ustrezna srbohrvatska enačica »pečalbar«, ki se prav tako uveljavlja v tem pomenu.

Sicer pa — naj svoje povedo prizadeti!

MNENJE JEZIKOVNE KOMISIJE DELA

Prispevki, kakršen je ta, so zanimivi in razveseljivi, saj kažejo na živahno vrenje v sodobni knjižni slovenščini (posledica vrenja v družbi, ki ta jezik uporablja), na še številne neizrabljene možnosti za tvorbo slovenskih besed in — ne nazadnje — na jezikovno iskanje ter ustvarjalnost nekaterih novinarjev. Zato takšna prizadevanja — ne glede na to, ali se z njimi popolnoma strinjamo ali ne — toplo pozdravljamo.

Članek »Zdomci, zdomarji...« opominja na neustreznost ali nezadostnost nekaterih dosedanjih poimenovanj in predlaga dvoje: 1. treba je ustrezno in na kratko poimenovati »naše ljudi na začasnem delu v tujini«; 2. treba bi bilo razločevati poimenovanja za posamezne vrste teh ljudi (npr. delavci, nameščenci, družinski člani itd.). Menimo, da druga točka ni tako nujna in da ni toliko zadeva jezikoslovcev (z njihove strani je že rešena), ampak bolj politikov, gospodarstvenikov, ideologov... To velja tudi za »začasnost« dela v tujini (saj lahko govorimo o »začasnih« in »stalnih« zdomcih). Zato se bomo ustavili samo ob prvi točki.

Vprašanje je širše in bolj zapleteno, kot je videti. Beseda »zdomec« je v širši slovenski javnosti »doma« šele kako leto in tu jo uporabljamo samo za zaznamovanje pomena »naš človek na delu v tujini«. Že več let prej so se z njo poimenovali naši povojni politični emigranti, vendar se njihov izraz v Sloveniji ni prijel in beseda »zdomec« v jezikovni zavesti večine Slovencev nima zveze s pomenu »politični emigrant«, temveč poimenuje novejšega »ekonomskega emigranta« (že to okorno poimenovanje z dvema tujkama opominja, da je zadnji čas za vpeljavo gibčnejšega in domačega izraza). Beseda se nam zdi posrečena in nujno potrebna, zato bi bilo

dobro, če bi jo sprejela vsa množična občila po njih pa tudi vsi drugi, ki se največ ukvarjajo z vprašanji zdomstva (naši zavodi za zaposlovanje, predstavništva v tujini idr.). Ribniški (pa ne samo ribniški) »zdomar« res ni tako ustrezen, ker je že veliko bolj kot »zdomec« določen s svojim omenjenim pomenu (narodopisna posebnost nekaterih slovenskih krajev — krošnjar) in slogovno zaznamovan (v knjižnem jeziku ga spremlja takšna ali drugačna čustvena — ne pa nujno slabšalna — obarvanost). Seveda je tudi zdomec po svoje nenavađen, kakor je spčetka nenavadna vsaka nova beseda, vendar ima veliko večje možnosti za pridobitev pomenke in slogovne ustaljenosti v vlogi nevtralnega poimenovanja za »človeka na delu v tujini«, zlasti zaradi nevtralne končnice. Ta beseda se bo zlahka ukoreninila tako v besedni družini »dom« (iz nje že poznamo besedi »brezdomec« in »brezdomovinec«) ter se zaradi končnice -ec trdno povezala s pomensko sorodnima izrazoma »izseljenec« in »zamejec«.

Iz enake podlage lahko izpeljujemo še besede: zdomski, zdomstvo ipd.

ZDOMEČ — DOBRA BESEDA

Pričakujemo, da bo raba to besedo (v tem pomenu) hitro utrdila, kot je utrdila »vesoljca« in druge nove besede na -ec, vendar moramo povedati, da s sprejetjem »zdomca« ne bodo v hipu prenehale vse težave in zapletljaji na tem torišču. Nova beseda bo sčasoma zelo verjetno (in upravičeno) dobila še širši pomen, kot pa smo ji ga pripisali tu. Ali npr. italijanski delavci v Nemčiji niso prav tako zdomci? Ali se zdomstvo res začne šele takrat, ko npr. delavec iz Bosne prestopi mejni prehod na Jesenicah? Kaj pa, če ostane na — nič manj in nič bolj »začasnem« — delu v Sloveniji? In še: naj z »zdomcem« poimenujemo samo »ekonomskega emigranta« ali tudi »političnega«, kot doslej? Odprla se bodo torej nova vprašanja in treba bo iskati nove odgovore, izpeljavati in vpeljati nove besede. To pa je naravna pot jezikovnega razvoja.

Ni mogoče pričakovati, da bo »zdomec« takoj in vsem všeč. Vendar je gotovo, da je trenutno najboljše rešitev. Zato upamo, da bo dobro prestal svojo »pripraviško dobo« in se vpisal v ustaljeni del našega besednega sklada.

»Zdomarja« zaradi tega seveda ne bomo opustili; kaj šele, da bi ga dosledno preganjali. Uporabljajmo pa ga v skladu z njegovo pomensko in slogovno vrednostjo. Na koncu za tovarišem Rupnikom ponavljamo — naj svoje povedo prizadeti.

Jezikovna komisija časopisne enote Dela

(Štefan Kališnik, Stane Ivanc, Jože Snoj, Herman Vogel, Albert Papler, Jože Kranjc, Janez Dular)

Naši bralci pogosto sprašujejo, če lahko uvozijo motorno vozilo ali če bodo pri uvozu oproščeni plačila carine, carinskih dajatev, zveznega, republiškega in občinskega prometnega davka ter podobno. Odgovori, ki jih dobite, ne zadenejo vedno v črno, saj je treba upoštevati, da so pri nas zunanjetrgovinski, devizni in carinski sistem zelo zapleteni, da se stalno spreminjajo in dopolnjujejo. Na primer, samo od 23. do 29. januarja 1971. leta so se spremenili trije predpisi in to: tečaj dolarja se je spremenil od 12,5 na 15 dinarjev; posebna uvozna taksa v višini 5 odstotkov se je znižala na 2 odstotka, kar oboje velja za avtomobile, ki so ocarinjeni od 24. januarja dalje; od dne 29. januarja dalje, so se spremenila določila o zveznem prometnem davku oziroma se je le-ta bistveno povečal zaradi tega, ker se je zaradi novega tečaja avtomatično povečala tudi davčna osnova in zaradi tega, ker se je povečala davčna stopnja oziroma, ker se je spremenil sam način obračuna zveznega prometnega davka, zlasti za srednji in gornji razred osebnih avtomobilov. Razumljivo je, da se je zaradi novega, večjega tečaja dinarja avtomatično povečala tudi carinska osnova in s tem znesek carine in carinskih dajatev, ki jih je treba plačati. Omenili smo že, da se je povečala davčna osnova in s tem se je avtomatično povečal znesek za zvezni prometni davek, ter zneska za republiški in občinski prometni davek tudi za avtomobile nižjega razreda, kot je na primer VW hrošč ali opel kadet standard, za katerega je treba po novem plačati vseh dajatev skupaj kar 108,53 odstotkov na tujo izvozno ceno. Za srednji in gornji razred je ta odstotek veliko višji.

V tem sestavku vas na kratko seznanjamo, pod kakšnimi pogoji lahko kdo uvozi motorno vozilo. Takoj na začetku je treba povedati, da to snov urejajo trije različni predpisi, zato bomo spotoma omenjali zadeve, ki se ne nanašajo samo na uvoz motornih vozil, temveč tudi drugega blaga. Ti predpisi so naslednji:

a) Zakon o carinski tarifi, določila 18. člena, 3., 4. in 5. točke (»Uradni list SFRJ«, št. 34/65, njegove spremembe in dopolnitve v št. 49/66, 5/67, 54/67, 54/67, 9/68, 22/68, 30/68, 17/69, 27/69, 52/69 in 25/70), v nadaljnjem tekstu ZOCT;

b) navodilo za ugotavljanje carinske osnove in za uveljavljanje pravice do carin-

ske oprostitve (»Uradni list SFRJ«, št. 39/65, njene spremembe in dopolnitve v št. 14/66, 32/67, 30/70 in 51/70), v nadaljnjem tekstu navodilo in

c) odlok o ureditvi uvoza motornih vozil po posameznikih (»Uradni list SFRJ«, št. 5/64, njegove spremembe in dopolnitve v št. 17/68, 25/68 in 31/68), v nadaljnjem tekstu odlok.

Poudariti moramo tudi to, da določila odloka pojmujejo pod izrazom »motorna vozila« naslednje pojme: osebne avtomobile, tovornjake, motorna kolesa, mopede, kolesa s tovarniško vgrajenimi motorji in važnejše dele za omenjena vozila, to je: šasijo, motor, ohišje, menjalnik, karoserijo, diferencial ter sprednje kolesje. To pomeni, da odlok pojmuje vse omenjene tehnične pojme s skupnim imenom »motorno vozilo«, čeprav gre tudi za sklope oziroma njihove dele. Poudarjamo, da za vse našete tehnične pojme velja poseben režim pri uvozu oziroma jih državljan lahko sam uvozi le, če izpolnjuje izjemne pogoje, ki jih bomo našteali. Zaradi krajšega sestavka, bomo tudi mi vse omenjene pojme kratko in malo imenovali »motorno vozilo«.

Po predpisih lahko uvažajo motorna vozila le podjetja, ki so registrirana za uvoz ali za zastopanje tujih firm in tovarne, ki montirajo tuja motorna vozila v kooperaciji oziroma pod posebnimi pogoji.

Sami državljanji smejo uvoziti motorna vozila le v izjemnih primerih, če izpolnjujejo predpisane pogoje, in to:

1. Uslužbenci oziroma delavci državne uprave, podjetij in drugi, ki so premeščeni na delo v tujino, v naša predstavništva ali obrate v tujini (glej določila 3. točke, 18. člena ZOCT in točko 6 navodila), če so v tujini službovali najmanj leto dni, potem so po vrnitvi oproščeni plačila carine za gospodinjske predmete, razen za motorno vozilo.

Po določilih točke 2/4 odloka lahko uslužbenci uvozijo tudi motorno vozilo, vendar le pod pogojem, če so v tujini službovali nad dve leti in, če so imeli vsaj dve leti motorno vozilo, registrirano na svoje ime. Pri uvozu morajo o tem predložiti carinarnici potrdilo, izdano od našega diplomatskega ali konzularnega predstavništva v državi, iz katere prihajajo. Za motorno vozilo morajo plačati vse carinske in druge dajatve.

2. Za podedovane predmete v tujini je jugoslovanski državljan na podlagi določil 4. točke, 18. člena ZOCT in 7. točko navodila oproščen plačila carinskih in drugih dajatev. V primeru, da po umrlem v tujini podeduje motorno vozilo, lahko le-to uvozi na podlagi določil točke 2/4 odloka.

Pri carinarnici mora vložiti vlogo za uvoz oziroma za oprostitev plačila carinskih dajatev. Vlogi mora priložiti sklep oziroma odločbo tujega sodišča ali pooblaščenega organa tuje države, v kateri je živel pokojnik, da je motorno vozilo zapustil določenemu našemu državljanu. V odločbi ali sklepu tujega sodišča, notarja in podobno, morajo biti podedovani predmeti izredno imenovani. Na primer: vrsta, znamka, tip, št. karoserije ali šasije, št. motorja in podobno. Kot nadomestilo dokaza o podedovanju je dovoljeno vlogi priložiti tudi potrdilo izdano od našega diplomatskega ali konzularnega predstavništva v državi, v kateri je živel zapustnik. Za podedovane devize ni dovoljeno v tujini kupiti vozila oziroma ga ni dovoljeno uvoziti po omenjeni ugodnosti. Prav tako ni moč za izkupiček deviz, ki se jih dobi s prodajo podedovanih predmetov ali drugih dobrin, kupiti in uvoziti motorno vozilo ali drugo blago.

3. Na podlagi določil 5. točke, 18. člena ZOCT, 8. točke navodila in določil točke 2/1 odloka, so izseljenci — povratniki in doseljenci, ki se za stalno doseljujejo v Jugoslavijo ne glede na to ali so jugoslovanski ali tuji državljanji, pri uvozu gospodinjskih predmetov in najnujnejšega gospodarskega inventarja, razen za motorna vozila, oproščeni plačila carinskih in drugih dajatev. To je zelo splošna ugotovitev, zato je treba pravice točno opredeliti, to pa je moč storiti le, če omenjene osebe razdelimo v 4 podskupine, in to:

a) Izseljenec-povratnik, jugoslovanski državljan, ki je v tujini stalno živel najmanj 10 let, je pri uvozu gospodinjskih predmetov, razen na motorno vozilo oproščen plačila dajatev.

Vlogi carinarnici mora predložiti potrdilo, izdano od našega diplomatskega ali konzularnega predstavništva v državi, iz katere prihaja, da je živel nepretrgoma v tujini najmanj 10 let. Priložiti je treba tudi potni list in seznam gospodinjskih predmetov, ki jih uvažava oziroma namerala uvoziti. Določila točke 2/1 odloka predpisujejo, da jugoslovanski ali tuji državlja-

ni, ki se za stalno doseljujejo v Jugoslavijo, če so v tujini živeli najmanj 5 let, lahko uvozijo motorno vozilo. Dokaz o prednjem je potrdilo, izdano od našega diplomatskega ali konzularnega predstavništva v državi, iz katere prihaja. V takem primeru potrdilo glasi celo na 10 let, saj je to pogoj za oprostitev plačila dajatev za uvožene gospodinjske predmete. To pomeni, da se v takem primeru lahko v seznam uvrsti tudi motorno vozilo oziroma, da je le-to dovoljeno uvoziti, vendar je zanjo treba plačati vse dajatve. To pomeni tudi, da mora izseljenec-povratnik, ki je stalno živel v tujini najmanj 5 let, vendar manj kot 10 let, za uvožene gospodinjske predmete in najnujnejši gospodarski inventar plačati vse carinske dajatve. Po določenih točke 2/1 odloka, je taki osebi dovoljeno, da sama uvozi »motorno vozilo«, če pri uvozu predloži carinarnici potrdilo, izdano od našega diplomatskega ali konzularnega predstavništva v državi, iz katere prihaja, da je v tujini živela najmanj 5 let. Samo po sebi je umevno, da je treba tudi za tako vozilo plačati vse carinske in druge dajatve.

b) Doseljenec, ki je tuj državljan, mora za oprostitev plačila carinskih dajatev za uvožene gospodinjske predmete priložiti potrdilo organa za notranje zadeve — ZDSNT, da mu je dovoljena naselitev v Jugoslaviji ali pa potrdilo, da je sprejet v jugoslovansko državljanstvo. Vlogi je treba priložiti tudi potni list in seznam gospodinjskih predmetov, v katerega lahko vpiše tudi motorno vozilo. Razumljivo je, da za motorno vozilo ni oproščen plačila carinskih in drugih dajatev, vendar ga na podlagi določil točke 2/1 odloka lahko uvozi, če vlogi priloži še potrdilo, izdano od našega diplomatskega ali konzularnega predstavništva v državi, iz katere prihaja, da je v tujini živel najmanj 5 let.

c) Izseljenci-povratniki ali doseljenci, ki so se iz Jugoslavije izselili pred 6. aprilom 1941. leta, so oproščeni plačila carinskih in drugih dajatev tudi za osebno motorno vozilo. Zahtevku pri carinarnici za oprostitev plačila dajatev morajo priložiti listine, ki smo jih našteali pod a) ali b), kar je odvisno od državljanstva. Zahtevku morajo priložiti še posebno potrdilo občinskega organa za notranje zadeve oziroma v nekaterih občinah za splošne zadeve o tem, da se je prositelj iz njihovega območja izselil v tujino pred 6. aprilom 1941. leta.

č) Izseljenci-povratniki ali doseljenci, ki so v tujini imeli ali opravljali določen poklic, npr.: lastnik tvrdke, obrtnik ali drugi samostojen poklic in, če mu je tak poklic oziroma obrt dovoljeno opravljati tudi v Jugoslaviji, so oproščeni plačila carinskih

in drugih dajatev tudi za uvoženi najnujnejši gospodarski inventar. Na primer: če je določena oseba opravljala v tujini kot reden poklic obrt avtotaksi ali avtoprevoznitvo in, če mu je dovoljeno, da bo tako obrt opravljal tudi v Jugoslaviji, potem je treba vpisati v seznam tudi stroje, naprave, orodje, v našem primeru osebni avto ali tovornjak. Zahtevku carinarnici, za oprostitev plačila carinskih in drugih dajatev, je treba poleg listin za uvožene gospodinjske predmete pod a) ali b), kar je odvisno od državljanstva, predložiti še potrdilo našega diplomatskega ali konzularnega predstavništva v državi, iz katere se doseljuje, o tem, kaj je bil njegov reden poklic — obrt v tej državi. To pomeni, da je v takem primeru taksist ali avtoprevoznik lahko oproščen plačila carinskih in drugih dajatev tudi za uvožen avtotaksi ali tovornjak.

d) Seznam gospodinjskih predmetov in najnujnejšega inventarja, ki smo ga omenjali od naše točke a) do č), mora predložiti upravičenec carinarnici v 2 izvodih, skupaj s potnim listom takoj po prispetju — doselitvi v Jugoslavijo. Carinarnica zadrži enojnik seznama, potrjeno kopijo pa vrne upravičencu. Predmete iz seznama je treba uvoziti v roku 6 mesecev od dneva doselitve. Dan doselitve se ugotovi iz potnega lista ali pa začne teči od dneva, ko je doseljencu vročeno potrdilo, da mu je dovoljena stalna naselitev v Jugoslaviji oziroma od dneva vročitve potrdila, da je sprejet v jugoslovansko državljanstvo. Ni nujno, da se predmeti iz seznama uvozijo, temveč jih je dovoljeno za devize kupiti iz konsignacijskih skladišč v Jugoslaviji, kar je ceneje, bolj gospodarno in enostavno, saj podjetja za zastopanje tujih firm, sama opravijo pri carinarnici vse zapletene formalnosti.

4. Na podlagi določil točke 2/3 odloka državljana lahko sam uvozi motorno vozilo, če ga je kupil iz nadomestila v devizah izplačane zavarovalnine, za prejšnje uničeno vozilo. Pri uvozu je treba predložiti carinarnici o tem potrdilo, izdano od Jugoslovanske skupnosti za zavarovanje in pozavarovanje v Beogradu. Uveljavljanje omenjenih pravic je baje zelo zapleteno.

5. Na podlagi določil točke 2/4 odloka naši delavci, ki so na začasnem delu v tujini, lahko sami uvozijo motorno vozilo. To pa le pod pogojem, če pri uvozu predložijo carinarnici potrdilo, izdano od jugoslovanskega diplomatskega ali konzularnega predstavništva v državi, v kateri je posameznik delal. V potrdilu mora biti napisano, da je v tujini posameznik delal več kot dve leti in da je v tem času najmanj dve leti imel vozilo, ki je bilo v tujini redno

registrirano na določeno ime. To pomeni, da je treba našemu diplomatskemu ali konzularnemu predstavništvu v tujini zaradi izdaje potrdila predložiti prometno knjižico, izdano v tuji državi in uradne listine, ki dokazujejo, da je določena oseba delala v tujini nad 2 leti.

Omenimo naj, da je na podlagi določil 10. člena ZOCT treba plačati za rabljeno blago ali rabljeno motorno vozilo enake carinske dajatve, kakor za novo vozilo. Razlika je le tolikšna, za kolikor se je določena znamka in tip podražil v preteklih letih, računajoč po tuji takratni izvojni ceni, preračunano v dinarje po novem tečaju. Prav zaradi takih določil je dopustno, da delavec ali uslužbenec za tem, ko je že dobil od našega predstavništva v tujini potrdilo, ki smo ga malo prej omenili, prodaja v tujini svoje rabljeno vozilo in kupi novejši ali nov tip ter ga uvozi na podlagi potrdila.

6. Tuji državljan, v prvi vrsti tuji diplomatski uslužbenec, ko zapuščajo Jugoslavijo, morajo odpeljati svoja motorna vozila s seboj v tujino. V primeru, da se jim to ne splača, potem jim je dovoljeno, da jih prodajo le določeni pooblaščenim delovni organizaciji. To je Jugoauto, ki taka vozila najprej ocarini in jih nato prodaja našim državljanom.

7. Motorna vozila tuje izdelave, pretežno rabljena in poškodovana, je moč tu pa tam kupiti na javnih prodajah, ki jih prirejajo carinarnice.

Zelo poškodovana vozila carinarnice prodajajo po pogodbi podjetju Slovenija promet, filijali v Zagrebu, ki jih nato prodaja po delih zasebnikom.

8. Motorna vozila tuje izdelave je moč kupiti tudi iz druge ali tretje roke, vendar se je treba prej prepričati, če je bilo vozilo v redu uvoženo, če so zanj bile plačane carinske in druge dajatve in, če je od dneva uvoza preteklo vsaj 2 leti. Kupec se o tem prepriča pred nakupom pri upravi za notranje zadeve, službi za registracijo motornih vozil, ki za vsako vozilo hrani v mapi vse listine o vozilu, med njimi tudi uvozno carinsko deklaracijo. V primeru, da od dneva uvoza ni preteklo dve leti, potem mora kupec še enkrat plačati v občini prodajalca zvezni prometni davek.

9. Državljan, ki razpolagajo z devizami na osebnih deviznih računih pri naših bankah, lahko kupijo motorna vozila tuje izdelave od naših podjetij za zastopanje tujih firm, ki jih prodajajo iz konsignacijskih skladišč. Tak nakup je dovoljen le za lastne potrebe, za potrebe zakonca ali za potrebe otrok in nasprotno, to je za članke ožje družine.

Povečane so osnove zavarovanja

Za jugoslovanske delavce, ki so zaposleni v državah, s katerimi Jugoslavija nima sklenjene konvencije o socialni varnosti, zavarovani pa so v tem času po jugoslovanskih predpisih, je zelo važno, po katerih osnovah, ki odločajo o njihovih pravicah iz socialnega zavarovanja, so zavarovani v času zaposlitve v tuji državi. Isto velja tudi za jugoslovanske delavce, ki so sicer zaposleni v državi, s katero ima Jugoslavija sklenjeno konvencijo o socialni varnosti, pa dočakajo upokožitev v tuji državi; tudi v tem primeru je treba njihovo pokojninsko osnovo ugotoviti po poprečju osebnih dohodkov, ki veljajo za njihovo strokovnost v Jugoslaviji.

Omenjene osnove bi morala določiti vsako leto skupščina Jugoslovanske skupnosti socialnega zavarovanja glede na gibanje poprečnih osebnih dohodkov v Jugoslaviji za posamezne stopnje strokovnosti. Vendar skupščina Jugoslovanske skupnosti že od leta 1968 ni spremenila ustreznih osnov, zato so veljale vse do pred kratkim sorazmerno nizke osnove:

za delavce z visoko strokovno izobrazbo	1.550 din,
za delavce z višjo izobrazbo in za visokokvalific. delavce	1.150 din,
za delavce s srednjo izobrazbo in za kvalificirane delavce	950 din,
za delavce z nižjo izobrazbo in za polkvalific. delavce	750 din,
za delavce brez strokovne kvalifikacije	600 din.

Te osnove so bile zlasti neugodne za delavce iz tistih jugoslovanskih republik, kjer so bili osebni dohodki nad jugoslovanskim poprečjem (med drugim tudi za delavce iz Slovenije). Zato je bilo dosedanje stanje pred kratkim popravljeno v dveh smereh: na eni strani so bile precej dvignjene zgoraj navedene osnove, ki

predstavljajo poprečne osebne dohodke za vso Jugoslavijo, na drugi strani pa je bila dana pravica vsem prizadetim delavcem, zaposlenim v tujini, da namesto pavšalnih osnov izberejo svoj zadnji osebni dohodek v Jugoslaviji, valoriziran tako, kot so se gibali osebni dohodki v njihovi delovni organizaciji v Jugoslaviji.

Dopolnitev ustreznega sklepa Jugoslovanske skupnosti socialnega zavarovanja je bila objavljena v Ur. l. SFRJ št. 58/70. Novi sklep določa od 1. januarja 1971 naprej naslednje osnove zavarovanja za jugoslovanske delavce, zaposlene v tujini in zavarovane v Jugoslaviji:

za delavce z visoko strokovno izobrazbo	2.300 din,
za delavce z višjo izobrazbo in visokokvalific. delavce	1.700 din,
za delavce s srednjo izobrazbo in za kvalificirane delavce	1.400 din,
za delavce z niž. strok. izobr. in za polkvalific. delavce	1.100 din,
za delavce brez strokovne izobrazbe	900 din.

Nove osnove so ugodne, saj ta poprečja, predvsem za nižje stopnje strokovnosti, celo prekašajo poprečja osebnih dohodkov za ustrezne delavce v Jugoslaviji. Stanje se je torej bistveno izboljšalo predvsem za jugoslovanske strokovnjake, zaposlene v raznih tujih državah, saj se jim bodo v bodoče odmerjale njihove datatve iz jugoslovanskega socialnega (zlasti pokojninskega) zavarovanja od novih, višjih osnov, v primeru potrebe pa si bodo lahko izbrali tudi svoje zadnje dohodke v Jugoslaviji, valorizirane v skladu s povečevanjem osebnih dohodkov v delovni organizaciji v Jugoslaviji, kjer so bili zaposleni pred odhodom v tujino.

L. S.

Možnost zavarovanja za nezaposlenost po vrnitvi v domovino

Večina jugoslovanskih delavcev se zaposluje v tujini za nekaj let. Mnogi izmed njih — predvsem kvalificirani delavci — bodo lahko dobili v domovini zaposlitev, primerno svoji kvalifikaciji in izkušnjam, pridobljenim v tujini, nekateri pa bodo

verjetno nekaj časa iskali ustrezno zaposlitev. Prav tako bo nekaj takih naših delavcev, ki ne bodo utegnili takoj poiskati sebi primerne zaposlitve. Za vse te je poskrbela jugoslovanska zakonodaja o pravicah v času nezaposlenosti, ki je dala v

zadnjem času poseben poudarek prav primerom, ki smo jih omenili kot verjetne. Jugoslovanski zakon o organizaciji in financiranju zaposlovanja je bil konec leta 1970 dopolnjen še posebej glede zaščite jugoslovanskih delavcev, zaposlenih v tujini, ki se vračajo v domovino. Zakon daje tem delavcem možnost, da že med zaposlitvijo v tujini plačujejo pristojnemu jugoslovanskemu komunalnemu zavodu za zaposlovanje prispevke za zagotovitev pravic v času nezaposlenosti, ki jih utegne — za krajši ali daljši čas — doleteti po vrnitvi v domovino. Zvezni zakon je samo predvidel to možnost; nadrobnosti, posebno glede osnov in prispevkov pa je ptopustil posameznim republikam, da jih določijo glede na svoje lastne prihranke. Tako smo že v teku lanskega leta dobili ustrezne republiške predpise, od katerih si bomo oledali ureditev v republiki Sloveniji.

V novembru 1970 je republiška skupnost zaposlovanja v Sloveniji določila osnove, od katerih se plačujejo prispevki in odmerjajo datatve za primer nezaposlenosti. Osnove so določene po strokovnih kvalifikacijah, in sicer:

— za nekvalificirane delavce	800 din,
— za polkvalificirane delavce	1000 din,
— za kvalificirane delavce	1200 din,
— za visokokvalif. delavce	1500 din,
— za osebe z visoko strokovno izobrazbo	2000 din.

V Sloveniji znaša prispevek za pravice v času nezaposlenosti 2 % od naštetih osnov na mesec, pri čemer se stopnja strokovne izobrazbe presoja po predpisih, ki veljajo v Jugoslaviji. Jugoslovanski delavci plačujejo prispevke tistemu zavodu za zaposlovanje, na katerega območju imajo v Jugoslaviji oni sami ali pa njihova družina stalno prebivališče.

Če bi delavec, ki se vrne v Slovenijo, našel zaposlitve, bi prejel — če nima večjega premoženja ali dohodkov — vsak mesec 50 % zgoraj navedene osnove, ki ustreza stopnji njegove strokovne izobrazbe. Potem si delavec, ki je plačeval prispevke zavodu za zaposlovanje v Sloveniji, zagotovi za primer nezaposlenosti po vrnitvi v domovino naslednje mesečne zneske nadomestila:

— nekvalificiran delavec	400 din,
— polkvalificiran delavec	500 din,
— kvalificiran delavec	600 din,
— visokokvalificiran delavec	750 din,
— strokovnjak z visoko izobr.	1.000 din.

Če ima delavec družino, ki jo mora preživljati, se mu navedeni zneski še povečajo, tako da znašajo glede na družinske člane:

(nadaljevanje na str. 25)

Podaljšano jugoslovansko

zavarovanje v ZR Nemčiji

V zadnji lanske številki »Rodne grude« smo odgovorili med drugim tudi na vprašanje rojaka iz Zvezne republike Nemčije o tem, ali bodo vrnjeni prispevki za jugoslovansko podaljšano invalidsko in pokojninsko zavarovanje tistim našim delavcem, ki so istočasno plačevali tudi prispevke v obvezno nemško rentno zavarovanje. Rekli smo da so takšni delavci plačevali dvakrat za isto obdobje zaposlitve in da jim bodo prispevki, ki so jih plačali v jugoslovansko invalidsko-pokojninsko zavarovanje, povrnjeni takoj, ko bo izšel ustrezen jugoslovanski predpis.

Temu in vsem drugim zainteresiranim jugoslovanskim delavcem, ki so bili ali so še zaposleni v Zvezni republiki Nemčiji, lahko zdaj sporočimo, da je tak jugoslovanski predpis že izšel, in sicer v obliki dopolnitve sklepa o zagotavljanju podaljšanja pokojninskega in invalidskega zavarovanja in o plačevanju prispevkov za podaljšano zavarovanje (Ur. l. SFRJ št. 58/70). Po tem sklepu, ki ga je sprejela skupščina Jugoslovanske skupnosti socialnega zavarovanja, imajo pravico do povračila vplačanih prispevkov v jugoslovansko invalidsko in pokojninsko zavarovanje vsi tisti zavarovanci, ki so bili istočasno obvezno zavarovani pri tujem (nemškem) nosilcu socialnega zavarovanja in obremenjujejo obveznosti iz takšne zaposlitve tujega (nemškega) nosilca zavarovanja. Ker bodo jugoslovanski delavci, ki so bili ali so še zaposleni v Zvezni republiki Nemčiji, dobili za čas dela v tej državi nemško rento, pridejo torej v poštev za vrnitev prispevkov, ki so jih plačevali istočasno v jugoslovansko invalidsko-pokojninsko zavarovanje, iz katerega pa ne bodo pridobili za ta čas nobene pravice.

Prispevki, vplačani v jugoslovansko podaljšano invalidsko-pokojninsko zavarovanje, bodo vrnjeni jugoslovanskim delavcem na njihovo zahtevo, ki jo morajo vložiti pri tistem jugoslovanskem komunalnem zavodu za socialno zavarovanje, kateremu so te prispevke plačevali. O zahtevi bo jugoslovanski zavod odločil s pismeno odločbo. Vplačani prispevki bodo vrnjeni delavcu v dinarski vrednosti celotnega vplačanega

zneska, in sicer po tečaju dinarja, ki je bil v veljavi na dan vložitve zahtevka. Zahtevi za vrnitev prispevkov mora delavec priložiti potrdilo nemškega nosilca rentnega zavarovanja, da delavec ni zahteval vrnitve prispevkov, vplačanih v nemško rentno zavarovanje niti ni teh prispevkov dobil vrnjenih, ter še izjavo, da ne bo zahteval vrnitve prispevkov od nemškega nosilca rentnega zavarovanja.

Vračila prispevkov po novem sklepu Jugoslovanske skupnosti socialnega zavarovanja pa ne more zahtevati tisti jugoslovanski delavec, ki je iz teh prispevkov že uveljavil pravice iz jugoslovanskega invalidsko-pokojninskega zavarovanja. To bodo primeri:

1. ko je bila delavcu priznana pravica do jugoslovanske pokojnine ali invalidnine in je to pravico užival v breme jugoslovanskega zavarovanja, pri čemer je bilo všteto v pokojninsko dobo tudi obdobje podaljšanega jugoslovanskega zavarovanja;
2. ko je bilo po meddržavni pogodbi o ob njeni razširjenosti zapisati, kako je socialnem zavarovanju všteto za pridobitev pravice po jugoslovanskih predpisih tudi obdobje obveznega rentnega zavarovanja v Zvezni republiki Nemčiji in gre ta pravica v breme jugoslovanskega nosilca zavarovanja (to so primeri, ko zavarovanec nima niti minimalne jugoslovanske pokojninske dobe in mora priskočiti na pomoč doba nemškega obveznega rentnega zavarovanja po določbah konvencije med obema državama);

3. ko so bili jugoslovanskemu delavcu na njegovo zahtevo vrnjeni prispevki, vplačani v nemško rentno zavarovanje.

Če je bila doba podaljšanega jugoslovanskega invalidsko-pokojninskega zavarovanja delavcu že vpisana v njegovo delovno knjižico, se istočasno, ko dobi delavec vrnjene prispevke, vplačane v to zavarovanje, izbriše čas podaljšanega jugoslovanskega zavarovanja iz delovne knjižice, ker je vpis poslej brezpredmeten.

Končno opozarjamo, da veljajo načela, kot smo jih opisali, za delavce, ki so zaposleni v Zvezni republiki Nemčiji, in tudi za jugoslovanske delavce, ki so bili zaposleni

v drugih državah, s katerimi je bila pozneje sklenjena konvencija o socialnem zavarovanju (npr. v Avstriji), pa so istočasno vplačevali prispevke v tuje obvezno rentno zavarovanje in v jugoslovansko invalidsko-pokojninsko zavarovanje. Tudi naši delavci, zaposleni v drugih državah, lahko zahtevajo vrnitev svojih prispevkov, vplačanih svojčas v jugoslovansko invalidsko-pokojninsko zavarovanje, in sicer po istem postopku in ob enakih načelih, kot so opisani za Zvezno republiko Nemčijo.

(nadaljevanje s strani 24.)

— pri še enem družinskem članu	55 % osnove
— pri še dveh družinskih članih	60 % osnove,
— pri še treh družinskih članih	65 % osnove,
— pri še štirih družinskih članih	70 % osnove,
— pri še pet ali več družinskih članih	75 % osnove.

Tako bi na primer prejemal kvalificiran delavec z ženo in tremi otroki po vrnitvi v domovino mesečno po 840 din denarnega nadomestila ali 70 % od osnove, ki smo jo navedli zgoraj za kvalificirane delavce. Rekli smo, da pripada nadomestilo v času nezaposlenosti le v primeru, če je hkrati izpolnjen tudi pogoj premoženjskega stanja. Tako ne sme dohodek na člana družine delavca presegati na mesec 400 din, če pa je delavec doma s kmetije, ne sme skupni letni katastrski dohodek, razdeljen na vse družinske člane, presegati zneska 920 din. Pri tem se med dohodke delavca in njegovih družinskih članov šteje vse dohodke, ki so zavezani prispevku ali davka.

Omenjena možnost bo koristila vsem tistim delavcem, katerim drugi sporazumi ne zagotavljajo dajatev za brezposelnost tudi po vrnitvi v domovino. Takšen sporazum pa ima Jugoslavija zaenkrat samo z Zvezno republiko Nemčijo.

V banki

Auf der Bank

1. Mi lahko poveste, kje je tu v bližini menjalnica?
2. Prav rad: Pojdite po tej cesti dalje, 100 metrov dalje je Kreditna banka (naravnost, druga ulica desno, na voglu).
3. Hvala za pojasnilo.
4. Kje je okence za devize?
5. Okence 9.
6. Rad bi menjal jugoslovanski denar.
(nemška marka, italijanska lira, francoski frank, švicarski frank, avstrijski šilling, dolar, angleški fund)

1. Können Sie mir eine Wechselstube in dieser Gegend sagen?
2. Sehr gerne: Gehen Sie auf dieser Strasse weiter, 100 Meter weiter finden Sie die Kreditbank.
(geradeaus, die zweite Gasse rechts, an der Ecke.)
3. Danke sehr für die Auskunft.
4. Wo ist der Schalter für Devisen?
5. Schalter 9.
6. Ich möchte jugoslawisches Geld wechseln.
(die deutsche Mark, die italienische Lira, der französische Frank, der Schweizer Frank, der österreichische Schilling, der Dollar, das englische Pfund)

7. Kako visoko stoji marka? (Kakšen kurz je za marko?)
(Koliko mark se dobi za 100 dinarjev?)
8. Za 100 dinarjev dobite 25 mark.
9. Ali mi lahko menjate bankovanec za 1000 mark?
10. Prosim.
11. Zadostuje mi 100 mark v kovancih, ostanek v bankovcih.
(Rad bi večje bankovce in tudi nekaj drobiža.)
12. Rad bi vnovčil ta ček.
13. Ali imate osebno izkaznico ali kakšen drug osebni dokument?
14. Tu je moj potni list.
15. Prosim podpišite to potrdilo.
(Podpišite se tu.)
16. Tu je denar.

7. Wie hoch steht die Mark? (Wie ist der Kurs für die Mark?)
(Wieviel Mark erhält man für 100 Dinar?)
8. Sie bekommen für 100 Dinar 25 Mark.
9. Können Sie mir einen Tausendmarkschein wechseln?
10. Bitte.
11. Mir genügen 100 Mark in Hartgeld, der Rest in Notten.
(Ich möchte grössere Scheine und auch ein wenig Kleingeld.)
12. Ich möchte diesen Scheck lösen.
13. Haben Sie eine Kennkarte oder einen anderen Personalausweis?
14. Hier ist mein Pass.
15. Wollen Sie, bitte, diese Quittung unterzeichnen?
(Setzen Sie Ihre Unterschrift hierher.)
16. Hier ist das Geld.

A. Izgovor črk v nemških besedah:

Za izgovor nemških črk uporabite pravila, ki so v številkah Rodne grude, letnik 1970!

Dodatno: 15. Qu = kv (Quit-tung)

B. Pomen nemških besed:

1. die Wechselstube — menjalnica
die Gegend — okolica	7. der Kurs — kurz
erhalten — dobiti	die Note — bankovec
der Schein — bankovec
das Kleingeld — drobiž	14. der Pass — potni list
2. weiter — dalje
finden — najti
geradeaus — naravnost	9. der Markschein — marka
(bankovec)	13. die Kennkarte — osebna
izkaznica
der andere — drugi
der Personalausweis —
osebni dokument	15. die Quittung — potrdilo
unterzeichnen — podpisati
die Unterschrift setzen —
podpisati se
die Unterschrift — podpis
hierher — semkaj
4. der Schalter — okence	11. genügen — zadostovati
das Hartgeld — kovan denar
der Rest — ostanek		

Češkoslovaška

Neizpolnjena zadnja želja

Črno obrobljen list, ki je prispel iz Češkoslovaške, nam je sporočil bridko vest, da so v krematoriju v Karlovy Varyh 17. januarja upepelili truplo našega naročnika Julija Gejdoša. Komaj smo verjeli tej žalostni novici, saj smo le mesec prej prejeli od rojaka Gejdoša še lepo pismo in kartico z novoletnimi voščili »vsem ljubim Slovencem po celem svetu«. Vedeli smo sicer, da je že dolgo hudo bolan, a poznali smo tudi njegovo jekleno voljo, s katero se je upiral boleznim in jo nešteto krat premagal — do zdaj... Rojen je bil v Kobaridu. Podoba svoje lepe Primorske je odnesel v srcu s seboj v svet. Rad je prihajal na obisk. Leta 1969 mu je obisk preprečila bolezen, lani pa ni dobil potrebne lista, ker so medtem na Češkem izdali glede potovanj v inozemstvo nove predpise. Šele letos, po preteku treh let od zadnjega obiska, bi nas lahko spet obiskal. Kako iz vsega srca se je tega veselil. Takole piše v svojem zadnjem pismu: »Domotožje, kako globoko ga poznamo vsi Slovenci, ki živimo daleč od svoje rodne grude. Z zdravjem pa nimam sreče. Podobno kakor v maju 1969, ko sem bil pri bratu v Brnu, sem septembra spet bljuval kri in bil štiri dni v nezavesti. Zdravniki so dejali ženi, da ne bom dočakal jutra. Pa sem ga in so se vsi čudili. Primarij je dejal, da sem izreden primer, saj sem pobegnil takorekoč grobarju izpod lopate. Jaz pa vem, da me drži pri življenju le trdna volja in spomini na mojo domovino. Sam sebi sem zapovedal, da vsaj še enkrat vidim moj ljubi rojstni Kobarid, drago Primorsko, Slovenijo. Ko mi je žena prinesla v bolnišnico Rodno grudo, št. 10 in 11, sem ju z veseljem prečital in to čisto vse, celo reklame. Tako zelo želim, da bi se v avgustu srečali. Zdravniki so mi svetovali težavno operacijo, da bi mi zaustavili ponavljajoče bljuvanje krvi. Pristal sem. In od 25. novembra sem po operaciji spet v domači oskrbi. Vsi mi pravijo, da sem trdna slovenska palica, ki se ne zlomi...«

A palica se je zlomila... kljub silni želji in velikemu hotenju. Juliju Gejdošu se ni izpolnila zadnja želja, da bi še enkrat obiskal svoj rodni Kobarid. Toplo se bomo vedno spominjali nanj. Spominjali se ga bomo z ljubeznijo, spoštovanjem in po-

Z družabnega večera Zdrženja Jugoslovanov v Sallauminesu, 10. januarja.

nosom. Njegovi soprogi, sinu, hčerki in ostalim naše globoko sožalje!

Uredništvo

Švedska

Jugoslovanski delavec — pesnik

Na Švedskem je pred nedavnim izšla zbirka ljubezenskih pesmi v švedščini z naslovom »Körleken är Mer än allt«, kar bi se po naše reklo: »Ljubezen je nad vse«. Avtor te pesniške zbirke je mlad jugoslovanski delavec Mijo Pavlovič. Mijo je doma iz majhne vasice Veljaci pri Ljubuškem v Hercegovini. Ko je Mijo odslužil vojaščino, je odšel po svetu iskat sreče. Najprej na Švedsko, zatem pa v Kalifornijo. Od tam se je pa leta 1967 ponovno vrnil na Švedsko. Zaposlil se je, v prostem času pa se je pridno učil švedščine. Zraven je začel pisati pesmi, nekaj v domačem, nekaj pa v švedskem jeziku. Prve uspele pesniške poskuse je pokazal švedskim študentom, s katerimi se rad družil. Ugajale so jim in so mu svetovali, naj jih pošlje mladinskemu časopisu Hennes (Ona) v Malmöju. Ubogal jih je in uredništvo je pesmi objavilo. Zatem pa mu je uredništvo tega lista našlo celo založnika, ki je poskrbel za izid pesmi v zbirki. Tako je na

Švedskem izšla prva zbirka jugoslovanskega delavca — pesnika Mija Pavloviča. Številni švedski listi so jo ugodno ocenili.

Francija

Družabni večer v Sallauminesu

Zdrženje Jugoslovanov v severni Franciji je letos, 10. januarja, priredilo v Sallauminesu družabni večer, ki je bil zelo dobro obiskan. V svoji sredini smo pozdravili tudi župana s soprogo ter glavne tajnika s soprogo, kar nam je bilo v ponos in čast. Prireditve je bila v lepo urejeni in okrašeni občinski dvorani na Epinette, katero nam daje na razpolago občina Sallauminesa za naše prireditve. Občina nam vseskozi rada pomaga. Po okusno in skrbno pripravljenih jedilih, ki so jih pripravile naše vrle kuharice, članice Zdrženja Pečnikova in Demšarjeva, soproga našega dolgoletnega prizadevnega tajnika, ter seveda ob pokušanju dobre vinske kapljice, smo nestrpnost čakali na prihod dedka Mraza. Kljub visoki starosti je prišel bogato obložen in bil tudi nadvse radodaren. Obdaroval je staro in mlado. Pri odpiranju daril ni manjkalo presenečenj in dostikrat tudi ne prešernega smeha. Pri tem ima precej zraven

Družabni večer v Sallauminesu — izgleda, da imajo naše ženske prvo besedo...

tudi naša pridna članica Franci Prekova, ki že dolga leta z veseljem pripravlja pakete za dedka Mraza. Darila so prejeli tudi otroci članov, blizu 60 po številu. Po finančnih možnostih naše društvene blagajne pa smo se spomnili tudi starih in potrebnih članov.

Ko so s plošč zazveneli veseli domači zvoki, smo se seveda zavrteli stari in mladi. Tudi naši mladi muzikanti, sinovi naših članov, so vzbudili dosti pozornosti. Zdaj pridno vadijo, da nas na prihodnjih prireditvah razvesele z našo lepo slovensko glasbo. Le korajžno naprej, saj s tem pomagata širiti našo narodno zavest!

Večer je uspel nad vsa pričakovanja. Za to se imamo zahvaliti vsem, ki so k temu kakorkoli pripomogli. Posebej pa še mladim odbornikom, ki so vedno pripravljeni pomagati in sodelovati, ko gre za dobrobit našega Združenja.

Justin Čebul

Občni zbor v Aumetzu

Člani Slovenskega delavskega društva v Aumetzu so se 24. januarja zbrali na občnem zboru svojega društva. V uvodu je tajnik Anton Pišlar podal kratek prikaz delovanja društva v preteklem letu. Marca lani so imeli lepo uspelo predpustno prireditev. Poleti 14. julija pa je društvo organiziralo za člane in družine izlet v lepo alzaško pokrajino. Na tem izletu so se ustavili v Struthovu, kjer je bilo zloglasno koncentracijsko taborišče, zatem pa so obiskali Mont St. Odile, tipično alzaško mestece Obernai in vinorodni Molsheim. Vsi udeleženci izleta so bili nadvse zadovoljni. Prav prijetno je bilo tudi na vinski trgtavi 10. oktobra. Ta vesela društvena prireditev je zelo priljubljena in so se tudi lani zbrali na njej naši rojaki iz Au-

metza in okolice, prišlo pa je tudi precej domačinov. Zatem je društvo organiziralo avtobusni izlet v Freyming na proslavo jugoslovanskega državnega praznika 29. novembra. Udeleženci so bili zelo zadovoljni nad lepo prireditvijo v Freymingu. Za Miklavževso so se pa v Aumetzu spet zbrali skoraj vsi člani z družinami. Za dobro voljo sta s harmoniko poskrbela Ernest Pecovec in njegova žena in seveda tudi Miklavž, ki je obdaroval 120 otrok in 36 upokojencev. Tudi postrežba je bila odlična, zlasti je ugajala potica in okusni čevapčiči ter seveda izvrstna kapljica.

Dva člana je lani društvo spremilo na večno njivo. Umrli sta Anton Plahuta in komaj 40-letni Blaž Saleten.

Člani in odborniki Slovenskega delavskega društva Aumetz v Franciji.

Pri izvolitvi novega društvenega odbora je bil za predsednika ponovno izvoljen Martin Gorišek, za podpredsednika Ernest Pecovec, za tajnika Anton Pišlar, za njegovega pomočnika Jože Peternel, za blagajnika Gabriel Jamnik, za njegovega pomočnika pa Anton Golob.

Občni zbor so člani zaključili v dobrem razpoloženju s pesmijo. Zatem pa so si ogledali še nekaj jugoslovanskih kratkih filmov.

Belgija

Prireditev za naše male

Društvo sv. Barbare v Eisdenu deluje zelo uspešno. Zadnje čase pa je bilo med članstvom več smrtnih primerov. Naši starejši društveniki nas zapuščajo, obenem pa pristopajo novi člani. Tu in tam se kdo priseli ter se pridruži naši društveni skupnosti. Mlajši si ustanavljajo svoje družine, večidel si poiščejo družice v domovini, nekateri pa tukaj med rojaki. Pridejo otroci in število članov se večja.

Naši mali so imeli lep praznik lani, 26. decembra, na prireditvi v dvorani Concordia, ki je bila lepo zasedena. Otroci so nastopili v dveh skupinah — večji in manjši — oblečeni v slovenske narodne noše. Peli so in recitali. Tudi mladi fantje so se postavili s kratko igrice, ki so jo podali zelo lepo. Končno je pa še zapel naš novi oktet. To je bila sicer za zdaj bolj improvizacija v pomoč mladini, vendar upamo, da se bo v bodoče iz okteta razvil pravi pevski zbor.

Vinska trgatev v Aumetzu

Seveda je bil na prireditvi navzoč tudi dedek Mraz, katerega ob pogledu na toliko obiskovalcev ni kar nič zeblo. Celo popil se je. Dedek Mraz je obdaroval 60 pridnih otrok in nekaj porednih odraslih, nato pa se je zahvalil staršem za udeležbo in za vso skrb in dobro vzgojo njihovih otrok. Ob zaključku se je predsednik Tanjšek zahvalil gospe Tončki Trkajevi, ki je napisala in naučila otroke lepih pesmi in recitacij. Enako se je zahvalil tudi režiserju Alojzu Raku za požrtvovalno sodelovanje pri društvenih prireditvah.

Jean Smrke

ZDA

Nova slovenska radijska oddaja

Slovinci v Clevelandu so dobili novo slovensko radijsko oddajo. Imenuje se »Slovenian Night Show« ali Slovenski večer. Oddajajo ob četrtkih zvečer od desete do pol enajste na popolnoma novi radijski oddaji na postaji WZAK-FM. Na programu imajo izbrano slovensko reproducirano glasbo in ameriško slovensko glasbo. Poleg glasbenih vložkov so v oddaji razne zanimivosti, športna poročila in podobno. Oddaja je v slovenščini in angleščini. Angleški del oddaje vodi znana ameriška slovenska koncertna pevkica Cilka Valenčičeva, ki je tudi zborovodkinja slovenskega mladinskega pevskega zbora v Clevelandu. Napovedovalec v slovenščini pa je

nekdanji Ljubljčan Avgust-Božo Pust. Ameriški rojaki pravijo, da je Božo »človek z mnogimi talenti«. Poklicno se udeležuje v reklamno propagandni stroki. Med desetletnim bivanjem v Clevelandu je končal študij na Cooper School of Art in poleg tega veliko nastopal na slovenskih odrih kot igralec, še več pa kot humorist. Zdaj vodi »Krožek mladih«, ki skupaj študirajo lepo slovensko besedo in gledališko umetnost.

Deset let Kluba slovenskih upokojencev

Dne 14. februarja je Klub slovenskih upokojencev v Clevelandu priredil slavnostni banket ob deseti obletnici ustanovitve kluba. Ta klub šteje ob desetletnici 641 članov. Med njimi je 21 članov od ustanovitve kluba. Člani se radi zbirajo na klubskih prireditvah. V Klubu ne goje samo družabnosti. Pod okriljem Federacije klubov slovenskih upokojencev javno zavzemajo svoja stališča in jih s posebnimi resolucijami posredujejo na pristojnih mestih, ko gre za izboljšanje socialnih razmer.

Na jubilejnim slavlju, ki je bilo v Slovenskem društvenem domu v Euclidu, so v kulturnem programu nastopili popularni slovenski pevci in violončelist Frank Slejko. Igral pa je orkester bratov Vadnal. Med častnimi gosti so povabili na slavlje kongresnika Charlesa Vanika, euclidskega župana in slovenske koncilmane.

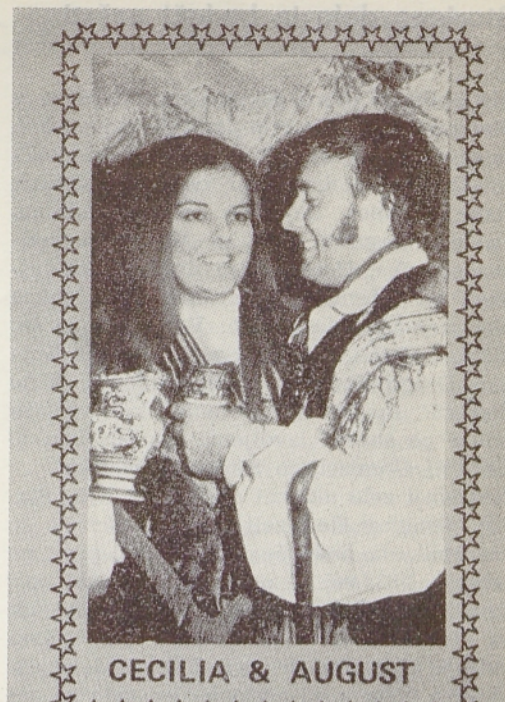
Naši se uveljavljajo

Slovenski rojak Louis A. Kastelic iz Maple Heights je bil nedavno imenovan za državnega nadzornika bank v državi Ohio. Louis Kastelic je star 35 let. Rojen je v Ameriki. Leta 1959 je promoviral na univerzi iz zgodovine in državnih ved. Pred šestimi leti je bil imenovan za pomožnega podpredsednika pri vzdrževanju zvez z vladnimi in javnimi ustanovami in organizacijami Union Commerce banke v Clevelandu.

Avstralija

Velika slovenska prireditev v Wandin East

Že navse zgodaj zjutraj 26. decembra lani je sonce v Melbournu tako pripekalo, da bi edino oceanske vode ob obalah utegnile človeka ohladiti. Vremenska napoved je obetala 98 stopinj Fahrenheita ali 37 do

Cilka Valenčič in Avgust Pust

38 stopinj Celzija. Kljub tej napovedi pa je na stotine avtomobilov drvelo proti Wandin East, ki je približno 70 milj daleč iz Melbournu. Nekateri družine so zapustile svoje domove že zgodaj zjutraj, da so dobile prostor v senci ob široki jasi, kjer se je zbralo nešteto Slovencev na svojem tradicionalnem pikniku. Tisti, ki so zakasnili, so se morali zadovoljiti s prostorom na soncu. Pa nič zato, ta dan ni prav ničesar moglo skaliti našega veselja in razigranosti. Še tako močna sončna pripeka ni mogla preprečiti nogometne tekme med oženjenimi in neoženjenimi. Najbolj so se postavili nogometaši od »Kew Slovenian«. Pravzaprav pa so bili vsi občudovanja vredni — saj bi najbrž prav težko našli nogometno moštvo, ki bi igralo nogomet v času, ko je termometer poskočil na 38 stopinj Celzija. Naši fantje so bili znojni in vroči — a gledalcev niso hoteli razočarati in igro so zaključili z rezultatom 1 : 1. Prav tako so bili pogumni naši otroci, ki so se pomerili v teku. Tekmovali so v več skupinah, ločeno po starosti in spolu. Za otroki so tekmovali še moške in žene. Razumljivo, da med gledalci dobre volje ni manjkalo, ko so gledali te tekme. Vsi, ki so tekmovali, so prejeli nagrade.

Po zaključku tekem so se pa glasile harmonike s slovenskimi narodnimi. Vsi, ki so se le lahko premikali (in teh ni bilo malo!) so vneto privzdigovali pete ter se vrteli po taktu valčkov in polk.

Ivanka Škof, Altona, Melbourne

Storjeno delo in bodoči načrti

Na občnem zboru Slovenskega društva v Melbournu, ki je bilo lani, 7. novembra, se je zbralo blizu 150 članov. Za leto 1971 so izvolili v društveni odbor naslednje člane: Franca Sajovica za predsednika, Pavleta Česnika in Elko Mesar za podpredsednika, Heleno Van de Laak za tajnico ter Vernerja Remšnika in Maksa Hartmana za blagajnika. V odboru so še: Marjan Peršič, Marjan Svetina, Janez Bugar, Drago Pintarič, Martin Adamič, Tine Suštarič in Branka Jelenič. V nadzorni odbor pa so bili izvoljeni: Marjan Lauko, Vergilij Gomizelj in Simon Špacapan.

Nekdanji zelo aktivni odborniki Toni Slavič, Dragica Gomizelj in S. Pibernik so obljubili, da bodo še v bodoče, čeprav ne morejo biti več v odboru, sodelovali pri društvu. Med sprejetimi sklepi je bil tudi ta, da bo društvo po potrebi med letom zvišalo članarino do največ deset dolarjev. Po dva dolarja od zvišane članarine pa naj bi se v bodoče odvajalo v posmrtni fond, iz katerega bi se v primeru smrti člana izplačal določen znesek njegovim svojcem. Društveno blagajno so najbolj obogatile plesne zabave, ki jih je društvo lani priredilo šest. Zelo lepo sta uspela tudi piknika z mladinskim tekmovanjem. Na programu so imeli tudi nogometne tekme, ki so sprožile pobudo za ustanovitev in registracijo prvega slovenskega nogometnega moštva v Avstraliji. Ustanovitev nogometnega društva »Kew-Slovene« je eno najvidnejših uspehov lanske društvene dejavnosti Slovenskega društva v Melbournu. Pri tem imajo največ zaslug člani France Sajovic, Suštarič in Urbas. Prav dobro je uspela tudi organizacija skupinskega obiska Slovenije, ki je bila v rokah Tonija Slaviča.

Zelo pereče je postalo vprašanje društvene doma v Carltonu, ki je v izredno slabem stanju. Ker stoji dom, po mnenju arhitekta, na zelo primernem prostoru, je odbor sklenil, da začne s popravilom in delnimi prezidavami doma. Organizacijo tega dela je prevzel član J. Potočnik, kateremu je bil v ta namen odobren kredit v višini od 3500 do 4000 dolarjev. Dela bodo v kratkem zaključena. To pa je seveda le začasna rešitev. Za prihodnje ima društvo v načrtu gradnjo novega doma. Zborovalcem je bil predložen osnutek za novi dom, katerega je izdelal rojak Peter Florenini, sin nekdanjega prvega podpredsednika Slovenskega društva v Melbournu. Po Floreninijevi zamisli, naj bi bil novi društveni dom zgrajen v stilu gorenjske kmečke hiše in bi tako že na zunaj

predstavljal nekaj pristno slovenskega. Zborovalce je načrt navdušil, njegova uresničitev pa je seveda odvisna od podpore Slovencev v Melbournu ter seveda tudi od odobritve lokalnih oblasti.

Nov grob v tujini

Na slovenskem pokopališču v Melbournu v Avstraliji so se svojci in prijatelji 15. februarja letos za vselej poslovili od *Jožefe Drvodol*, ki je podlegla zahrbtni bolezni, stara komaj 45 let. Zdravniki so se trudili, da bi ji rešili življenje, a žal, so bila vsa

njihova prizadevanja zaman. Pokojna je bila doma iz Loškega potoka. Poleg soproga žalujejo za njo med ožjimi sorodniki še brat, ki živi v Franciji, in dve sestri v Ljubljani. Pred dvema leti je bila na obisku v domovini in takrat smo se tudi osebno spoznali na Matici. Ko smo si ob slovesu pristrčno segli v roke in zaželeli skorajšnje svidenje, nihče ni slutil, da se ne bomo srečali nikoli več.

Naj bo pokojni lahka tuja zemlja. Njenemu soprogu in vsem njenim izrekamo toplo sožalje!

Jugoslovansko avstralski center v Melbournu

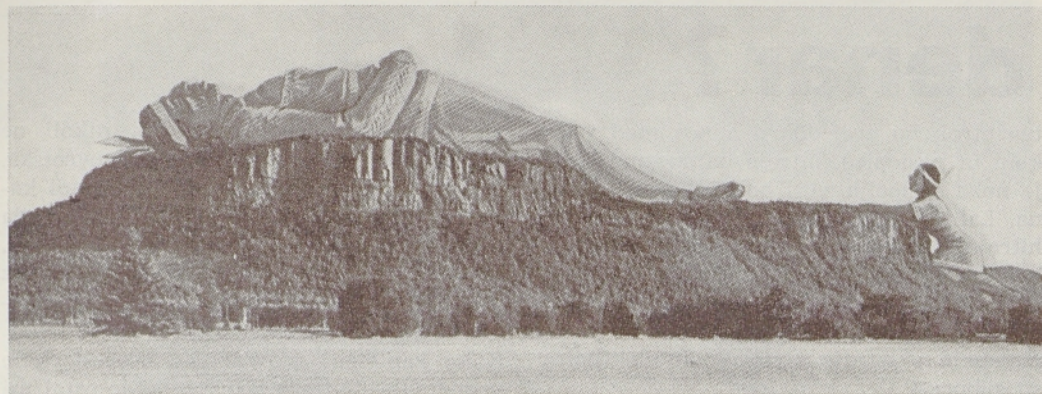
V državi Viktoriji v Avstraliji živi nad štirideset tisoč Jugoslovancev. Večidel so to mladi ljudje, ki so se tja priselili v zadnjih letih. Lani so ustanovili društvo »Jugoslovansko-avstralski kulturni center«. Vsako društvo pa predvsem potrebuje društvene prostore, za to pa so potrebna sredstva. Mladi priseljenci teh seveda nimajo. Zato so organizatorji novega društva zbrali za začetek najnujnejše potreben denar. Trije Jugoslovanci so prispe-

vali skupen znesek 15000 dolarjev za popravilo prostorov in najbolj nujno opremo. Društvene prostore so odprli lani ob proslavi 29. novembra. Že takoj so ugotovili, da je društvena dvoranica, v kateri je prostora za tristo ljudi, veliko premajhna za vse, ki so se udeležili proslave in ki bodo tudi v prihodnje prihajali na društvene prireditve. V prvih mesecih se je v društvo vpisalo 711 članov in še se dnevno prijavljajo novi, kar dokazuje, kako je bilo to društvo potrebno. Po narodnosti je največ članov iz Bosne in Hercegovine. Dolžnost vsakega člana pa je, da sodeluje z vsemi jugoslovanskimi izseljenskimi maticami. Novo društvo se je obrnilo na izseljenske matice za pomoč. Potrebujejo knjige, revije in časopise, grafofonske plošče iz domovine.

Jugoslovani na Swanu pri Perthu

V zahodni Avstraliji na Swanu je že pred tremi desetletji živelo nad dvesto jugoslovanskih družin. Zdaj se je ta naselbina zelo povečala in šteje blizu tisoč Jugoslovancev, ki so se tja priselili predvsem iz Dalmacije. Ukvarjajo se predvsem z vinogradništvom in so v tej svoji stroki zasloveli po vsej zahodni Avstraliji. Povsod poznajo kvalitetna vina teh vinogradnikov. Nekateri med njimi, kakor na primer vinogradnik Nikola Pašalič, že nekaj let uspešno tekmuje z najboljšimi pridelovalci vin v Avstraliji. Tudi pri proizvodnji suhega grozdja so se naši rojaki tako izkazali, da ga proizvajajo ne le za domačo porabo temveč tudi za izvoz.

Swan in njegovi ne slove le po vinogradništvu. Tam je zelo razvito tudi športno in kulturno življenje. Že leta 1931 je bil v Swanu ustanovljen nogometni klub »Swan Waley«, ki so ga ustanovili Jugoslovanci. Klub je danes med vodilnimi športnimi klubi v Avstraliji. Tudi v Soccer Clubu Swan Athletic, ki je bil do nedavna v prvi ligi, prednjačijo jugoslovanski rojaki iz Swana. V tem klubu kakor tudi v Jugoslovanskem balinarskem klubu »Jedinstvo« goje tudi tradicionalno dalmatinsko športno igro »buče«, ki vzbuja v Avstraliji veliko zanimanje. Lani se je nad tisoč Jugoslovancev iz Perthu in okoliških krajev zbralo na proslavi Dneva republike v Milendonu — na Swanu, na zemljišču, ki je last jugoslovanskega balinarskega kluba Jedinstvo in Soccer Clubu Swan Athletic. Prireditve z bogatim programom so priredili: Jugoslovanski klub Jedinstvo iz Millendona ter Makedonsko podporno društvo Vardar iz Perthu. Sodelovala pa tudi ostala jugoslovanska društva.

Speči velikan iz Thunder Baya. O tej naravni posebnosti je ljudska domišljija razvila pravo legendo. Ker je beli človek odkril skrivnost o velikem rudniku srebra, se je Nanna Bijou, duh globokih voda, med nevihto obrnil h kamnu, ki je za vedno potopil enega izmed najbogatejših srebrih rudnikov na svetu.

Thunder Bay

Že iz letala opazujemo gmoto gorovja, ravnega kot miza, ki se nekje proti koncu rahlo dviguje in z malo fantazije razbereš iz izboklin ogromno ležečo postavo. Legenda pravi, da je to speči velikan, Indijanec Nanna Bijou...

Zato in zaradi čudežne igre narave imenujejo Thunder Bay »Dežela spečega velikana«. Žal, utegnemo priti le do podnožja tega pogorja in v kolibici tamkaj kupujemo od Indijanke spominke...

Druga značilnost mesta so ogromna skladišča žita, ki v dolgih vrstah silijo v morje, da so dostopna ladjam. In novost: še pred dobrim letom in pol sta to bili dve mesti, Port Arthur in Thunder Bay, ki sta zdaj združeni, prebivalci pa so izbrali skupno ime Thunder Bay. Vse to nam ljubeznivo razlaga župan, ki nas je sprejel, župan, ki z odločno roko uspešno vodi združeni mesti.

In značilnost našega obiska? Koncert v šolski dvorani, z nekoliko zadržano publiko. Nato pa večer s plesom, po Slakovem ritmu. Muzikante in pevce so spravili na osvetljen balkon, da so v narodnih nošah podobni grmu rož. Dvorana je polna in obiskovalci so od trenutka do trenutka bolj sproščeni. Predsednik Slak Committeeja, Janez Drčar, je zadovoljen. Vse je prišlo pod eno streho, člani Društva kanadskih Slovencev, člani Kluba Jadran, Vzajemno podporne zveze Bled, Hrvatske bratske zajednice in Jugoslovanske radijske ure pa še mnogo drugih, celo nekaj mladih Indijank. Spet smo priča velikemu veselju naših rojakov, spet vse pleše in poje slovenske pesmi.

— Pa so se zbudili, pravi naš stari izseljenec John Wertin. Najbolj vesel in delaven slovenski izseljenec je, pravijo, čeprav leže že v sedemdeseto leto. Devetintrideset let je delal pod zemljo v rudnikih nikla in zlata in mu je še ostajalo dobre volje in moči za sodelovanje v slovenskih društvih. Vse bi naredil za Slovence!

— In še bomo delali, mu pritrjujejo mlajši rojaki.

Harmonika je zbudila spečega velikana, ki je tičal nekje na dnu src naših rojakov, kot težka mora in ni hotel stegniti svoje okorele roke sorojaku.

Toronto

S tesnobnimi občutki iščemo izhod iz velikega mednarodnega letališča po neznanško dolgih, pustih hodnikih. Prostori so urejeni z laboratorijsko natančnostjo, hladni in čisti, opremljeni le z najnujnejšim, brez vsakršnega okraska; ne zelenja, ne slik, ne kiča, pa tudi topline ne. Spogledujemo se: je tako v Torontu?

Pa se prismejejo naši rojaki Ludvik Stegu, Leon Fister, Viktor Ferko, Tony Vršič, Ignac Tkalec s sodelavci in prijatelji, z ženami in dekleti, z otroki in rožami. Nedopovedljivo prijetno je, ko ti na tujem seže v roko rojak. Prireditveni odbor kaj hitro poskrbi, da se razblini prvotni tesnobni vtis. Razkažejo nam Toronto. Metropola Ontaria je zelo lepo mesto, izredno napredno, z odlično urbanistično ureditvijo in naglim razvojem. V njem živi tretjina celotnega dvajsetmilijonskega kanadskega prebivalstva.

Počašeni smo, ko nas sprejme namestnik župana Toronta v nadvse moderni, zanimi-

vi, edinstveni mestni hiši. Toplo smo sprejeti na domovih naših rojakov, na koncertu v prelepi šolski dvorani žanjemo iskrena priznanja naši pesmi tudi od Kanadčanov.

Vrhunski dogodek je sobotna prireditev v Scarborough. Preko dva tisoč ljudi zanese no poslušala Slakove melodije in pesmi Fantov iz Praprotna. Ko pa Lojze potegne meh, zanesenost prekipi v splošno radost. — Še nikoli doslej se v Torontu ni zbralo toliko naših ljudi, govori Stegu. Dokaz, kako zelo ljubimo slovensko pesem.

— Hvaležni smo Slovenski izseljenski matici...

Pa gre velik del zahvale tudi našim rojakom, njihovim društvom, saj so pri organizaciji prireditev sodelovali Slovensko kulturno društvo Simon Gregorčič, Prekmursko slovensko društvo Večerni zvon in Slovenski športni klub. Toronto je po številu Slovencev nekakšen kanadski Cleveland; tudi po aktivnosti skoraj ne zaostajajo za njim, kljub temu, da Slovenci v Torontu nimajo strnjenih naselij, mnogi so oddaljeni po trideset in več milj drug od drugega, kar pa ne preprečuje njihovega združevanja in delovanja v društvih. Ganljivo je rahlo ljubosumje in prijateljsko tekmovanje med torontskimi in clevelandskimi Slovenci. To pot so Clevelandčani prijetno presenetili Torontčane. Člani Belokranjskega kluba iz Clevelanda so prišli v Toronto na prireditev v belokranjskih narodnih nošah, z nageljni in toplimi pozdravi tako za goste iz domovine, kot za vse kanadske Slovence.

(konec prihodnjic)

Vera Valenci

Srečanje v Thunder Bay — Čeda Ivančič, Jana Osojnik in Ida Simčič

Čustva ali denar?

Azra Kristančič
dipl. psiholog

Kadar govorimo o čustvih, potem moramo tudi povedati, da gre za povsem osebna doživljanja pojavov v svetu okrog nas. Ko se pojavijo, pomeni, da se nekaj dogaja: dogodki pa lahko človeka ogrožajo, spodbujajo ali celo pospešujejo njegove življenjske procese. Čustva so pomemben del psihičnega življenja, odsev in izraz osnovnih potreb, kot so zavarovanje lastnega obstoja, želja po varnosti in zaščiti, razvijanje sposobnosti itd. Uresničitev življenjskih želja in potreb hkrati »prinese« tudi čustvo ugodja. In nasprotno: Bržkone ni treba posebej poudarjati, da razne težave in ovire povzročajo čustva neugodnosti, ki lahko še kako škodujejo duševnemu ravnotežju in zdravju. Iz izkušenj vemo, da čustvene reakcije praviloma spremljajo tudi telesni procesi in da so čustva bolj klic k akciji: bežimo (na primer), ko nas je strah, ali se trudimo odpraviti ovire, ki preprečujejo izpolnitev naših želja in potreb. Pri vseh psihičnih procesih so čustva prisotna, tako pri zaznavah, mišljenju, stališčih kot tudi pri predstavah.

Tesna povezava čustev in drugih psihičnih procesov je najbolj izrazita pri otrocih. Mlajši ko je otrok, bolj je njegovo vedenje prepleteno s čustvi in čustvenimi reakcijami: najbolje in najhitreje opaža tiste dražljaje iz okolja, ki so v skladu z njegovim razpoloženjem. Zato je zelo pomembno v družini zdravo vzdušje, ki bi moralo biti cilj vzgojnih ukrepov in medosebnih odnosov staršev.

Ugotovitve kažejo, da si otroci, pri katerih prevladujejo pozitivna čustva, čustva ugodja, hitreje in trdneje zapomnijo učno snov. Razen tega so strokovnjaki ugotovili, da je otrokov uspeh pri intelektualnem delu odvisen od njegovega čustvenega stanja ter od splošne čustvene klime v družini, šoli in med vrstniki. Zato ni ničesar čudnega, če je pogosto otrokov uspeh le delno odsev njegovih sposobnosti. Znano je tudi dejstvo, da čustva lahko spremenijo otrokovo intelektualno dejavnost, prav tako pa je znano, da so čustva odvisna od stopnje intelektualnega razvoja. Inteligen-

ten otrok bo prej odkril odnos med vzrokom in posledico, hitreje bo spoznal, kdaj je neka situacija zanj bolj ali manj ugodna. Lahko rečemo, da je bolj občutljiv in hitreje reagira na tiste pojave, ki mu lahko škodujejo; takšni otroci so navadno bolj boječi. Ob tem pa ne kaže pozabiti, da premočna negativna čustva navadno potisnejo v ozadje otrokove intelektualne sposobnosti.

Za otroke je značilno, da čustva ukažejo razumu in da vplivajo čustvene izkušnje močneje na njegovo vedenje kot razum. Pri čustveno motenih otrocih zato pogosto zasledimo pomanjkanje intelekta; neprijetna čustva ne dovolijo »dihati« njegovim sposobnostim.

S splošnim dozorevanjem si otrok pridobiva čedalje več čustvenih in življenjskih izkušenj, ki ga učijo in izučijo, da je bolje omiliti svoje čustvene reakcije, jih zavirati ali celo potisniti vase, kot pa reagirati eksplozivno. Otrokove čustvene reakcije se hitro spreminjajo, vendar dobiva otrok z dozorevanjem tudi čustveno ravnotežje, ki je sicer značilno za zrelo osebnost. Toda, za čustveno ravnotežje ni dovolj samo dozorevanje, ampak se mora razvijati v čustveno zdravem okolju. Ustrezna domača vzgoja in pravilni ukrepi staršev pomagajo otroku, da čedalje bolj reagira s premislekom, da prenese življenjske obremenitve, da kontrolira čustva, da je samostojen, da so njegovi odnosi bolj pestri, da je sposoben čutiti simpatijo tudi do drugih, ne le do staršev itd. Bolj realno čustvovanje omogoča tudi realnejša stališča do okolja, kar omogoča uspešnejše prilagajanje.

Vsi starši pa niso in tudi ne morejo biti pri vzgoji idealni. Nekateri zaradi neznanja, drugi zaradi osebnostne nezrelosti, tretji pa morda celo iz malomarnosti, delajo zelo grobe napake, ki se — kot vse napake — kmalu maščujejo: slej ko prej opazijo pri svojih otrocih različne motnje čustvovanja, ki so tesno povezane z vedenjskimi motnjami. Zlasti tam, kjer namesto vzgojnih ukrepov uporabljajo ustrahovanje, s katerim si želijo zavarovati oblast nad otrokom. V takšnih primerih skoraj vedno opazimo eno od pogostih oblik čustvenih motenj — bojazen.

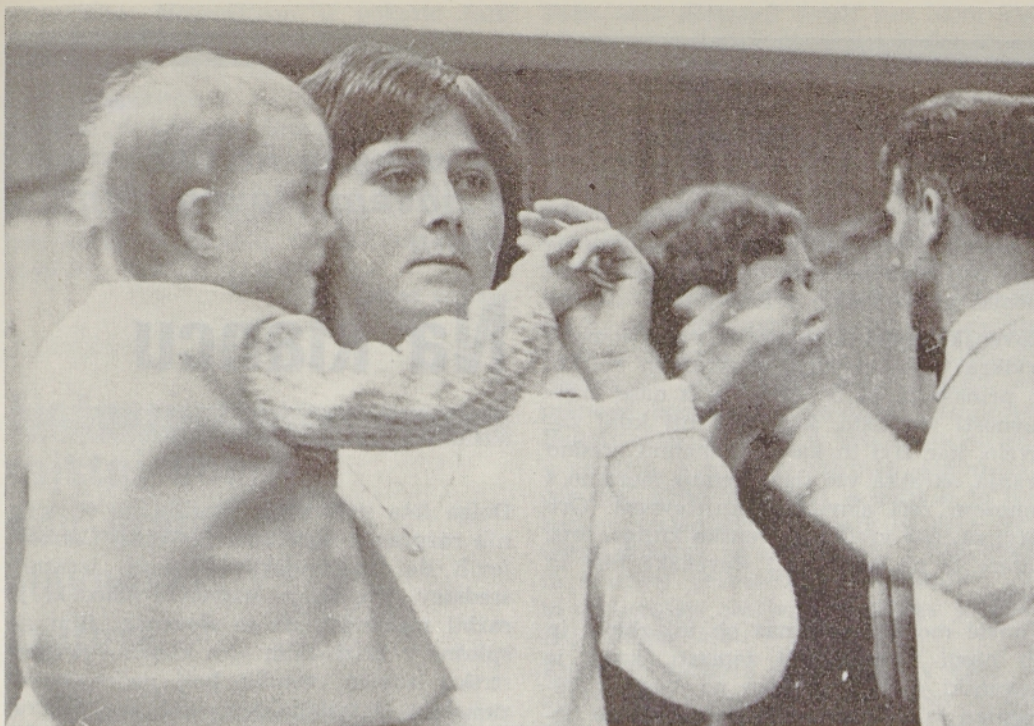
Bojazen poznamo vsi. Hromi in zavira mnoge psihične procese, otrokovo osebnost

pa lahko celo tako uniči, da nikoli ne dozori. Močno bojazen, ki je nevrotska, pogosto srečamo pri otrocih, ki zaradi kakršnih koli razlogov mislijo ali čutijo, da jih starši zanemarjajo. Nič čudnega ni, če se prav pri otrocih, ki rastejo brez staršev, pojavljajo nevrotske oblike strahu in bojazni.

Kako zapleteni so psihični procesi, kaže primer devetletnega fantka, ki je ostal pri stari materi, ker sta starša odšla za tri leta v tujino. Na poti v šolo je fanta rahlo zadel avto. Brez posebnih poškodb, le malo opraskan je bil. Seveda se je ustrašil in zaradi psihičnega šoka si ni upal nekaj dni na cesto. Pričakovali bi, da se bo fant počasi umiril, obvladal upravičen strah ter nato spet hodil v šolo. Toda strah je bil iz dneva v dan večji. Brez spremstva ni hotel na cesto, čez nekaj časa pa se je bal celo na dvorišče. Hkrati so opazili, da se boji noči. Ponoči je skakal iz postelje, kričal in se pokrival čez glavo. Psihološki pregled je pokazal, da je otrok čustveno prizadet in da trpi zaradi občutka zapostavljenosti v družini. Upravičen strah je postal nevrotski ter se spremenil v fobijo-bojazen pred cesto.

Prasko z avtomobilom je fant podzavestno izkoristil v boju z okoljem. S svojo boleznijo je prisilil očeta in mater, da sta ga prišla obiskat. Razumljivo, da sta se veliko ukvarjala z njim. To pa je tudi želel. Ko sta odšla, so se motnje vrnile. Čez nekaj časa sta spet prišla domov. Težko jima je bilo dopovedati, da se je strah pri otroku spremenil v nevrozo, s pomočjo katere je — čeprav podzavestno — fant skušal pridobiti in obdržati naklonjenost staršev. Po dolgih posvetovanjih sta morala izbrati: ali delo v tujini in denar za novo hišo ter avtomobil ali otrokovo zdravje? Bila sta pametna in odločila sta se za otrokovo zdravje, ki je bolj pomembno kot denar, katerega bi prigarala v tujini.

Nevrotski strah nastane pri otroku, ki živi v nepravilnem in krutem okolju. Ni treba posebej poudarjati, da v takšnih primerih ni mogoč svoboden razvoj osebnosti. Odsotnost staršev pri otroku poraja nezaupanje vase in občutek, da je zavržen. Porušeno psihično ravnotežje pa sili otroka k obrambnim mehanizmom, s pomočjo katerih se bori proti tesnobi.

Dva para (posnetek s slovenskega pustovanja v Sindelfingnu). Foto: Mate Dolenc

Srce in staranje

Znastveniki vedno znova iščejo odgovor na vprašanje: kako naj bi ljudje živeli, da bi tudi v starosti ohranili krepko srce in sposobne mišice. S tem se je nedavno sprijel tudi profesor dr. Wilder Hollmann, predstojnik inštituta za preučevanje krvnega obtoka v Kölnu. S svojimi sodelavci je organiziral redno vadbo starejših oseb in vmes ugotavljal spremembe na srcu, dihalih in mišičju.

Ti poskusi so potrdili že znano dognanje, da je človek sposoben za vrhunške dosežke v tekmovalnem športu samo v mladosti, da pa lahko ostane popolnoma sposoben za telesno delo do 50. leta, če količnik skrbi za treniranje organizma. Mišice si lahko izboljšuje do 60. leta, po 70. letu pa nič več. Zato mora po 70. letu predvsem skrbeti za to, da mišice z redno aktivnostjo ohranja pri prožnosti oziroma, da upočasni tempo pešanja.

Predvsem je zanimiv odgovor na vprašanje, kako je v letih staranja s prilagoditvijo srca, ožilja in dihalnih organov. Da bi dobil odgovor na to vprašanje, je organiziral profesor Hollmann s sodelavci redno vadbo oddelka, v katerem so bili člani stari od 55 do 67 let. To so bili sami tak-

šni ljudje, ki se že dvajset let niso ukvarjali s športom. Redna vadba je trajala pet mesecev po dvakrat tedensko. Vsebovala pa je igre z žogo, gimnastiko, tek in vsakdanjo gimnastiko po pet minut. Po končanem eksperimentu je prof. Hollmann ugotovil, da se je pljučna kapaciteta pri vseh izboljšala. Pri nekem 51 letnem udeležencu celo od 2,9 litra na 3,6 litre. Izboljšali so se pogoji za sprejemanje kisika in tudi srce se je, razen pri enem, okrepi.

Iz tega prof. Hollmann zaključuje, da je tudi v starosti možno povečati, čeprav morda neznatno, delovno sposobnost srčnega in pljučnega sistema. Morda še bolj pomembna pa je možnost, da se ta sposobnost ohrani za daljše obdobje.

Na koncu daje profesor Hollmann nekaj praktičnih napotkov za treniranje starejših oseb. Predvsem priporoča vaje, ki so pogojene s stalno lakoto po kisiku — z drugimi besedami, vaje, pri kateri je treba temeljito dihati. Priporoča športe kakor plavanje, kolesarjenje, veslanje, tek na dolge proge in hojo v gore.

Drago Ulaga

Jutri za kosilo

Čebulna juha
Piščanec z zelenjavnim pirejem
Mešana solata
Vanilijev narastek z malinovim oblivom

Čebulna juha

Na dveh jedilnih žlicah stopljenega masla ali margarine prepražimo 50 dkg sesekljane čebule. Pražimo tako dolgo, da čebula ostekleni, zarumeneti ne sme. Zatem jo zalijemo z litrom tople goveje juhe ali vode, v kateri smo raztopile jušno kocko, dodamo pol kozarca dobrega belega vina, malo žličko sladkorja v prahu, solimo in malo popramo. Juha naj počasi vre 20 minut. Zraven ponudimo ocvrt jajčni grah ali fritate (lahko tudi kupljene iz vrečke) in nariban parmezan.

Piščanec z zelenjavnim pirejem

Večjega, rejenega piščanca očistimo, solimo, pokapamo z maščobo in med stalnim polivanjem z maščobo počasi pečemo v pečici. Posebej skuhamo nekaj olupljenih narezanih krompirjev, v drugem loncu pa sezonsko zelenjavo: korenje, nekaj rezin ohrovt, cvetačo in nazadnje nekaj špinatov. Kuhan krompir odcedimo in stisnemo s strojčkom ali zmečkamo. Enako zmečkamo ali zmeljemo tudi kuhano zelenjavo in zmešamo s krompirjem. Zatem zmesi dodamo kozarec vrelega mleka, košček surovega masla, nekaj soli od pečenke, odišavimo z naribanim muškarnim orehom in solimo po potrebi.

Vanilijev narastek

V dobro položeni kozici raztopimo 5—6 dkg masla, dodamo 10 dkg moka, prilijemo približno četrt litra vrelega mleka in mešamo na vročem tako dolgo, da se zmes zgosti, postane gladka in se lepo loči od kozice in kuhalnice. Nato zmes ohladimo in vanjo vmešamo pet rumenjakov, dobro mešamo, da je gladko, dodamo nekaj vanilina ali vanilijevega sladkorja in trd sneg petih beljakov, ki smo mu med stepanjem dodale 6 dkg sladkorja v prahu. Vse skupaj gladko zmešamo ter zvrnemo v z maslom namazano ognja varno kozico ali skledo iz jenskega stekla in v ogreti pečici pečemo. Pečica ne sme biti pretopla.

Naša beseda —

celovit izbor slovenske knjige

NAŠA BESEDA — ta prvi izbor naše žive slovenske besede, kakor je označil zbirko kritik in akademik Josip Vidmar, bo v poldrugem letu zaključen: 62 doslej izšlim knjigam slovenske klasične besede se bo pridružilo v tem času še 28 knjig, da bo zbirka obsegala ravno 90 knjig; založba pa bo poslala naročnikom še 2 knjigi zastonj: knjigo zapiskov o slovenski knjigi in njenih besednikih Filipa Kalana in bibliografsko knjigo o slovenski književnosti, zbrano v zbirki NAŠA BESEDA, ki jo pripravlja prof. France Dobrovoljc. Bibliografija bo izšla hkrati z esejem o slovenski besedi, ki ga bo napisal Josip Vidmar. Kako je bila prav takšna zbirka, kakršna je že danes NAŠA BESEDA potrebna, je

pokazalo naročevanje: naklada raste tako rekoč iz dneva v dan, da se danes tiskajo nove knjige NAŠE BESEDE že v visoki nakladi 25.000 izvodov, medtem ko se morajo poprečne naklade dotiskovati — naročniki pa še vedno pritekajo.

Slovenski bralci dobivajo na svoje domove prvikrat tako celovito zaokroženo zbirko, ki prinaša in ki bo prinesla iz naše književnosti vse tisto, kar je v nji kdaj zaživelo, kar živi in kar je nenehno vredno branja, skratka vse tisto, čemur moramo s ponosom reči slovenska književnost. Gre torej za tisto vredno slovensko knjigo, brez katere bi ne smelo biti slovenske hiše in doma.

Vnovič moramo pri nas ob tej zbirki in ob njeni razširjenosti zapisati, kako je slovenski človek navezan na svojega besednika in na svojo slovensko tiskano besedo. Ta zbirka je hkrati tudi pokazala, da je cenjena pri našem slovenskem bralcu predvsem dobra in vredna knjiga, končno pa tudi lepo izdana knjiga. Vse to pa za zbirko NAŠA BESEDA velja.

Slovinci smo narod, ki lahko s ponosom rečemo, da je bila prav slovenska beseda tista, ki je oblikovala našo narodnostno, človečansko in napredno zavest, in da je bila beseda tista, ki nas je ohranjala — bodisi na domačih tleh ali razkropljene po svetu.

Naj bi zatorej bila ta skrbno izdana in vredna slovenska knjiga v NAŠI BESEDI tudi v vsakem slovenskem domu v tujini ali pri slehernem slovenskem človeku na tujem, naj bi postala tista najbolj plemenita vez z domovino, vez, ki bi nenehno spominjala na domovino in na slovenski rod in ki bi naj ob vsakem času o njem govorila.

Naši ljudje v tujini veliko naročajo NAŠO BESEDO, prav od njih pa so prišle želje, da bi izdali nekaj knjig iz slovenskega leposlovja ali pa tudi izbor tako v angleškem kakor v španskem jeziku. Te knjige bi naj bral tisti rod, ki mu slovenska knjižna beseda ni več tako domača, lahko pa bi jih poklanjali tudi svojim znancem in prijateljem, da bi jim tako preko prevedene knjige lažje več povedali o svoji domovini in o njenih ljudeh. Založba misli na to, hvaležna pa bo naročnikom NAŠE BESEDE za vsak nasvet in željo, ki bi se tičila teh prevedenih knjižnih izdaj.

Ivan Potrč, glavni urednik zal. Mladinska knjiga

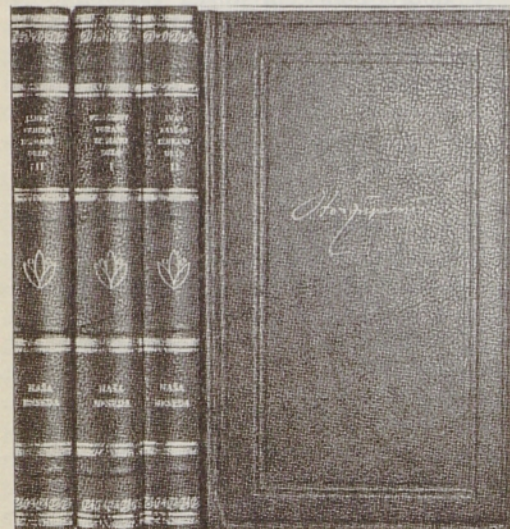
Slovenska kritika o novem slovenskem filmu

Na klancu

Dolga leta priprav in študija pa še žolčnih razprav z distributerji, študij Cankarjevih del in svojih filmskih izraznih sredstev, vse to je ustvarilo film, ki je razbil miselnost, da je slovenski film na splošno v krizi. Film »Na klancu« je mojstrsko izdelan, vendar bolj podrejen razumskim razmišljanjem kot pa čustvu. Seveda pa film zaradi tega ni brez čustev. Nasprotno, čeprav čutimo s strani režiserja nekoliko čustvene hladnosti, je vendar res, da film ima tisto značilno »štimgungo«. Cankarjevo oziroma cankarjanško vzdušje. Film je enako asociativen in enako angažiran kot Cankarjev tekst, z enako boleznim človeškim nerazumevanjem se srečujemo in prizadeto obravnava zatirane, tiste, ki so — ne po svojem hotenju — vrženi na simbolični klanec, kjer je vse najslabše, a vendar znosno. Kajti, še slabše je tistim, ki so s »klanca« šli v veliki svet, pa nosijo »klanec« v sebi, simbol nemoči, lastne moči imajo pravzaprav samo v sanjarjenju, v vizijah lepšega, dobrega, ljubezni.

Navadno je v glavi filma zapisano, kdo je igravec (Štefka Drolčeva, njena hči, Tone Kuntner, Ivo Jezernik), komponist (zares izvrstni Jože Privšek), in podobno, ter kdo je režiser. Namesto režiserja je tokrat zapisano: film Vojka Duletića, s čimer je povedano, da je film avtorski, z enako avtorjevo osebno odgovornostjo, kot jo nosi npr. romanopisec. Ob avtorju daje posebno obeležje neverjetno doživljena igralska interpretacija Matere Štefke Drolčeve. Tako ona povsem enakovredno soustvarja filmsko delo, enako soustvarja tudi Cankarja. Štefka Drolčeva je prikazala lik, ki ga je redko videti na filmskem platnu.

Film »Na klancu« je torej presenečenje in oživitev slovenske filmske dejavnosti. Duletić je uporabil filmski jezik svobodno in s poslušom umetnika in hkratnega so-

ustvarjalca. Neprisiljeno je pokazal tudi tisto, kar so že drugi odkrili in v tem je tudi pogum, kajti navajeni smo že, da razni eksperimenti ne prinašajo ničesar resnično doživetega. Sicer pa, magičnost Cankarjeve besede je Duletič povsem enakovredno filmsko izpovedal. Premagati to dvojnost umetniškega izražanja je pomemben korak v razvoju filmske umetnosti nasploh.

Janez Postrak

Finžgarjev rojstni dom — nov hram slovenske kulture

V februarju praznujemo na Slovenskem kulturni praznik ob obletnici smrti pesnika Franceta Prešerna. Letos pa smo v februarju slavili še eno pomembno kulturno obletnico — stoletnico rojstva pisatelja Franca Sal. Finžgarja. Na ta prazničen dan se je uresničila naša dolgoletna želja: v Doslovčah blizu Žirovnice na Gorenjskem so svečano odprli prenovljeno pisateljevo rojstno hišo in jo izročili kot muzej in spomenik slovenski javnosti.

Pisatelj Finžgar je bil z vsem srcem navezan na to svojo skromno rojstno hišico. Rad jo je obiskoval še v poznih letih. Vselej, ko je odhajal, je z ljubečim pogledom božal nizko domačo streho, mala okenca, kakor da se poslavlja za vselej. In tako se je nekoč tudi res poslovil.

Njegova rojstna kajžica v bregu se je starala kakor se vse stara s časom. Sicer ni samevala. V njej je stanovala neka družina. Zanj je bilo najprej treba poskrbeti za novi dom, če so hoteli Finžgarjevo kajžico preurediti v spominski muzej. Skoraj osem let je bilo treba za uresničitev načrtov za preureditev Finžgarjeve hiše. Mnogo je bilo težav. Težko je bilo zbrati potrebna sredstva. Šolska mladina, ki je nekoč zbirala za ureditev Prešernove rojstne hiše, je bila tudi to pot prva. Za ureditev rojstnega doma pisatelja nesmrtnega romana »Pod svobodnim soncem« so slovenski šolarji zbrali nad 40 odstotkov potrebnega denarja. Ostalo so prispevale razne organizacije, društva in posamezniki. V letošnjem februarju je bila nekdanja Dolenčeva kajža — rojstni dom pisatelja Finžgarja, slovesno izročena javnosti.

Tako smo Slovenci dobili nov dom kulture, ki nam s svojo neposrednostjo in pristnostjo pripoveduje o naši preteklosti. Vsi, ki so Finžgarjev dom obnavljali, so se potrudili, da so ga ohranili v njegovi starinski pristnosti. Obrtniki so poiskali stare opaže in kamen, iz kakršnega so bila prvotna okna na Finžgarjevi kajži. Lepo urejena je tudi okolica hiše. Na novo so postavili skedenj in kozolec. Skedenj je izdelan natančno tako, kakršen je bil nekdanji stari Finžgarjev kozolec, katerega so v preteklosti prenesli v Moste pri Žirovnici in zdaj ne bi zaradi starosti več prenesel ponovne predstavitve v Doslovče. Podprtilične prostore v hiši so preuredili v galerijo, kjer so v vitrinah dokumenti, rokopisi, slike in knjige, v katerih je prikazano pisateljevo življenje in delo. Prtilične prostore pa so opremili s pohištvom in drugimi predmeti, ki prikazujejo čas in življenjsko okolje, iz katerega je pisatelj Finžgar izšel.

Kakor Prešernova rojstna hiša v Vrbi, bo odslej prav gotovo tudi Finžgarjev rojstni dom v Doslovčah imel skozi vse leto številne obiskovalce.

Prva Finžgarjeva knjiga je izšla v Novem mestu

Obletnico rojstva pisatelja F. S. Finžgarja so posebej lepo počastili Dolenjci. V prostorih študijske knjižnice Mirana Jarca v Novem mestu so uredili spominsko razstavo, ki obsega 383 eksponatov. To so predvsem Finžgarjeva dela — pesmi, črtice, novele in povesti v samostojnih knjigah in ponatisih, številne izdaje romana Pod svobodnim soncem, vrsta revij in drugega tiska, pri katerem je Finžgar sodeloval ter obsežno fotografsko gradivo. Posebej zanimivo je prvo objavljeno Finžgarjevo delo, ki je izšlo v Novem mestu leta 1894. To je povest »Zaroka o polnoči«, katero je pisatelj podpisal s psevdonimom Basnigoj. Razstavljen je tudi Finžgarjev rokopis povesti »Balantov Anže«, ki ga je pisatelj podaril novomeški knjižnici ob svoji 90-letnici. Del razstave pa obiskovalca seznanja tudi s prevodi Finžgarjevih del v tuje jezike.

Andrej Kokot: Ura vesti

V Celovcu je pred kratkim izšla že druga pesniška zbirka koroškega slovenskega pesnika mlajšega rodu Andreja Kokota z naslovom »Ura vesti«. Izdala in založila jo je založniška in tiskarska zadruga Drava, Celovec-Borovlje. Avtor, ki je obenem urednik celovškega Slovenskega vestnika, se vse bolj vključuje v prizadevanja mladih slovenskih izobražencev na Koroškem, ki žele priboriti svojemu narodu čim večja priznanja tudi na kulturnem področju. Morda prav zato Kokotove pesmi ne govorijo več toliko o folklornih idilah in o domoljubnih bolečinah, kakršnih smo bili vajeni v še ne tako davni preteklosti na Koroškem, pač pa veje iz teh pesmi že velika samozavest in ponos.

V spremni besedi na ovitku knjige pravi o pesmih Andreja Kokota kritik Mitja Mejak: »Pesmi Andreja Kokota so osebna izpoved osebnih stisk, bolečine in upanja, ljubezni in brezupa, torej tistih večnih človekovih občutij, ki so od nekdanj poglavitna sestavina liričnega sporočila... V teh pesmih je mnogo bolečine, tudi obupa, toda volja do življenja in boja z naravo, usodo in stvarnimi razmerami je močnejša od bega v brezup.«

Kokotove pesmi pa niso pomembne samo za ustvarjalnost naših rojakov na Koroškem, pomemben prispevek pomenijo tudi v celotnem slovenskem pesništvu.

Spomenik Srečku Kosovelu

Občinska konferenca Socialistične zveze v Sežani je sprožila akcijo za postavitve spomenika velikemu primorskemu rojaku Srečku Kosovelu v Tomaju na Krasu. V Sežani so imenovali pripravljalni odbor, v katerem so številni domači javni in kulturni delavci ter predstavniki zamejskih Slovencev iz Trsta in Gorice. Odbor name-rava zbirati denar za spomenik predvsem na Primorskem, želijo pa, da bi se tej akciji pridružili tudi izseljenci, ki so doma s Primorske. Podrobneje bomo o gradnji spomenika Srečku Kosovelu v Tomaju še pisali.

Gorenjski slavček

Ali ste že slišali čudovito slovensko opero »GORENJSKI SLAVČEK«, polno narodnih glasbenih motivov in lepih melodij?

Slovenska izseljenska matica

vam jo nudi na dveh long play ploščah. V svojem domu lahko slišite najboljše pevce in orkester ter zbor ljubljanske Opere. Ne zamudite izredne priložnosti. Plošči sta v lepem ovitku z gorskim motivom slikarja Pavlovca na naslovni strani, na ovitku pa je tudi tiskana vsebina opere v slovenskem in angleškem jeziku. Cena za obe plošči je s poštnino vred v monoteknici 7.5, v stereo pa 8.5 USA dolarjev ali protivrednosti v drugi valuti oziroma dinarjih.

Denar nakažite na naš tekoči račun pri Jugobanki Ljubljana 501-620-2-32002-10-3796 Slovenska izseljenska matica, Ljubljana ali pa v priporočenem pismu s čekom na naslov: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva 1/II.

Gorenjski slavček

DRAGI ROJAKI, BRALCI RODNE GRUDE!

IMATE OTROKE, VNUKE, PRIJATELJE, ki govorijo, pišejo, berejo angleško, vi pa bi radi, da bi znali tudi vaš materin jezik in se tako lažje spoznali z domovino svojih prednikov? To ne bo težko. Naročite zanje učbenik slovenskega jezika **ZAKAJ NE PO SLOVENSKO**, ki je namenjen angleško govorečim, ali pa jim dajte prebrati naslednji sestavek:

SLOVENE BY DIRECT METHOD

The study course, entitled **ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD**, was issued by the Slovenska izseljenska matica in Ljubljana. It was written by Dr. Jože Toporišič, a member of the faculty of the University of Ljubljana.

This first contemporary study course of the Slovene language **ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD** has been designed for everyone who wants to learn Slovene — for those who are partially familiar with the language and wish to improve it, and for those who desire to learn the Slovene language from the beginning. The study course is composed of six 45 RPM records of lessons in Slovene. The book of over 270 pages contains 49 lessons and explanations of the Slovene language in English.

It is possible to use the book by itself; however, the use of the records helps considerably in the study method. The book also contains a dictionary of approximately 2000 words used in the text, and provides a vocabulary of current spoken Slovene. Also included in the book are two indexes — subject and thematic — and a concise systematical grammar review.

Were your parents or ancestors Slovene? Are you planning to visit Slovenia? Are you studying Slavic languages? Do you have business connections with Slovene companies? This study course on records **ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD** will be of considerable help to you. Slovene is no more difficult than many other languages: all it takes is the desire to learn!

You may order the complete course **ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD** by writing to: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva 1/II — Yugoslavia. The price in Yugoslavia is 189 dinars. The price in all foreign countries is 15.60 US dollars.

For larger orders ask for a discount. The regular registered mail rate is considered in the price; for air mail an additional charge is made. With larger orders, air mail freight, FOB to the nearest international airport to you, is considered in the price.

Stilne razlike v besednem zakladu knjižnega jezika

Nevtralno besedišče

Najobsežnejšo in najpomembnejšo stilno plast besed sestavljajo nevtralne besede. To so besede, ki v določenem pomenu ali zvezi nimajo nobenih posebnih stilnih značilnosti. Iz tega izhaja, da se lahko uporabljajo kot navadna izrazna sredstva v vseh zvrsteh jezika. Tako se beseda *imeti* v osnovnem pomenu lahko uporablja v leposlovnih, časopisnih, revialnih, znanstvenih in poslovnih besedilih in v vsakdanjem govorjenem knjižnem jeziku. Z nevtralno besedo lahko zamenjamo vsako njeno nevtralno soznačnico, ne da bi se pojmovna vsebina spremenila. *Vrata* so nevtralni izraz k starinskemu *duri*; če bi v Cankarjevih besedilih zamenjali *duri* z *vrata*, bi s tem razumljivost celo zvečali, prizadejali pa bi pisateljev slog.

Najobsežnejša je ta plast lahko, ker poimenuje vse pojme iz človekovega vsakdanjega življenja. Ni pa nujno, da bi moral imeti nevtralno ime vsak pojem, ki obstaja v jeziku. Največ pojmov brez nevtralnega imena je v strokovnem svetu, in sicer zato, ker jih uporabljajo samo strokovnjaki. Kakor hitro pa postane strokovni pojem splošno znan, se z njim lahko razširi in postane nevtralno tudi ime. Če terminološki izraz ni dovolj primeren, se pojavi poleg termina za splošni jezik novo ime. V sedanjem času prehaja veliko besed iz strokovnih krogov v nevtralno plast, ker je znanost in tehnologija čedalje pomembnejša v življenju. V tej zvezi se pojavlja tudi vprašanje, ali je več nevtralnih ali strokovnih besed. Čedalje hitreje se nagiblje tehtnica na terminološko stran, ker posamezne stroke pokrivajo že vsa področja človekovega življenja in delovanja. S termini so torej pokriti vsi pojmi. Ista poimenovanja v terminologiji in v nevtralni plasti se pomensko ne ujemajo vedno. Poleg ozko strokovnih izrazov nimajo nevtralnih soznačnic še nekateri močno ekspresivni in narečni izrazi za manj pomembne krajevne pojme. Vse pojme, za katere jezik nima pravih nevtralnih poimenovanj, lahko opišemo z

nevtralnimi izrazi. Opis je tudi nekažno poimenovanje.

Ker se uporabljajo nevtralne besede v vseh knjižnih besedilih, niso same po sebi posebnost za nobeno zvrst jezika, ker te uporabljajo poleg njih še številne stilno obarvane izraze, vendar ne vse vseh. Značilen za posamezne vrste je šele način uporabe nevtralnih izrazov oziroma razmerje med njimi in stilno obarvanimi besedami. Nevtralne vrste, ki bi uporabljala samo nevtralne besede, jezik ne pozna, lahko pa bi razpravljali o delih besedil v posameznih zvrsteh, ki so pisani samo ali pa pretežno z nevtralnimi besedami. Tako naj bi bile sestavljene npr. razlage v splošnih slovarjih; ker pa za nekatere ozke strokovne izraze ni nevtralnih besed, opisi bi bili pa preobširni, je tudi tukaj to načelo težko izvedljivo.

Po izvoru je nevtralna besedna plast sestavljena v glavnem iz tehle virov: praslovanska dediščina (delo), novejša tvorbe iz starih osnov (brivnik, šivalni stroj), starejše ljudske izposojenke (šipa), knjižne izposojenke (radar), mednarodne kulturne besede iz antičnih jezikov (filozofija, lingvistika), slovanske izposojenke (vojak). Veliko večino nevtralnih besed je knjižni jezik sprejel iz narečij (glava, jed, delati, hoditi, in, prav). Zato ima ta plast besedišča z narečji najtesnejše zveze, hkrati pa je tudi največje jamstvo za enotnost in dobro delovanje knjižnega jezika. Vendar se vse nevtralne besede pomensko ne ujemajo popolnoma z vsemi vzporednicami v narečjih. Do tega je prišlo zaradi izoliranih pomenskih razvojev. Tako pomeni *sirek* na Tolminskem »koruzo«, *riba* v Bohinju »postrv«, na Cerkniškem jezeru pa »ščuko«, torej najbolj pogostno (znano) ribo. Tudi v kateremkoli narečnem besednem zakladu lahko kot v knjižnem odkrijemo nevtralno besedno plast. Če pa knjižno in narečno primerjamo, hitro ugotovimo, da je nevtralna plast knjižnega jezika veliko obsežnejša kot narečna, ker je popolnoma razumljivo spričo bogatejšega gospodarskega, kulturnega in družbenega življenja v okolju, kjer se uporablja knjižni jezik.

Velika pomembnost nevtralnega besedišča izvira iz dejstva, da ga uporabljajo vsi uporabniki jezika in v vseh zvrsteh jezika. Nobena druga skupina ali plast mu v tem ni niti približno enaka. Pri učenju jezika je poznavanje nevtralne plasti besed najvažnejše. V slovarjih, ki stilno označujejo besede, spoznavamo to besedje po tem, da navadno ni vrednostno s posebnimi stilnimi določili. Te besede srečujemo v znatnem obsegu v srednjih dvojezičnih slovarjih.

Nevtralno besedišče ni negativno. Iz te plasti besede odhajajo v druge stilne skupine, še hitreje pa vanjo prihajajo druge, zato ker se pojmovni svet človeka precej hitro širi.

Če ima beseda več pomenov, je nevtralni navadno glaven, najbolj pogosten; lahko je zbrano največje izrazno bogastvo jezika v raznih oblikah, kot so pomenski prenosi, stalne zveze, frazeologija. Ta, iz njih izpeljana izrazna sredstva, so pogosto stilno obarvana. Pri takih besedah nahajamo pogosto tudi besedotvorne osnove za nove besede.

Nevtralne besede so v jeziku navadno zelo trdno zasidrane in uporabnikom še na misel ne prihaja, da bi jih zamenjali z novimi izrazi. Vendar tudi vse nevtralne besede ne živijo mirnega življenja. V sedanjem času velja to zlasti za izposojenke, predvsem tiste slovanske, ki so se neverjetno močno ukoreninile v jezik. Pregarjanju teh besed pravimo purizem. Tega veliko uporabnikov in jezikoslovcev odklanja, vendar je pri nas še vseeno zelo aktiven. Kot primere besed, ki jih preganja, omenimo *borbo* in njeno družino, za kar svetuje *boj* in njegovo družino.

V jezikovni literaturi je pereč problem raba stilno obarvanih besed na mestih, kjer bi morale stati nevtralne. To je napaka. Do nje pa lahko pride, če se pisec ali govorec ne potrudi dovolj pri iskanju ustreznega izraza pa če ne pozna dobro tiste jezikovne vrste, ki bi jo moral uporabljati. Raba nenevtralne besede na mestu, kjer bi morala stati nevtralna, je veliko bolj opazna in moteča, kot če je narobe.

Vaše zgodbe

Naši novi rubriki smo dali naslov »Vaše zgodbe« in upamo, da nam ni treba podrobneje razlagati njenega namena. Tu bomo objavljali zgodbe, literarne prispevke in poskuse, ki nam jih boste sami poslali. Zgodbe naj bi govorile o vašem življenju v tujem okolju, o spominih na rojstno deželo, opise vaših veselih ali žalostnih doživetij, ljubezenske zgodbe in drugo. Vsebina je torej vaša. Prepričani smo, da ima mar-

sikdo izmed vas smisel za literarno izpovedovanje, pa se v tem še ni poskusil. To priložnost vam zdaj ponujamo. Zgodbe, ki jih bomo objavili, bomo v uredništvu jezikovno in stilistično popravili. Ker je prostor omejen, vas prosimo, da se izražate čim krajše. Radi bi, da bi bile zgodbe napisane s pisalnim strojem, vsekakor pa jih ne bomo zavrgli tudi, če bodo čitljivo napisane z roko. Posebej tudi napišite, če ne želite, da bi bila vaša zgodba objavljena s polnim imenom.

Vaše zgodbe

Nelly Schuster

Tujka

Bil je deževen, siv in meglen dan. Burja je zavijala po ulicah, ko je drobna dekliška postava hitela mimo velikih hiš glavnega mesta. Andreja je v mislih še enkrat preletela besede, ki jih mora izreči. Tehtala jih je v sebi kakor zlato.

»Bom uspela?« so ji mučni dvomi spet vstajali v srcu in zaman jim je skušala ulti.

Gospodinja, pri kateri je stanovala, je bila zgubana, skop-pa Litvanka. Saj po srcu morda niti ne bi bila tako slaba, a bila je nezaupljiva in zvedava, da je Andrejo žgalo do kosti. V začetku se ji je celo zgodilo, da ji je prinesla v sobo čaj samo zato, da jo je lahko spraševala po njenih družinskih in osebnih stvareh. Andreji je bilo mučno, a je ni znala prekiniti. Pa še tisti ruski čaj, ki se ji je studil. Ponujala ji je časnike, revije in vsemogočo velecestno plažo s škandali in senzacijami. Andreja je bila v tem svetu tujka in gospodinji ni šlo v glavo, da je to pač ne zanima. Andreja ji je bila nerazumljiva po srcu in besedi, plaho slovensko dekle, iztrgano iz zelenih gozdov in prepeljana v kamnito puščavo, kjer je ozračje zastrupljeno z bencinskimi hlapi.

Temna obokana soba z vso mogočo umazano šaro in porumenelimi fotografijami je postala njena ječa. Skoz sosednja steklena vrata je prosevala medla svetloba in ji na uho udarjala tuja beseda. Skoz okno je lahko gledala le

na sivi, ubijajoči tlak. Izgubila je spanje in svežo barvo svoje nedotaknjene mladosti.

Andrejo je to stanje vedno bolj mučilo. Še vode ni mogla dobiti. Postan krompir in kos starega kruha je bila njena edina hrana že več tednov. Kdaj pa kdaj je k temu dodala še požirek hladne vode, če je imela srečo, da je prišla do nje. Starke včasih tudi po več dni ni bilo domov; Andreja se je spomnila, da ji je nekoč omenila, da ima svojo hišo z vrtom čisto na drugem koncu vlemesta.

Skrb in iskanje nove službe sta dekletu izčrpali telesne in duševne moči. Da bi se šla kdaj skopat ali k frizerju urediti svoje lepe, plave lase, za kaj takega ni imela beliča v žepu. Ves svoj denar je dala za plačilo visoke najemnine za to sobo. In s to brezupno bedo se je tolkla dva meseca...

»Z maturo in ne dobiš službe!« se je zagrenjeno poglabljala v črne misli in ves mladostni lesk je splahnel iz njenih lepih, zamišljenih oči. Sama, čisto sama na svetu se je počutila kot hirajoč cvet, izkoreninjen in zavržen.

Ko je zadnjič tavela v morju reklamnih luči, je v oknu nekega hotela opazila droben listek: »Iščemo telefonistko. Nastop službe možen takoj!«

»Poskusim!« jo je veselo spreletelo. Nič ni odlašala. Pri priči je vrgla edini plašč z ramena in drgetajoč od mraza odhitela tja. Šef je bil majhen, čokat in obilen, poln priliznjenih, medenih besed, da ga je komaj poslušala. Mencal je, da bi jo sprejel, le žal, da je tujka in to predstavlja zanj prevelik riziko. Vendar pa so ga v praznem govorenju premotile Andrejine globoke oči, ki so tako pošteno zrle v svet. Po naravi je bil eden tistih, ki iztisnejo iz človeka tudi zadnje kaplje krvi, potem pa ga odslavijo ravnodušno in poslovno, kakor vržeš izžeto limono v veter.

»Moje tajnice ni tu, brez nje v takih rečeh sam navadno ne odločam. Če bi ona...« Potem pa se je odločil in zahteval od Andreje, da odloži plašč. Meril jo je s svojimi žabjimi očmi, da jo je zmrazilo, čeprav je bilo v sobi prijetno toplo. Verjetno je bil zadovoljen, zakaj odločil se je, da jo sprejme na poskušnjo. Sicer pa tudi njegova tajnica vsak čas pride z dopusta.

Že po nekaj tednih, ko se je Andreja dodobra privadila vseh tistih zapletenih tehničnih naprav in se že seznanila

s prekmorskimi linijami in žičnimi kabli, jo je prestavil v drug oddelek, kjer je kmalu čisto sama vodila celotno računovodstvo. Seznanjala se je z menicami, čeki, tujo valuto in urejala kartoteko zaostalih računov tvrdk in zasebnih petičnikov, ki imajo strast do potovanj. Šef je bil očitno zadovoljen.

Medtem se je tajnica vrnila z dopusta. V začetku jo je nekajkrat poslal k Andreji, da ji pomaga, če bo ravno treba. Andreja pa je zmogla kar sama. Zdaj pa je ta živčna ženska, z malce zlobnim obrazom prihajala vsako minuto k njej, jo nadzorovala in jo motila s svojim praznim, ničnim klepetanjem. Andreja, poglobljena v delo, je stežka sledila njenemu govoričenju. »Le kaj mi prihaja sem krast čas?« se ji je pletlo po možganih.

»Kaj še niste gotovi?« jo je tajnica gdč. Meyerjeva spet napadla. »Vsak čas bom,« je odgovorila Andreja in hitela udarjati na tipke knjižnega stroja. Morala je biti zbrana in pozorna. Zraven pa je morala paziti še na vedno nove račune, na korespondenco neplačanih terjatev in na kup drobnih pisarniških poslov.

Tajnica se je vrtela okoli Andreje in ni vedela, kaj naj bi počela. Lastno delo je pustila na miru. »Zakaj pa odpirate okno?« je tajnica zvišala glas. »Kaj ne veste, da je prepih in mi odgovarjamo za zdravje gostov?«

Grozeč ton je Andrejo vrgel iz tihega računanja. Rada bi rekla, da je zrak v tej sobi dušeč, da v njem dela brez odihaja od jutra do večera, da ne pozna več praznikov, da ne pozna več dnevene svetlobe, da je pozabila, kako oživlja zelena barva dreves, ko se po vejah pretakajo slapovi pramenov zlate sončne svetlobe. Pa se je samo še globlje zaprla v svoj molk, stisnila zobe in se spet sklonila nad delo. Poznala je že tajnico. Nikoli ji ne ustrežeš, toliko časa vrta vate, dokler nima povoda za svoje muhe. Mrzlo jo je spreletelo po hrbtu. »Tako bom šla zapret okno, če želite,« je zamrmrala, »le tole moram še dokončati.« Spet je dobila cel šop računov iz kuhinje, restavracije, pralnice, garaže, skupina turistov se pripravljala za odhod, pa niso še vsi poravnali računov, nek Anglež je hotel vedeti za vse podatke o parkih in muzejih in ji vsiljeval ček, da bi mu ga zamenjala za bankovce...

Od napetosti in naglice se je Andreji kar meglilo pred očmi. Že več tednov spi le po kakšno uro, umira od želje po domači besedi in nikomur se ne more potožiti. Kako jo vse to gloda!

»Kdaj pa mislite že vendar zapreti okno?!« jo je spet neusmiljeno dregnil tajniččin preteči glas.

»Tako bom...«

»Kaj si le drznete, da tako čakam, vi, slon!« Gdč. Meyerjeva je vzkipela. Zdaj ji je bilo dovolj. Vsa besna je zaloputnila z vrati in odvihrala iz sobe. Andrejo je prešinila zla slutnja. Ta dan se je še posebej potrudila in zares sta bila blagajna in dnevnik povsem v redu. Bila je vsa premražena, saj ni imela niti toliko časa, da bi prigriznila košček kruha. Slišala je, kako je gdč. Meyerjeva klepetala v recepciji. Čudno se ji je zdelo, da tajnice niti zvečer ni bilo nazaj, ko je zaklepala svojo pisarno in se vračala v svojo pusto sobo pri stari Litvanki.

Naslednjega dne je prišla v službo celo uro prezgodaj. Hotela se je duševno pripraviti na novi dan. V zraku je ču-

tila nekaj grozečega. Po telefonu so jo kmalu poklicali v pisarno. Vstopila je mirno; vedela je, da je vse delo opravila brez napake.

»Gospa Andreja, prosim, sedite semkaj,« ji je šef z glavo nakazal prostor nasproti sebe. Z roko si je šel živčno prek svojih redkih las.

»Vi veste, da mi zelo veliko delamo, to se pravi, gdč. Meyerjeva je zelo preobremenjena z delom...«

Gdč. Meyerjevi je spreletel prek ustnic zmagoslaven nasmešek, ki ga je poskušala zatajiti.

»Zadnji čas stoji vse njeno delo,« je nadaljeval šef, »zaradi vas, ker vas mora toliko učiti in vam pokazati vsako malenkost znova. Zato sva s tajnico sklenila, da vi niste primerni za to delo...«

Andreja je spregledala to umazano igro. To je bilo torej tajnično maščevanje za včeraj. Šef je večji del na potovanjih in ji slepo zaupa. Andreja pa svoje delo že več kot dva meseca opravlja povsem samostojno. Odprla je usta, da pove svoje, a tajnica jo je prehitela. S komaj vidnim znakom je namignila šefu, naj nadaljuje.

»Mi vam hočemo le dobro. Smilite se nam, zato sva s tajnico sklenila, da je za vas najbolje, da dobite drugo mesto. Da vam ne bo treba zdaj iskati službe, vam nudimo, da s prvim naslednjega meseca ostanete pri nas za sobarico. To ni nobena sramota. Tako boste lahko zaslužili celo trikrat toliko kot doslej. In napitnina!«

Menil je, da jo bo z vablivo denarno ponudbo premamil!

»Ne sprejemem, hvala!« je kratko odrezala.

Šef jo je skušal pregovoriti. Žal mu je bilo, da izgubi tako dobro moč. Sploh bi ne začel vsega tega, ko bi tajnica tako ne silila vanj. V vlogi miloščinarja pa je sam sebi nekako ugajal. Razjezil se je, ko je videl, da Andreja ne sprejme njegove velikodušne ponudbe.

»Saj vam hočemo vendar pomagati! Morate sprejeti...« Tudi tajnico je novi položaj spravil iz njene igrane ravnodušnosti. Potem pa je pomislila, da tudi to ni slabo. Dekletu se je hotela vendar maščevati, hotela jo je ponižati. Njen ponos jo je dražil. Bila je navajena, da so ji v obraz vsi laskali. To dekle pa je bilo drugačno od drugih. Sicer pa: delno se ji je namera posrečila, torej je lahko zadovoljna.

»Vrnite mi moje dokumente, prosim!«

Čez nekaj minut je Andreja s težkim srcem, a z dvignjeno glavo, zapuščala bahavo poslopje, ki si je lastilo naslov prvorazrednega hotela.

Nelly Schuster

Tujka

Ela Peroci

Nina in Ivo in veliko dežnikov

Dežuje. Pravite da ne? Da si pri vas celo želite dežja, pa ga ni? O, pri nas pa dežuje, dežuje in kar naprej dežuje. Ivo in Nina gledata skozi okno in se dolgočasita in zabavata.

Kakšen dolgčas, vzdihne Ivo.

Pa ni dolgčas, pravi Nina, samo pomagati si moraš znati. Štejva dežnike.

Štejva jih:

eden,

črn dežnik,

dva,

rumen dežnik, obrobljen z belimi čipkami,

trije dežniki,

majhna deklica, skrita pod dežnikom

čofota po lužah,

rdeč dežnik — kakor potonika,

dežnik z žabami — si že kdaj videla takšen dežnik?

Ne še, a jaz bi narisala na dežnik veliko majhnih žabic.

Žabe ali žabice, ni to vseeno?

Dobro, če je vseeno, potem bi narisala na dežnik sonce in takšen dežnik s soncem bi se lahko sprehodil po

ulici sam, brez lastnika. Sprehajal bi se sprehajal in dež bi postal čisto svetel, ali pa bi napisala na dežnik računsko nalogo, naj jo dež opere. Narisala bi še hišico brez strehe, v hišici bi bila samo tvoja postelja in ko bi spal bi po tebi deževalo.

Tako? Potem bi jaz napisal na tvoj dežnik okoli in okoli r a d t e i m a m. Spogledala sta se, se zasmejala in oba hkrati sta rekla: obujva si škornje. Ogrnila sta si še pelerino in odšla v dež po mokri ulici in kar naprej v dež, in zapela:

Naj dežuje, naj dežuje, naj opere hiše

vse,

naj opere kamen vsak na naših cestah,

naj dežuje,

naj opere okna, trolejbusa in

avtomobile,

naj dežuje, da bo jutri nebo sinje,

sončno,

polno pomladanskih rož. Naj dežuje ..

Sprehajata se, gledata izložbe, gledata ljudi in dežnike, gledata dežnike in ljudi, hodita po lužah, štejeta žabe,

žabice, hišice brez streh, deklice v copatkah, dolgonose fantke, toponose strice, vse mokro narisane na dežnikih. Hodila sta po smešnem in zabavnem dežju.

Pa zagledata babico sredi trga, kjer ima svojo stojnico in slišita, kako ji ma kliče:

Prodajam dežnike, prodajam dežnike, črne in bele, porisane, poslikane, dežnike za dobro voljo, dežnike proti slabiji volji, dežnike za lepo vreme, dežnike proti slabemu vremenu, če želite, tudi dežnik s soncem v sredi. Vama, otroka moja, podarim vsakemu po en dežnik, potem pa morata naravnost domov. Kje sta že videla, da bi se otroci sprehajali po dežju?

Tu imata dežnik.

Kaj sta hotela? Ivo in Nina sta se babici lepo zahvalila in odprla vsak svoj dežnik. Na Ivovem je pisalo okoli in okoli:

Draga mama in oče, prideva takoj, ne bova mokra ...

Na Nininem dežniku pa je posijalo sonce. Sonce sije, dežek gre, mlinar melje brez vode ...

Dežnika sta z Ivom in Nino odšla, šla sta kar naprej, kar naprej, naravnost domov.

Matej Bor

PESEM O ZVEZDI

Kam bi rada? K tisti zvezdi,
k tisti zvezdi, Manja?
K tisti zvezdi pride Manja,
le če Manja sanja.

In ko sanja, poje ptiček:
Postelja ni postelja,
postelja je zlat čolniček,
ki nas k zvezdicam pelja.

In tako se ziba in ziba
in vesla kar sam —
še en hrib, ne, še dva hriba
pa bo tam.

Stana Vinšek

UGANKA

Črn kožušček je,
kljunček je zlat,
vedno zažvižga
veselo kot svat.

(kos)

Vida Brest

POMLADNA

Tu je, tu, pomlad!
Veter jo šumi,
ko dišeč in mlad
mimo v noč beži.

Brezam veje je
v bregu razmajal,
»Ej, ve kuštravke!«
jim smeje dejal.

Potlej pa je spet
nesel prek dobrav,
kar je vrtu vzal
rožnatih dišav.

Ljudska pesmica
(Iz Komna na Krasu)

Marička stezička
na gori sedi,
žvižga in poje,
da slavčka budi.

Naša vas je zelo velika. V njej gradimo nove in lepe hiše. Po vasi imamo električne luči. V vasi imamo šolo, trgovino, gostilno in gasilski dom. Skozi vas pelje cesta. Po njej vozi veliko avtomobilov. Naša vas je lepa, zato je vsak tudi najrajši v njej.

Angelca Škafar, učenka II. razreda Odranci

Niko Grafenauer:

ČAROVNIJA

Brez moči je vsak ukrep.
Pedenped ima spet rep.
Naj bo sneg ali pomlad,
nikdar ne zapira vrat.

Cela hiša se jezi,
ne pomore huda kri.
Zmerom isto je gorje:
strašno vleče pod noge.

Pedenjušesa so kot gluha,
dokler jim ne vrne sluha
moč preproste čarovnije:
pedenjočka jih navije.

Branka Jurca

LISICA TI TATINSKA

Po zelenem travniku se pasejo grahaste kokoši. Brskajo s kremplji, kljuvajo za črvi, stopicajo in gredo dalj in dalj od hiše proti vinogradu, kjer zori grozdje.

Pred pasjo uto leži Čuj. Glavo je naslomil na prednje tace. Sonce sije in Čuj dremlje. Veter pa, ki je zavel po

hribu proti hiši, je Čuja opozoril na lisico.

Čuj vstane, zatre se čez kokoši proti vinogradu in jo zagleda, lisico tatinsko, kako se plazi med trsjem proti kokošim in že plane med kure. Kure zavreščijo na pomaganje, zaprhutajo s krili in odletijo proti hiši, Čopko pa lisica zagradi in zbeži z njo proti vinogradu.

V tem plane Čuj po zelenem travniku za lisico. Skok na skok in že je Čuj pri lisičinem repu. Lisica se zboji za rep in spusti Čopko. Čopka pade onemoglo na tla in že zakriči od strahu in od veselja, da je rešena.

Čuj podi lisico še naprej. Ko je do kraja prežene, se zadihan, vesel in ponosen vrača. Leže pred pasjo hišo, da glavo na prednje tace in veselo gleda grahaste kokoši, ki se pasejo po zelenem travniku.

Katka vrže Čuju kost v priznanje, saj je bil Čuj tisti, ki je obvaroval Katkine kokoške pred lisico, pred lisico to tatinsko.

Čuj gleda ponosno po dvorišču in po grahastih kokoškah.

Življenje je prvi april

Cenjeni bravci! Ko ste se že udobno usedli, da bi se oddahnili od dela in se odpočili ob prebiranju pričujoče storije, vas prav vljudno prosim, da še samo za hip vstanete. Nekaj prav čudnega vam namreč visi s hrbta. No, le kar potipajte se ali pa se pogledjte v zrcalu! Res vam visi, primejkokoš!

Če vam res kaj visi, se mi boste za opozorilo hvaležno nasmehnil. Če pa ste vstali brez potrebe in vaš pogled ne bo nič kaj prijazen, se vam bom toplo nasmehnil jaz in vam prijazno porečem: »Ali sem vas, haha, prvi april!«

Prvi april je dan potegavščin.

To je dan, ko vsakdo vsakogar vleče za nos. Mož ženo, žena moža, oba skupaj pa svojo sosesko. To je dan, ko obrtniki pravijo: »No, če vam položim tale parket, ne bo veljalo nič več kot pet tisoč.« In dobro vemo, da je to samo majčkena šala: veljalo bo gotovo vsaj dvakrat toliko. To je dan, ko trgovci na sleherno škatlo in kahlico zapisejo, da je to najkvalitetnejši, najmodernejši in najbolj super izdelek in da nam ga prav zato ponujajo štirideset odstotkov pod njihovo lastno ceno. In če sežemo po tej neponovljivi priložnosti, smo že na kahli. To je dan, ko po uradih namesto »brojutro« in »berdan« govori »pridite jutri!« ali »imamo vas v evidenci«. Evidenca pa je gotovo v predalu, kajti na mizi so samo sendviči, kava in steklenica whiskeyja.

To je dan, ko se radi šalijo še tisti, ki niti nimajo smisla za šalo. Na primer tatovi, šušmarji in tihotapci. Pa politiki, toda ti so vse leto aprilsko nadarjeni. No, in tega dne se vsako leto pošali tudi moj sosed Francelj, ko pripoveduje, da si bo kmalu lahko kupil stanovanje. Vendar je ta njegova šala bolj grenka: vsi dobro vemo, da bi moral varčevati sto petdeset let, da bi si lahko pri nas kupil vsaj predsobo, če že ne tudi streho nad njo.

Kdor resno razmišlja o prvem aprilu, se bo tudi gotovo na tihem vprašal, kako je prišlo do nastanka tega pote-

gavskega praznika. Zgodovina o tem molči, toda sam sem prepričan, da je nekoč tako odločila oblast: ljudje vse preveč drug drugega vlečejo za nos, zato je treba določiti dan v letu, ko je to dovoljeno. Kdor bo kdaj druge krati naplahtal koga, ga ima ta pravico imeti za nemarneža. Ali celo za tisto žival, ki prihaja na mizo kot krača.

Vendar so se ljudje še naprej veliko potegovali za nosove, zato so začeli nekateri razmišljati, da bi kazalo ukiniti tudi ta sam samcati neresni dan. Nekateri so predlagali, da bi ga kar preprosto izpustili: kakor ni nikoli tridesetega februarja, tudi ne bi bilo več prvega aprila. Toda to je bilo vseh samo tistim, ki vsakega prvega v mesecu prinašajo domov plačilno kuverto z zmeraj enako pripombo, češ, spet so mi rekli »prvi april«. Drugi so bili mnenja, da bi bilo treba za prvi april uvesti sistem prestopnih let: na vrsti bi bil, denimo, vsaka štiri leta, zmeraj tisto leto, ko se sonce zavrti okoli zemlje. Ampak potem so spoznali, da bi bilo treba predolgo čakati na to, da bi se začelo sonce vrteti okoli zemlje, in so se pridružili tistim, ki bi prvi april ukini tako, da bi ga preimenovali. Recimo v prvo stabilizacijo. Toda potem so vsi skupaj ugotovili, da je v našem gospodarstvu že tudi sama beseda »stabilizacija« isto kot »prvi april«, in... In nazadnje so se oglasili najbolj praktični, ki so želeli prvi april nadomestiti kakšno prosto soboto. To so tudi poizkusili. Žal pa je to bilo tisto soboto, ko je Blažej zadel na loteriji in dal za pijāčo. Ko so se zvečer nadelani vračali s šihta, so žene rekle: »Nak, tako nas ne boste za nos!«

- Mene podražitev bencina ne bo prizadela: nakupil sem ga za dvajset let.
- Koliko ti pa žre?
- Izredno malo, imam vžigalnik.

In prvega aprila ni bilo mogoče ukiniti. Vendar sem osebno mnenja, da najbolj zaradi tega, ker nam je že prešel v kri in bi zmeraj radi koga napetnostili. Zato bi tudi zaman ukini ta dan, ker bi potem norčije prišle na svetlo kje drugje. Recimo petnajstega decembra ali tudi prvega junija. Lahko pa tudi po malem vsak dan, kakor je to tudi v resnici. Kajti v resnici dan potegavščin ni samo prvi april, pač pa je to vseh tristo petinšestdeset dni v letu, včasih pa še eden za dodatek. Prvi april pa je samo véliki praznik šal, prisposoba za vse, kar počnemo v življenju. Samo véliki krivec za vse, kar zagodemo drugim, kakor je, na primer, kurjač kriv za to, če vodilni možje v podjetju na veliko kradejo in sleparijo, kajti nekdo mora zmeraj biti kriv. In če smo pretkani in zviti in majčkeno tudi zahrbtni in jo zagodemo drugim v škodo in sebi v korist, za to nikoli ne bomo krivi mi — krivo bo tisto, kar nas je zapeljalo, kriv bo prvi april, krivo bo življenje, kajti navsezadnje kaj je to drugega, kakor prvi april.

Res je tako, primejsto. Če ni res, je pa vsaj potegavščina.

Življenje je prvi april

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in Evropo,
zaupajte se nam!

TRANSTURIST

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA: LJUBLJANA, Šubičeva ulica 1, telefon 20 136, telex YU ALPEX 34528

POSLOVALNICE: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Škofja Loka, Domžale, Piran.

Podrobnejše informacije v ZDA pri

KOLLANDER WORLD TRAVEL, INC. 6419 St. Clair Ave.

CLEVELAND, Ohio 44103, USA

Zahtevajte prospekte!

Cenjenim rojakom priporočamo

INEX RENT A CAR

Ljubljana, Titova 48, tel. 313-366, 322-581

Poslovalnice v Beogradu, Zagrebu, Karlovcu, Mariboru, Sarajevu, Mostarju, Bosanskem Brodu, Dubrovniku, Splitu, Zadru, Novem Sadu in na Reki.

Koteks-Tobus

in usnjeni odpadki, industrijske maščobe, strojila in pomožna sredstva za usnjarsko in čevljarstvo industrijo.

Predmet poslovanja podjetja je trgovanje na debelo.

Surove in predelane kože, vse vrste usnja, obutve, usnjena galanterija in konfekcija, umetno usnje, ščetine, dlake, volna, gumirana žima, krzna, kožni

Telefon: h. c. 323 241
gen. direktor: 31 353
Brzjav: KOTO Ljubljana
Teleprinter: 31-298
Poštni predal 415

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH FIRM

Obiščite našo trgovino visoke mode »BOUTIQUE«, Miklošičeva c. 5

mali oglasi mali oglasi mali oglasi mali oglasi

ŽELITE IMETI BELE ZOBE?

Proizvajam preparat »Lipana«, odlično sredstvo za beljenje zob. Pripravljen je na bazi lipovega oglja in je za zobe neškodljiv, nasprotno — celo zdravilen. Odstranjuje zobni kamen in nikotinske naslage. Cena zavitka s poštnino, carino in navodilom za uporabo je 3,00 dolarje. Naročila sprejemam na naslov:

Ivan NOVAK p. p. 23 63325 ŠOŠTANJ JUGOSLAVIJA

mali oglasi mali oglasi mali oglasi mali oglasi

COSMOS

export-import

industrija in notranja trgovina

prodaja gospodinjskih in kmetijskih strojev, osebnih in tovornih avtomobilov, drobne avtomobilске opreme in rezervnih delov
LJUBLJANA, Celovška 32

Prosveta

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT, NEDELJ IN PRAZNIKOV.

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

Prosveta

2657 — 59 So Lawndale Ave

CHICAGO, Illinois 60632 USA

Vse knjige, ki izhajajo v Sloveniji, lahko naročite s posredovanjem Slovenske izseljenske matice oziroma našega uredništva.

Prav tako vam na željo lahko pošljemo diafilme, gramofonske plošče, kulturnoinformativno gradivo.

Pišite nam na naslov:

Slovenska izseljenska matica

Ljubljana, Cankarjeva 1

Jugoslavija

JUGOBANKA

**Jugoslovani,
izseljenci po svetu!**

Izkoristite bančne usluge, ki vam jih nudi JUGOBANKA s svojimi 13 podružnicami in 38 poslovnimi enotami v vseh republiških in poslovnih središčih Jugoslavije, z devetimi predstavništvi v inozemstvu ter z omrežjem korespondentskih odnosov z več kot tisoč inozemskimi bankami.

Če svoja devizna sredstva, namenjena za pomoč družini ali za kaj drugega, pošljete prek Jugobanke, bodo le-ta na najhitrejši in najbolj gotov način izplačana koristniku.

Ob povratku v domovino se za vse deviznodelarne posle kot odkup in prodaja denarja, travelers in drugih bančnih čekov ter kreditnih pisem obrnite na katerokoli poslovno enoto Jugobanke, na tisto, ki vam je krajevno najbližje in vaša zahteva bo hitro in kvalitetno izpolnjena.

Če želite svoje prihranke ekonomično hraniti, odprite devizni račun pri eni od bančnih poslovnih enot, ki daje naslednje obresti:

6 % v devizah,

7,5 % v devizah na vloženo glavnicu, vezano dlje od 13 mesecev.

Vloge so tajne in nedotakljive, zanje jamči Federacija. Devizni račun lahko odpro jugoslovanski izseljenci ne glede na to, kakšno državljanstvo imajo.

Na podlagi svojih deviznih prihrankov, lahko dobite dinarske kredite za nakup stanovanj pod ugodnimi pogoji. Z denarjem vašega deviznega računa lahko plačujete v Jugoslaviji in inozemstvu tako, da obvestite banko o vaših željah ali da pridete osebno.

Če imate redne obveznosti za plačevanje (vračanje posojila, zavarovanje, alimentacije itd.) izvolite dati nalog Jugobanki in ona bo za vas opravila izplačila iz vašega deviznega računa redno v danih rokih.

Za vse potrebne informacije se obrnite na eno od poslovnih enot Jugobanke ali na njena predstavništva v tujini.

Centrala v Beogradu, Ul. 7. Jula 19. — 21.

Podružnica v Beogradu, Maršala Tita 11.

Podružnica v Zagrebu, Jurišičeva 22.

Podružnica v Ljubljani, Titova 32, kakor tudi v Sarajevu, Skopju, Novem Sadu, na Reki, v Splitu, Titogradu in Kosovski Mitrovici.

PREDSTAVNIŠTVA V INOZEMSTVU:

NEW YORK:

Yugoslav Bank for Foreign Trade
Representative office
500 Fifth Avenue, Room No. 2133
NEW YORK, N. Y. 10036
Phone: BRYANT 9-4251-2

LONDON:

Yugoslav Bank for Foreign Trade
Representative office
Winchester House, 77 London Wall
London, E. C. 2
Phone: 01-588-7860

PARIS:

Banque Yougoslave pour le Commerce Extérieur
Bureau de Représentation
40, Rue de Francois Ier
PARIS 8-e
Phone: 225-69-29

MILANO:

Banca Jugoslava per il Commercio Estero
Ufficio de Reppresentanza
Via Fatebenefratelli 15/IV
MILANO 20121
Phone: 666-695

FRANKFURT/M:

Jugoslawische Bank für Aussenhandel
Repräsentanz Frankfurt/M
Kaiserstrasse 5/V
6 FRANKFURT/M
Phone: 28-59-57

MOSCOW:

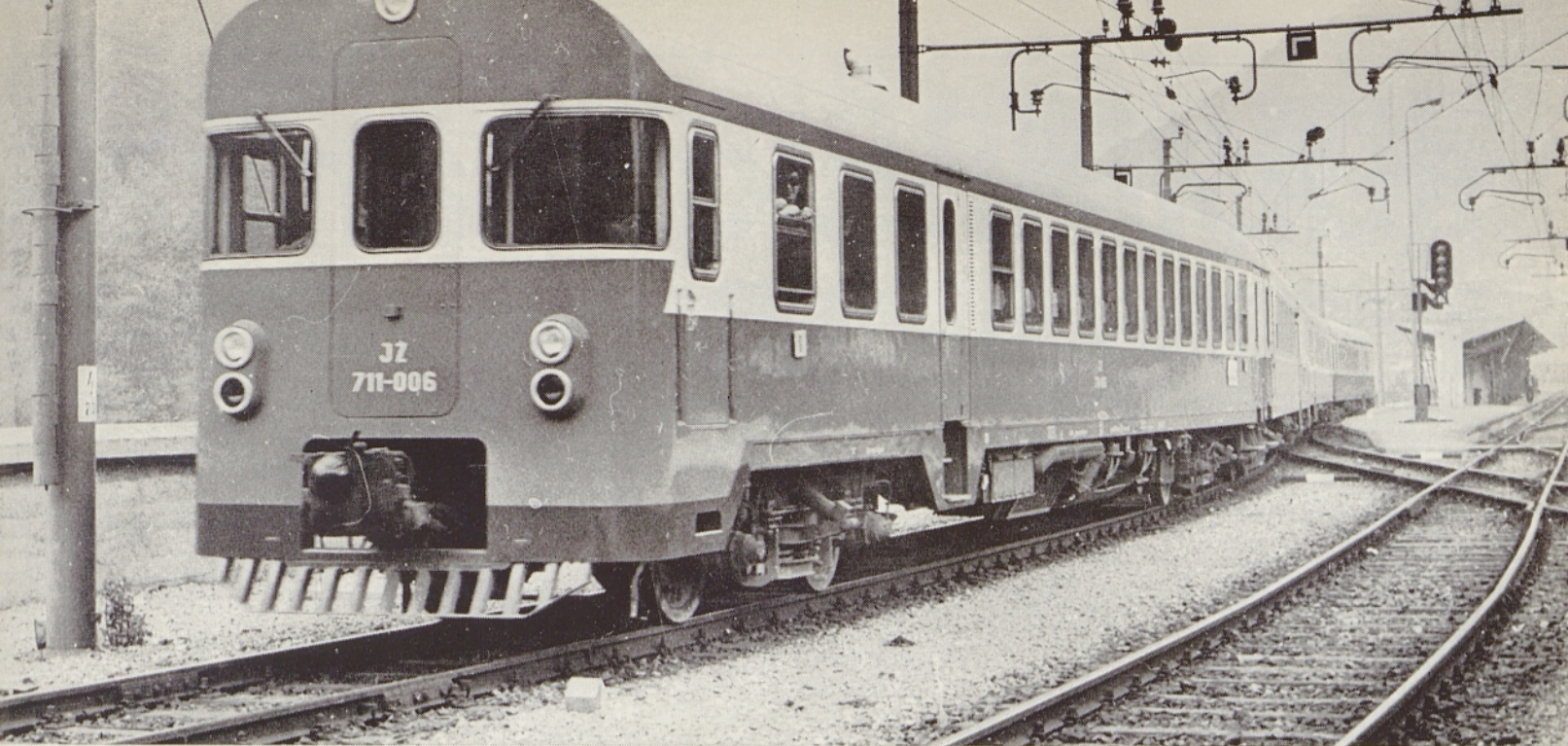
B. Ordinka 72
MOSCOW
Phone: 233-86-67

PRAHA:

Zastupitelstvo Yugobanky
Havanska 8/III
PRAHA 7
Phone: 376-618

TRIPOLI:

P. O. B. 1087
TRIPOLI (Libya)
Phone: 39-556

TURISTIČNO TRANSPORTNI BIRO

ZDRUŽENO
ŽELEZNIŠKO
TRANSPORTNO
PODJETJE
LJUBLJANA

s poslovalnicami v Ljubljani, Mariboru, Celju, Pulju in Postojni

POSEBEJ VAM PRIPOROČAMO:

- posreduje vse informacije o železniškem transportnem prometu,
- prireja skupinske izlete po Jugoslaviji in v inozemstvo,
- organizira posebne vožnje z motornimi vlaki, posebnimi vlaki in s posebnimi vagoni,
- prodaja železniške vozne karte, spalnike in ležalnike na domačih in tujih progah,
- rezervira sedeže in oddelke v vlakih,
- preskrbi potne liste in vizume ter menja tujo valuto,
- nudi vse ostale turistične storitve.

FERŠPED, specializirana železniška špedicija

- posreduje vse informacije za prevoze blaga,
- organizira vse špeditorske storitve pri blagovnih prevozih.

- naše poslovne vlake, ki vam zagotavljajo zelo hiter in udoben prevoz na relacijah Ljubljana—Beograd, Pula—Zagreb, Maribor—Rijeka, Ljubljana—Split. Ti vlaki imajo pri vožnji prednost pred vsemi drugimi;
- avtovlake, ki povezujejo severno Evropo z Ljubljano, v notranjem prometu pa še Ljubljano s Splitom, Beogradom in Pločami.
Potovanje z avtovlaki je udobno in hitro, na cilj pa boste prišli brez truda in spočiti.

Ob obisku svoje domovine prepustite skrb za organizacijo prevoznih, turističnih in špeditorskih storitev našim za to specializiranim organizacijam.

Ljubljanska banka

**pravi
naslov
za
denarne
zadeve**